

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน
ตอนที่ 2 พัฒนาการของรูปแบบการผลิตทางการเกษตร
ตอนที่ 3 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการผลิตทางการเกษตร

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน

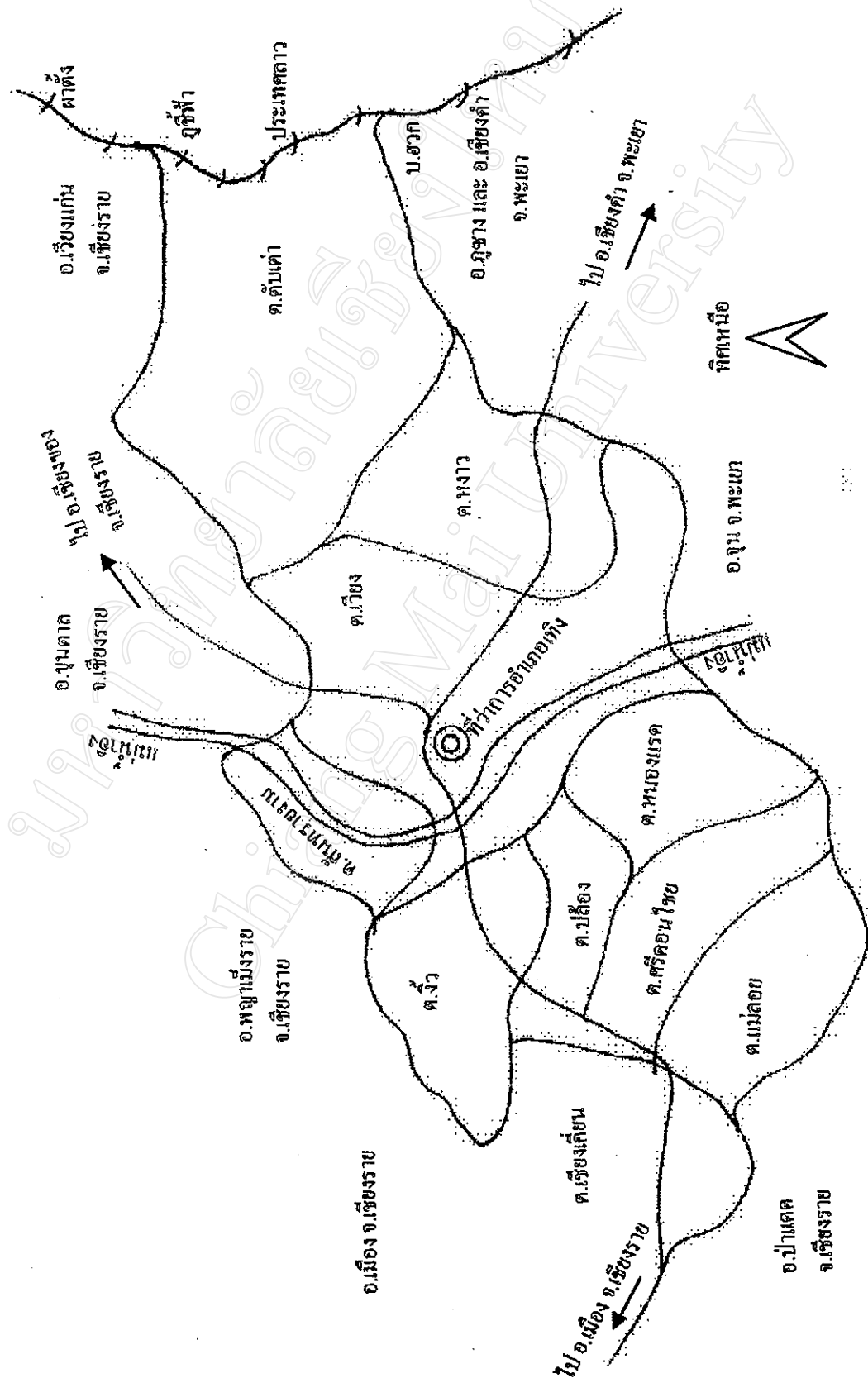
1.1 สภาพทางกายภาพของหมู่บ้าน

ลักษณะทางกายภาพ

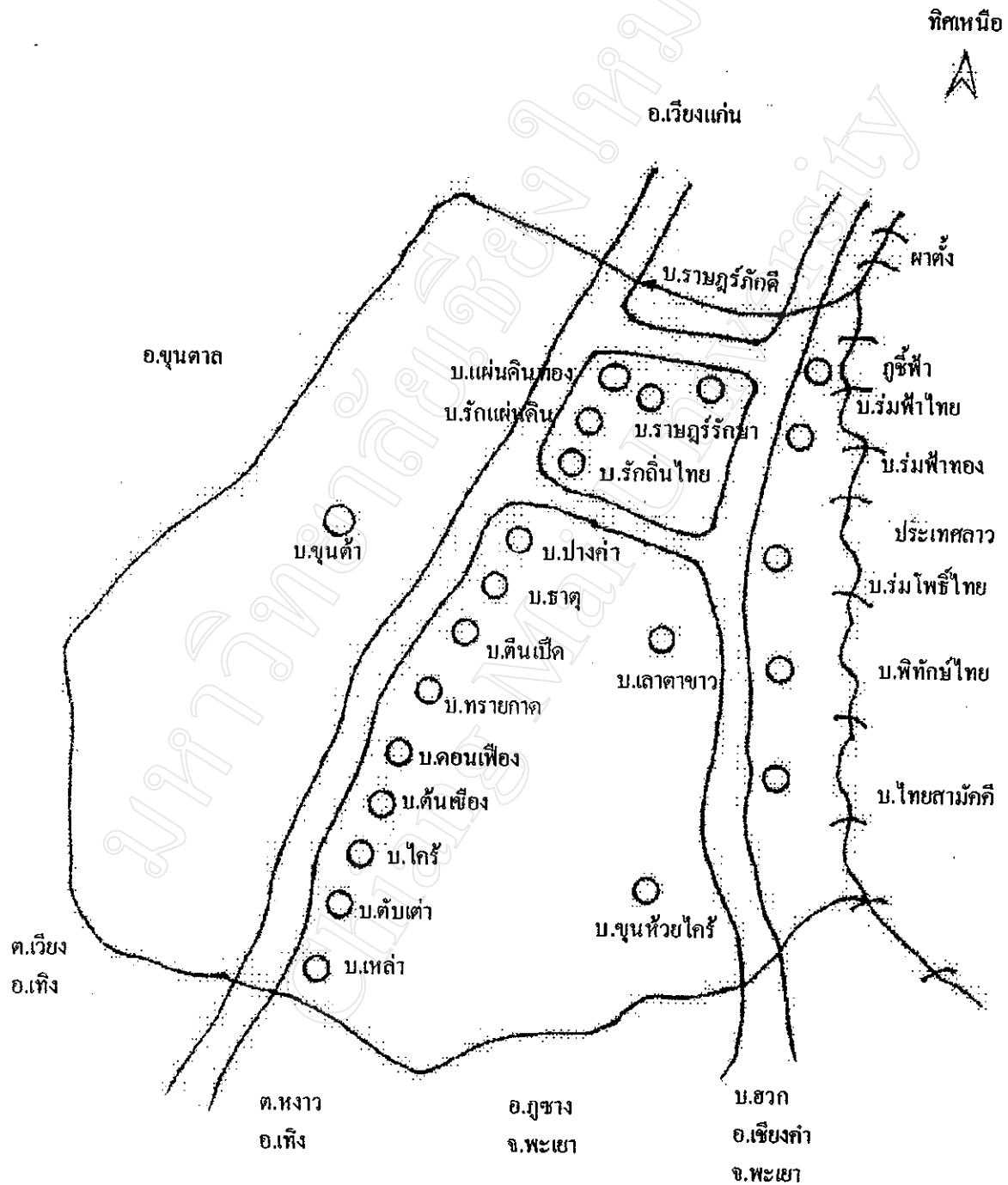
หมู่บ้านรักแผ่นดิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากตัวอำเภอเทิงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านแผ่นดินทอง อำเภอเทิง ทิศตะวันออกติดป่า ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านพญาพิทักษ์ อำเภอขุนตาล ทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านรักถิ่นไทย อำเภอเทิง สภาพถนนจากตัวอำเภอไปหมู่บ้าน รักแผ่นดิน เป็นถนนลาดยางของกรมทางหลวง หมู่บ้านรักแผ่นดินตั้งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ดอยยาว-ดอยผาหม่น พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนภูเขาสูงเป็นป่าต้นน้ำหาว ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของประชากรในพื้นที่ตำบลดงเต่าและตำบลหาวบางส่วน พื้นที่สำหรับการเกษตรหรือพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดชัน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง เป็นเพียงพื้นที่จัดสรรให้ทำกินจากทหารกองทัพบกที่ 3 มีสิทธิ์ครอบครองทำกินเท่านั้น โดยจัดสรรให้ครอบครัวละ 20 ไร่ และมีการเข้าไปจับจองป่าเพิ่มเติมเป็นบางส่วนตามความสามารถ กำลังแรงงานและกำลังทรัพย์ เพื่อใช้เป็นที่ทำกิน ปัจจุบันร้อยละ 80 เป็นชาวเขาเผ่าม้ง นอกนั้นเป็นคนไทยพื้นราบ มีจำนวนประชากร 528 คน เป็นชาย 261 คน และหญิง 267 คน มีจำนวนครัวเรือน 81 หลังคาเรือน เป็นชาวเขาเผ่าม้ง 65 หลังคาเรือน คนไทยพื้นเมือง 16 หลังคาเรือน

ในอดีตตอนอยู่ในป่า ปีพ.ศ.2516-2524 พื้นที่ทำกินจะไม่มีกรถือครองแบบติดพื้นที่ เพราะพื้นที่ป่ามีจำนวนมาก เป็นลักษณะป่าส่วนรวมใช้พื้นที่ได้ตามชอบใจ มีการใช้พื้นที่ทำกินแบบหมุนเวียน 3-5 ปี ถึงจะย้ายไปทำพื้นที่ใหม่ โดยดูจากความสมบูรณ์ของดินเป็นหลัก และจะไม่มีกรแย่งพื้นที่ทำกินกัน อาชีพที่ทำเป็นการทำไร่ข้าวไร่บริโภคเป็นหลัก และมีการทำไร่ข้าวโพดไร่เลี้ยงหมูและไก่เท่านั้น อาหารส่วนมากจะหาเอาตามป่า ตามเขา และในไร่ ฯลฯ

แผนที่ 1 อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

แผนที่ 2 ตำบลทับเต่า อำเภอเพ็ญ

แผนที่ 3 หมู่บ้านรักแผ่นดิน

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศและอายุ

อายุ/ปี	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
0-1 ปี	10	23	33
1-2 ปี	8	19	27
3-5 ปี	19	17	36
6- 11 ปี	65	38	103
12-14 ปี	22	26	48
15-17 ปี	19	23	42
18-49 ปี	101	107	208
50-59 ปี	11	5	16
60 ปีขึ้นไป	6	9	15
รวม	261	267	528

แหล่งที่มา : ข้อมูล จปฐ.1 สำรวจปี พ.ศ. 2543

จากตารางแสดงให้เห็นว่าประชากรที่มีมากที่สุดที่สุดในหมู่บ้านรักแผ่นดินเป็นประชากรที่มีอายุในช่วงระหว่าง 18-49 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุในการใช้แรงงานทั้งในท้องถิ่นและออกไปทำงานต่างถิ่น ประชากรที่ทำงานในท้องถิ่นมี ร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 10 ออกไปทำงานต่างถิ่น โดยไปพักอาศัยอยู่ในที่ทำงานเป็นปีถึงจะกลับมาเยี่ยมบ้านครั้งหนึ่ง หรือจะกลับเวลาที่มีความจำเป็น เช่นพ่อแม่ไม่สบาย ฯลฯ บุคคลเหล่านี้จะมีการนำเอาความรู้ ความคิด สิ่งที่ได้พบเห็นจากข้างนอกเข้ามาเผยแพร่ในชุมชน ประชากรที่อยู่ในวัยทำงานเหล่านี้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องการทำการผลิตทั้งจากการพบปะพูดคุยกันเองในการทำการผลิตโดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของการทำงานซึ่งกันและกัน และได้เรียนรู้จากพ่อค้าหรือนายทุนที่เข้ามาแนะนำให้ปลูกพืชเพื่อการค้าและจากคนที่มารับซื้อผลผลิต รวมทั้งจากการที่เห็นตัวอย่างความสำเร็จของญาติที่ทำการผลิตพืชเพื่อการค้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มีผลต่อพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการผลิตในชุมชน รองลงมาคือช่วงอายุ 6-11 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่อยู่ในระบบโรงเรียน หรืออยู่ในระหว่างกำลังศึกษาภาคบังคับในระบบโรงเรียน และจากตารางจะเห็นว่าเด็กอายุตั้งแต่ 0-5 ปีรวมกันแล้วยังมีจำนวนน้อยกว่าเด็กกลุ่มอายุ 6-11 ปี แสดงว่าอัตราการ

เกิดของเด็กลดลง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน “เด็กในหมู่บ้านในปัจจุบันมีจำนวนลดลงจากอดีตเมื่อ 10 ที่แล้วมากที่มีจำนวนเด็กในวัยเรียนจำนวนมากทุกครอบครัวเฉลี่ยแล้วมีลูกประมาณ 5-7 คน แต่ปัจจุบันทั้งที่เด็กทุกคนจะเข้าเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ทั้งหมดจำนวนเด็กกลับลดลงมาก เป็นเพราะนโยบายการวางแผนครอบครัวของกระทรวงสาธารณสุขได้ผล จึงทำให้จำนวนประชากรที่เป็นเด็กลดลงมาก” ประกอบกับในปัจจุบันการทำมาหากินความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีจึงทำให้ชาวบ้านต้องมีลูกเพียงแค่ 1-2 คน ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของผู้ใหญ่บ้านบอกว่า “ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป การพัฒนาของรัฐโดยเฉพาะด้านสาธารณสุขเข้าถึงชาวบ้านอย่างจริงจัง ทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการวางแผนครอบครัวที่ส่งเสริมให้มีลูกแค่ 2 คน เพราะสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันถ้ามีลูกมากจะมีปัญหาต่อครอบครัวมาก ทั้งค่าเลี้ยงดู และต้องส่งให้เรียนหนังสืออีกด้วย จะหวังพึ่งลูกหลานให้ช่วยทำงานเหมือนในอดีตไม่ได้แล้ว ปัจจุบันเด็กต้องมีหน้าที่เล่าเรียนหนังสืออย่างเดียว หมายความว่าจำนวนประชากรลดลงเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ประชากรของประเทศมีคุณภาพที่ดี เพราะพ่อแม่จะได้ให้การเลี้ยงดูได้ทั่วถึงและได้รับการศึกษากันทุกคน”

จากการศึกษาพบว่า ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน (ช่วง 18 – 49 ปี) มีจำนวนมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน เพราะประชากรในวัยนี้ส่วนมาก ประมาณ ร้อยละ 90 ทำงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำการผลิตทางการเกษตรทั้งหมด มีประมาณ ร้อยละ 10 เท่านั้นที่ออกไปทำงานนอกชุมชน จึงทำให้ประชากรในวัยนี้มีลักษณะถือฤกษ์ทางเศรษฐกิจเป็นการทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น

สำหรับถนนในหมู่บ้าน เมื่อแรกตั้งหมู่บ้านถนนเข้าหมู่บ้านเป็นถนนดินลูกรังแยกจากถนนทางหลวงแผ่นดินสายเทิง-เวียงแก่นลงไปประมาณ 500 เมตร ปัจจุบันชาวบ้านรักแผ่นดินได้ย้ายหมู่บ้านขึ้นมาอยู่เรียงรายตามถนนสายเทิง-เวียงแก่น ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับคนพื้นราบเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนการเดินทางไปติดต่อราชการในตัวอำเภอ และการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรก็เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วเช่นกัน ซึ่งมีผลทำให้มีพ่อค้า นายทุนมาลงทุนและมาซื้อผลผลิตของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น มีรถโดยสารสี่ล้อวิ่งประจำทางทุกวันๆ ละ 2 เที่ยว ไปกลับจากเทิงถึงเขตอำเภอเวียงแก่น ระยะทางจากบ้านรักแผ่นดินถึงที่ว่าการอำเภอเทิงเป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30-50 นาที ทำให้การเดินทางติดต่อสื่อสารกันสะดวกสบาย

ปี พ.ศ 2527 เริ่มมีการใช้ไฟฟ้าพลังน้ำในหมู่บ้าน โดยใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านไปปั่นไคนาโม ซึ่งเป็นโครงการของหน่วยงานทหารกองทัพบกที่ 3 จะใช้ปั่นไฟฟ้าให้เฉพาะตอนกลางคืนตั้งแต่เวลา 1 ทุ่มถึง 4 ทุ่ม มีคณะกรรมการดูแลไฟฟ้าพลังน้ำของหมู่บ้าน

ผลิตเปลี่ยนกันไปปิด-เปิด ทุกคืน มีการเก็บค่าบำรุงเป็นรายเดือนๆ ละ 5 บาท ต่อหลังคาเรือน เพื่อนำเงินส่วนนี้มาใช้จ่ายซ่อมบำรุงเครื่องปั่นไฟตอนที่ชำรุดเสียหาย อนุญาตให้ใช้ไฟฟ้าหลังคาเรือนละ 1 หลอด เท่านั้น และใช้ดูทีวีได้ซึ่งในขณะนั้นหมู่บ้านมีทีวี 2 เครื่องนับเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญมาก ทำให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะชาวบ้านจะไปดูทีวีกันทั้งหมู่บ้าน

ต่อมาเมื่อปี 2538 ทางกรมไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเทิงได้ขยายเขตให้บริการไฟฟ้าให้ได้ใช้ทั่วถึง ทุกหมู่บ้านในพื้นที่บ้านรักแผ่นดินจึงมีไฟฟ้าใช้เกือบทุกหลังคาเรือน ยกเว้น 7 หลังคาเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ในปัจจุบันเพราะเป็นครอบครัวที่ยากจนไม่มีเงินให้ค่าติดตั้งไฟฟ้า

อ่างเก็บน้ำ เป็นอ่างเก็บน้ำที่สร้างด้วยคันดินกันแม่น้ำ หางเพื่อใช้ในการเกษตร และใช้ปั่นไฟฟ้า ปัจจุบันเป็นที่ปล่อยปลาและแหล่งน้ำทำการเกษตรของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่จากกรมประมงของจังหวัดเชียงรายนำปลามาปล่อยให้ทุกปี เพื่อเป็นแหล่งอาหารสำคัญของชาวบ้าน ปลาที่ปล่อยมีปลาดตะเพียน ปลานิล เป็นต้น อ่างเก็บน้ำแห่งนี้มีคณะกรรมการของหมู่บ้านดูแลทั้งหมด 10 คน มีกฎข้อปฏิบัติคือ ห้ามจับปลาในฤดูปลาวางไข่ ช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ของทุกปี และห้ามใช้ยาเบื่อปลา และวัตถุระเบิด เนื่องจากการใช้ยาเบื่อและวัตถุระเบิดทำให้ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ตายจำนวนมาก

สำหรับน้ำประปาของหมู่บ้าน มี 2 ประเภทคือ 1. น้ำประปาเพื่อใช้บริโภคในหมู่บ้าน 2. น้ำประปาเพื่อใช้ในการเกษตรมีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี ซึ่งประปาทั้ง 2 ประเภทได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงไปรษณีย์และการสื่อสารของประเทศญี่ปุ่น โดยการประสานงานของ ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ รองผู้อำนวยการมูลนิธิกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย และคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ที่ทำงานวิจัยในพื้นที่ เพื่อศึกษาสภาพดินฟ้าอากาศของพื้นที่ว่าพืชชนิดไหนที่เหมาะสมจะส่งเสริมให้ปลูกในพื้นที่ และอยากให้ชาวเขาหยุดการทำลายป่าให้ทำการผลิตที่มีความยั่งยืน ลดปริมาณการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตของชุมชน จึงมีการให้ความรู้ คำแนะนำ และส่งเสริมการทำกรผลิตแบบใหม่ให้ชาวบ้าน เช่น แนะนำให้ปลูกไม้ผล มีการทำสวนไม้ผลสาธิต ในที่ไร่ของเกษตรกร ไม้ผลที่ปลูกสาธิต ได้แก่ มะม่วง และลำไย อย่างละ 50 ต้น เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าให้หมู่บ้าน และเป็นการทำการปลูกพืชที่มีความยั่งยืนกว่าการปลูกพืชระยะสั้น และงบประมาณของกระทรวงมหาดไทยรวมงบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 800,000 บาท โดยการประสานงานของท่าน และท่าน ดร.สังสิทธิ์ พิริยะรังสรรค์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นอดีตนักศึกษาที่หนีเข้าป่าในเหตุการณ์ เมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ทางรัฐบาลไทยได้ทำการปฏิวัติ ในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี

สำหรับน้ำประปาที่ใช้บริโภคในหมู่บ้านเริ่มใช้เมื่อปี 2537 มีคณะกรรมการหมู่บ้านดูแล โดยได้วางกฎระเบียบการใช้น้ำไว้ดังนี้ คือ

1. แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการดูแลน้ำประปาเป็นกลุ่ม มี 4 กลุ่มๆ ละ 20 คน จากทั้งหมด 81 หลังคาเรือน โดยให้หมุนเวียนกันดูแลน้ำกลุ่มละ 1 ปี มีหน้าที่ดูแลและซ่อมบำรุงท่อน้ำ

2. ให้มีการเก็บเงินเป็นรายปี หลังคาเรือนละ 30 บาท สำหรับเป็นค่าบำรุงรักษาน้ำประปา โดยให้คณะกรรมการเป็นคนเก็บเงินและบริหารเงินเอง

ส่วนน้ำประปาที่ใช้เพื่อการเกษตรมี 2 จุดใหญ่ เริ่มใช้เมื่อปี 2541 จุดที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน จำนวน 22 หลังคาเรือน เป็นพื้นที่ของคนไทยพื้นเมือง 3 หลังคาเรือน ชาวเขาเผ่าม้ง 19 หลังคาเรือน จำนวนพื้นที่หลังคาเรือนละ 20 ไร่ รวม 440 ไร่ มีการตั้งแท่งค้ำน้ำขนาดเล็กอีก 9 จุด กระจายไปตามพื้นที่ทั้งหมด จุดที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 19 หลังคาเรือนเป็นพื้นที่ทำกินของชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด รวม 380 ไร่ จากจำนวน 41 หลังคาเรือน โดยให้เจ้าของไร่ต่อน้ำไปใช้ในไร่เอง ส่วนที่เหลืออีก 39 หลังคาเรือน มีพื้นที่กระจายอยู่ตามภูเขาในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอยู่ห่างจากจุดบริการน้ำทั้งสองจุดนี้

ตอนที่เริ่มตั้งหมู่บ้านครั้งแรก น้ำประปาที่ใช้ในหมู่บ้านเพื่อบริโภค เป็นของทหาร โดยสร้างอ่างเก็บน้ำที่ใช้ทุ่งพลาตติกรองพื้นบ่อ สร้างไว้ด้านบนหมู่บ้านเพราะที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ในหุบเขาเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำหาว แล้วใช้ท่อน้ำต่อลงไปใช้เป็นแบบกาลักน้ำ และสำหรับน้ำใช้อาบหรือชำระสิ่งสกปรกต่าง ๆ ส่วนมากจะใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำ และน้ำหาวที่อยู่ติดหมู่บ้าน ส่วนการทำการเกษตรชาวบ้านส่วนมากจะใช้น้ำฝน เพราะพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่อยู่บนที่สูง มีพื้นที่บางส่วนเท่านั้นที่สามารถต่อน้ำจากลำห้วยธรรมชาติมาใช้ได้

ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา ที่มีน้ำประปาภูเขาใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ส่งผลทำให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรได้ตลอดปี

1.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ในอดีตก่อนปี 2516 หมู่บ้านรักแผ่นดินเกษตรกรรมมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก สร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ตามเทือกเขาสูงเป็นหย่อมบ้านเล็กๆ อยู่ในป่าทึบ มีจำนวนครัวเรือน 20 ครัวเรือน มีประชากร 65 คน เป็นชาย 30 คน หญิง 35 คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่มีไฟฟ้า ถนนหนทาง มีแต่น้ำประปาภูเขาโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการต่อน้ำมาจากลำห้วยที่อยู่สูงกว่าระดับหมู่บ้าน อุปกรณ์ที่ใช้ต่อน้ำคือ ลำไม้ไผ่ผ่าซีก การผลิต

ด้านการเกษตรก็เพื่อการบริโภคหรือยังชีพเท่านั้น ต่อมาในปี 2516 เกิดการขัดแย้งความคิดทางการเมืองขึ้น ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีแนวคิดต่างจากรัฐบาล ได้หนีเข้าป่ามาอยู่ร่วมกับพวกชาวบ้าน และได้ชักชวนให้เข้าร่วมขบวนการด้วย บริเวณหมู่บ้านรักแผ่นดิน อำเภอกะเทิง จังหวัดเชียงราย จึงกลายเป็นฐานที่ตั้งใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งกลุ่มที่ถูกจัดว่าเป็นคอมมิวนิสต์แท้ที่จริงก็คือคนไทย แต่มีแนวคิดต่างจากรัฐบาล เมื่อถูกรัฐบาลปราบปรามจึงได้หลบหนี และไปซ่อนตัวกำลักันในพื้นที่ป่า เพื่อที่จะไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐในสมัยนั้น จึงได้หนีเข้าป่าตรงกับเหตุการณ์ ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งถูกรัฐบาลปราบปรามอย่างหนัก เมื่อนักศึกษาไม่มีที่พึ่งพวกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจึงได้ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือรับเข้าเป็นผู้ร่วมขบวนการด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จนถึงปลายปี 2524 นักศึกษาเหล่านี้ที่หนีเข้าป่าก็กลับออกจากป่าเข้าสู่เมือง โดยมีสาเหตุใหญ่ๆ 2 ประการ คือ

สาเหตุที่หนึ่ง คือ ช่วงหลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากเกินไป ทำให้จีนมีบทบาทสูงและครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประเทศจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ และเป็นมหาอำนาจในขณะนั้นต้องการขยายฐานอำนาจ โดยจีนมีความขัดแย้งกับรัฐเซียเพราะต่างฝ่ายก็ต้องการกัมพูชาเป็นเมืองขึ้น จีนต้องการกัมพูชาเป็นเมืองขึ้นเพราะถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ แต่จีนเข้ากัมพูชาโดยตรงไม่ได้ต้องผ่านลาวและไทยก่อน แต่ลาวไม่ให้ความร่วมมือ เพราะโน้มเอียงไปทางรัสเซีย ดังนั้นวิธีเดียวที่จีนจะหนุนกัมพูชาได้ก็ต้องผ่านประเทศไทยและขอความร่วมมือกับรัฐบาลไทย รัฐบาลไทยยินยอมให้จีนผ่านเข้ากัมพูชาได้ ดังนั้นจีนจึงต้องให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทย ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบางส่วนยอมรับได้ แต่มีบางส่วนรับไม่ได้จึงเริ่มถอนตัวกลับเข้าเมือง เพราะจุดมุ่งหมายของนักศึกษาจะสู้เพื่อประเทศชาติ คือให้มีความยุติธรรมในสังคมและความเป็นประชาธิปไตยในชาติเท่านั้น

สาเหตุที่ 2 คือ รัฐบาลไทยเปิดนโยบายให้คนที่เข้าป่ามีโอกาสกลับเข้าเมืองเพราะเป็นคนไทยเหมือนกัน เพียงแต่มีความคิดต่างกันเท่านั้นเอง และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็เริ่มสลายตัวเพราะเกิดความขัดแย้งในแนวนโยบายของพรรคและประกอบกับที่ทางรัฐบาลไทยสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งความไม่เข้าใจทางความคิดของรัฐบาล และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ จึงมีนโยบายประกาศให้ชาวม้งที่อยู่ในป่าออกจากป่าในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยจัดที่ทำกินและที่พักอาศัยให้ จึงได้ทำการอพยพชาวเขาเผ่าม้งลงมาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ จัดตั้งเป็นหมู่บ้านรักแผ่นดินขึ้นใหม่ เมื่อ ปี พ.ศ. 2525 จากการสอบถามผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน และจากการศึกษาประวัติของหมู่บ้านในสมุดหมายเหตุประจำวันของ

โรงเรียน ได้จัดตั้งหมู่บ้านขึ้นตามคำสั่งของกองทัพบกที่ 3 ส่วนหน้า ที่ 261/2525 ลงวันที่ 20 มกราคม 2525 ตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำจาว-หวาง ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่สีแดงอยู่ในเขตยึดครองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ให้เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติพร้อมกัน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านรักถิ่นไทย หมู่บ้านรักแผ่นดิน และหมู่บ้านแผ่นดินทอง โดยอพยพชาวเขาเผ่าม้งตามห้วยมบ้านต่างๆ มาอยู่รวมกันกับคนไทยพื้นราบ ซึ่งเป็นทหารกองหนุน (ทหารเกณฑ์ที่ปลดประจำการแล้ว) จากพื้นที่จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา ให้สมัครเข้ามาอยู่ตามหมู่บ้านดังกล่าวด้วยความสมัครใจ

หมู่บ้านรักแผ่นดินได้จัดตั้งหมู่บ้านครั้งแรก บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำจาวแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายเทิง - เวียงแก่น ลงไปประมาณ 500 เมตร เป็นถนนลูกรังมีความลาดชันมาก ในปีแรกหมู่บ้านแห่งนี้มีประชากร 226 คน เป็นชาย 102 คน หญิง 124 คน จาก 49 หลังคาเรือน ต่อมาในปี 2537 ชาวบ้านได้ย้ายหมู่บ้านขึ้นมาอยู่เรียงรายตามทางหลวงแผ่นดินสายเทิง - เวียงแก่น ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านในปัจจุบัน เพราะที่ตั้งหมู่บ้านเดิมทางขึ้น-ลงเป็นถนนลูกรังทำให้ลำบากเวลาจะสัญจรไปมา โดยเฉพาะในฤดูฝนรถไม่สามารถขึ้นลงได้ และเวลาเจ็บป่วยการขนย้ายคนป่วยเป็นไปด้วยความยากลำบาก

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

โดยทั่วไปสภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านรักแผ่นดิน ยังคงขึ้นอยู่กับเกษตรซึ่งได้แก่ การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งในอดีตชาวบ้านทำการผลิตเพื่อการยังชีพเท่านั้น โดยมีการปลูกข้าวไร่ไว้บริโภค ข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ ไร่ข้าวเป็นไร่แบบหมุนเวียนบนภูเขาสูงซึ่งทำ 1 ปี แล้วเว้นปล่อยให้ป่าฟื้นตัวจะหมุนเวียนกลับมาทำที่เดิมในอีก 3 - 5 ปีต่อมา

แต่ในปัจจุบันเนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้น พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวนจำกัด เพราะรัฐบาลมีนโยบายขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งต้องใช้พื้นที่ทำการเกษตรอย่างเข้มข้นมากขึ้น เพื่อทำการผลิตทางการเกษตรให้ทันต่อความต้องการของตลาดหรือทำการปลูกพืชเศรษฐกิจในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ลดการปลูกข้าวและข้าวโพดลงโดยปลูกให้พอเพียงกับการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น เพื่อให้ได้ปริมาณของผลผลิตพืชเศรษฐกิจในจำนวนมากพอที่จะขายนำเงินรายได้มาใช้จ่ายซื้อสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคประเภทต่างๆ ตามกระแสเศรษฐกิจทุนนิยมที่แพร่ขยายเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้ชาวม้งพยายามหาทางเพิ่มผลผลิตและทำการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นซึ่งหวังว่าจะให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่นอกจากการทำการเกษตรแล้วยังมี การประกอบการค้าขายโดยมีร้านค้าในชุมชนจำนวน 3 ร้าน

เป็นร้านค้าของคนไทยพื้นเมืองทั้งหมด การรับจ้างแรงงานส่วนมากเป็นการรับจ้างงานด้านการเกษตร เช่น การทำไร่จิง สวนกะหล่ำปลี เป็นการรับจ้างขุดดิน ถางหญ้า ใส่ปุ๋ย พ่นยาฆ่าแมลง ขุดจิง ตัดกะหล่ำ ฯลฯ สำหรับอัตราค่าตอบแทนของค่าจ้างเป็นรายวันนั้นวันละ 100 บาท ทั้งชายและหญิงราคาเท่ากัน โดยให้ห่อข้าวไปกินด้วย ส่วนการขุดจิงและตัดกะหล่ำปลีจะจ้างเหมา ตั้งแต่ขุดหรือตัดพร้อมขนขึ้นไว้บนทางรถ มีการจ้างเหมา 2 ลักษณะ คือ 1. จ้างคนทั่วไปไม่ผูกขาดใครจะทำก็ได้ตั้งแต่ ตัด ขุด ขน ไว้ริมทางรถ โดยคิดเป็นกิโลกรัมละ 50 สตางค์ สำหรับระยะทางใกล้ ถ้าระยะทางไกลจะได้กิโลกรัมละ 1 บาท ขึ้นอยู่กับความขยันของคนรับจ้าง ซึ่งวันหนึ่งๆ เฉลี่ยรายได้ต่อคนจะได้คนละ 300-500 กิโลกรัม 2. รับจ้างแบบเหมาผูกขาด โดยมีคนรับเหมาเป็นกลุ่มๆ ละ 6-10 คนจะเหมาเป็นไร่ๆ ละ 600 บาท ทั้งตัด ขุด และขนขึ้นไว้ริมทางรถ สำหรับรายได้จะมีเฉพาะช่วงฤดูการผลิตเท่านั้น ไม่มีตลอดปี และจะมีรายได้จากการหาของป่าและสัตว์ป่าตามฤดูกาลเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

ส่วนเรื่องรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรสำหรับคนที่ปลูก จิง และกะหล่ำปลี สำหรับการปลูกจิง ทำให้ชาวมีรายได้ประมาณ 40,000 บาท ต่อการปลูกจิง 1,000 กิโลกรัม เพราะพันธุ์จิง 1,000 กิโลกรัม จะได้ผลผลิตเฉลี่ย 4,000 กิโลกรัม ราคาขายจิงอ่อนเฉลี่ย กิโลกรัมละ 10 บาท ส่วนการปลูกกะหล่ำปลีชาวมีรายได้ประมาณ 15,000 บาท ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็ก ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท และรายได้จากการปลูกข้าวโพดจะมีรายได้ประมาณ 24,000 บาท ต่อเมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม เฉลี่ยเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 800 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 2 บาท รายได้ในแต่ละปีจะมีความแตกต่างกันไปตาม ผลผลิตที่ได้รับและกลไกของตลาดจะไม่เป็นรายได้ที่แน่นอนตายตัว

สภาพบ้านเรือน ลักษณะการสร้างบ้านเรือนเป็นการสร้างแบบชั่วคราวกระท่อมปลูกติดพื้นดินตามความเชื่อมีหลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาทำด้วยไม้ไผ่พื้นติดดิน มี 40 ครอบครัวเป็นครอบครัวสมาชิกเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบเดิมและกำลังเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและมีบางส่วนที่เริ่มสร้างบ้านแบบยกพื้นเหมือนคนไทยพื้นราบ หรือเทคอนกรีตเป็นบ้านชั้นเดียวมุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้องตามค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตามคนพื้นราบ เป็นการปลูกสร้างบ้านเรือนแบบถาวร จะแยกห้องครัวหรือที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อไว้อีกที่หนึ่งไม่รวมกับตัวบ้านหลังใหญ่ซึ่งจะเอาไว้นอน และเพื่อรับแขกเหมือนบ้านของคนไทยพื้นราบเท่านั้น เป็นสมาชิกครอบครัวของเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบเพื่อการค้าเกือบทั้งหมด มี 25 ครอบครัว

การบริโภคและการใช้จ่ายในอดีตเมื่อปี 2516-2524 ที่ผ่านมาจะอาศัยหาอาหารตามป่าพึ่งพาธรรมชาติ เป็นพวกสัตว์ป่า พืชผักต่างๆ ตามไร่ สวน และตำรา เนื่องจากป่ามีความ

อุดมสมบูรณ์มากจึงทำให้มีอาหารไว้รับประทานได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลี้ยงไว้บริโภค เช่น ไก่ และหมู สังคมของชาวม้งเป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด เนื่องจากเป็นเขตแดนพื้นที่ที่ลึกลับและพื้นที่สีแดง และในรัศมี 10 กิโลเมตร ไม่มีชนเผ่าอื่นอาศัยอยู่ จึงต้องมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันภายในหมู่บ้านไม่มีการซื้อ-ขายหรือแบ่งปันให้กันเท่านั้น และจะมีการคบค้าสมาคมกับพวกทหาร นักศึกษา ที่มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นก็จะมีการพบกับคนไทยพื้นราบที่เป็นผู้ขายสินค้าและส่งของใช้ที่จำเป็นให้ และยังมีพวกพ่อค้าที่ซื้อ-ขายฝิ่นให้เท่านั้น

การบริโภคและการใช้จ่ายปัจจุบัน การบริโภคอาหารหรือเครื่องอุปโภคต่างๆ ต้องซื้อจากพ่อค้าที่ขึ้นไปขายในหมู่บ้านและบางส่วนก็ลงมาซื้อที่ตลาดอำเภอเทิง เช่น อาหารทั้งสำเร็จรูปและอาหารสด ชาวเขาจะซื้อจากพ่อค้าเป็นส่วนใหญ่ทั้งเช้าและเย็นซึ่งนำมาขาย เป็นอาหารสดและอาหารสำเร็จรูป เพราะอาหารตามป่าหายากเนื่องจากในช่วงกลาง ตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมาได้มีการนำเอาของป่าหายากมาขาย ซึ่งตรงกับช่วงที่เปิดป่าตั้งหมู่บ้านครั้งแรก และไม่มีเวลาทำอาหาร มัวอยู่กับการทำการผลิตทางการเกษตร เพื่อหาเงินทุนหมุนเวียนใช้ในกระบวนการผลิตเป็นค่าเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ฯลฯ เพราะการปลูกพืชเพื่อการค้าในปัจจุบันต้องลงทุนที่สูงมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจนจึงต้องพึ่งนายทุนในเรื่องค่าปุ๋ย และสารเคมีต่างๆ

ตาราง 2 ลักษณะและขนาดการถือครองที่ไร่

จำนวนหลังคาเรือนที่ถือครองที่ไร่	ขนาดถือครอง	หมายเหตุ
9 ครัวเรือน	0 ไร่	ลักษณะการครองที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
5 ครัวเรือน	1-10 ไร่	
17 ครัวเรือน	11-20 ไร่	
50 ครัวเรือน	21-30 ไร่	
รวม 81 ครัวเรือน	2,000 ไร่	

แหล่งที่มา : ข้อมูลจาก กชช.2ค สํารวจปี 2543

ในหมู่บ้านรักแผ่นดินมีจำนวนครอบครัวที่ไม่มีที่ทำกิน 9 หลังคาเรือน เป็นผู้ที่ยอพยพครอบครัวมาอยู่ในหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2541 หลังจากที่ทำกินได้ถูกแบ่งจัดสรรและมีเจ้าของจับจองหมดแล้วไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินได้อีก เนื่องจากเป็นเขตป่าต้นน้ำ ชาวบ้านทั้ง 9 หลังคาเรือนจึงต้องเช่าที่ทำกินของเพื่อนบ้าน และบางครอบครัวญาติก็แบ่งให้เพื่อปลูกข้าวไร่ไว้บริโภคอย่างเดียว ทั้ง 9 หลังคาเรือนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจนไม่มีเงินไปซื้อหรือจ่ายค่าบุกเบิกที่ทำกินให้ญาติหรือเพื่อนบ้านได้ บางครอบครัวที่ยอพยพมาอยู่ในหมู่บ้านมีฐานะทางการเงินดีก็สามารถขอแบ่งซื้อที่ทำกินจากญาติและเพื่อนบ้านได้บ้างเล็กน้อย ตั้งแต่ 1-20 ไร่ รวมพื้นที่ทำไร่ทั้งหมดของหมู่บ้านมีประมาณ 2,000 ไร่ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาและที่เขาสองลาดชัน มีที่นาทั้งหมด 20 ไร่ เป็นที่นาแบบขั้นบันได

ตาราง 3 ลักษณะและขนาดการถือครองที่นา

จำนวนหลังคาเรือน	ขนาดถือครอง	หมายเหตุ
2 หลังคาเรือน	3 งาน	ลักษณะการครอบครองที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
2 หลังคาเรือน	1 ไร่	
1 หลังคาเรือน	1 ไร่ 2 งาน	
3 หลังคาเรือน	2 ไร่	
1 หลังคาเรือน	3 ไร่	
1 หลังคาเรือน	6 ไร่	
รวม 10 หลังคาเรือน	20 ไร่	

แหล่งที่มา : ข้อมูลจาก กชช.2ค สำรวจปี 2543

เดิมคนไทยพื้นเมืองทั้ง 16 หลังคาเรือนได้รับการจัดสรรที่นาเท่ากันหมด หลังคาเรือนละ 2 งาน รวมเป็น 8 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่นารวมของหมู่บ้าน ต่อมาแต่ละหลังคาเรือนไม่สะดวกในการทำเพราะที่นามีน้อยเสียเวลา จึงขายให้คนที่มั่งมีเงินซื้อทำให้เหลือคนที่นาเป็นเจ้าของนาทั้งหมด 10 หลังคาเรือน ซึ่งมีการบุกเบิกที่นาเพิ่มเติมอีกเป็นบางราย เป็นที่นาของชาวไทยพื้นเมือง 8 ราย ชาวเขาเผ่าม้ง 2 ราย จ้างคนไทยพื้นเมืองไถนาให้ ส่วนการปลูกพวกเขาจะทำการปลูกเองโดยดูจากคนไทยพื้นเมือง

1.4 การรวมกลุ่ม

การรวมกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกี่ยวกับงานด้านเกษตรกรรม โดยเกษตรกรจะรวมกลุ่มขึ้นเอง กลุ่มที่มีในหมู่บ้านปัจจุบัน คือ กลุ่มไม้ผล กลุ่มปลูกขิง กลุ่มปลูกข้าวโพด สมาชิกแต่ละกลุ่มในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มขึ้นก็เพื่อรวมตัวกันแก้ไขปัญหาที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชาวบ้านให้มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป และวัตถุประสงค์สุดท้ายก็เพื่อต้องการได้เงินทุนสนับสนุนจากรัฐบาลและองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ เพื่อมาช่วยเป็นทุนในการทำการผลิตของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีฐานะยากจนขาดเงินทุนในการทำการผลิต

กลุ่มไม้ผล มีสมาชิก 45 คน จัดตั้งกลุ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุนจาก ดร. ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ องค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ เป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท พร้อมทั้งสนับสนุนกล้าไม้ให้อีก เช่น ต้นมะม่วง ลิ้นจี่ ส้มโอ ลำไย ฯลฯ โดยให้สมาชิกกลุ่มซื้อในราคาต้นละ 10 บาท สำหรับเงินทุนให้ใช้เป็นทุนยืมซื้อปุ๋ยเพื่อมาใส่ต้นไม้ผลหมุนเวียนกันไปภายในกลุ่ม

กลุ่มปลูกขิง มีสมาชิก 40 คน จัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย ให้สมาชิกกู้ยืมซื้อปุ๋ย และพันธุ์ขิง มีกำหนดส่งเงินคืนให้เจ้าของเงินทุนภายในระยะเวลา 5 ปี

กลุ่มปลูกข้าวโพด มีสมาชิก 20 คน จัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเช่นกัน เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย ให้สมาชิกกู้ยืมซื้อปุ๋ย และพันธุ์ข้าวโพด เช่นกัน มีกำหนดส่งเงินคืนให้เจ้าของเงินทุนภายในระยะ 5 ปี เช่นกัน

1.5 การปกครอง

การปกครองในหมู่บ้านรักแผ่นดินเหมือนกับหมู่บ้านทั่วไป มีผู้นำที่เป็นทางการคือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านรักแผ่นดิน ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งหมู่บ้านโดยทหารเมื่อปี 2525 เป็นต้นมาจนถึงปี 2537 มีสภาพเป็นหมู่บ้านสาขาของหมู่บ้านปางคำ หมู่ที่ 8 ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง มีผู้นำคือเป็น หัวหน้าหมู่บ้าน ที่ไม่เป็นทางการชาวบ้านจะคัดเลือกกันเอง ผู้ที่ได้รับคัดเลือกคือ นายสมชัย วงศ์ภาไพศาล จนกระทั่งปี 2538 ทางราชการได้ประกาศแยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านปางคำตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยเป็นหมู่ที่ 15 ของตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ทางราชการได้มาทำการเลือกตั้งตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรก

แรก ผู้ใหญ่บ้านคนแรกเป็นคนม้ง ชื่อ นายสมยศ วงศ์กาไพศาล สิ่งที่มีส่วนทำให้ชาวบ้านเลือกนายสมยศเป็นผู้ใหญ่บ้าน จากการศึกษาพบว่า นายสมยศ จบการศึกษาระดับป. 6 สามารถพูดเขียนภาษาไทยได้อย่างชัดเจน มีพ่อเป็นหัวหน้าหมู่บ้านก่อนที่จะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เขาเป็นคนกว้างขวางสามารถติดต่อกับคนไทยพื้นราบและคนในหมู่บ้านใกล้เคียงได้ มีคนรู้จักเขามาก มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบสูง กล่าวพูดกล้าทำเป็นคนเสียสละและนามสกุลเดิมของนายสมยศ คือ แซ่ฟ้า ซึ่งเป็นแซ่ที่มีมากที่สุดในหมู่บ้าน ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นนามสกุล วงศ์กาไพศาล แสดงว่าวงศ์ตระกูลหรือเครือญาติที่มีส่วนในการตัดสินใจของชาวบ้านด้วย ซึ่งสังคมชาวม้งจะนับถือผู้อาวุโสของวงศ์ตระกูล เพราะผู้นำหรือหัวหน้าหมู่บ้านคนเดิมเป็นพ่อของนายสมยศ และได้รับคัดเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้านหลายปีก่อนที่นายสมยศจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนเรื่องที่มาของอำนาจในการปกครองหมู่บ้านรักแผ่นดิน ส่วนใหญ่จะมาจากจารีตประเพณี พวกชาวม้งถือว่าจารีตประเพณีนั้น ศีฟ้าเป็นผู้บัญญัติขึ้น จารีตประเพณีของชาวม้งนี้เป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของชาวม้งให้อยู่ด้วยกันในชุมชนด้วยความสันติสุข ถ้าใครทำผิดจารีตประเพณีถือว่าทำผิดต่อศีฟ้า ศีฟ้าจะลงโทษอย่างรุนแรง และหากมีใครทำผิดต่อจารีตประเพณีก็ต้องมีการปรับไหมผู้ทำผิดโดยผู้ขึ้นจะต้องทำการเลี้ยงผีตามจารีตประเพณีจึงจะพ้นจากการลงโทษของศีฟ้าได้ จากการที่ชาวม้งนับถือศีฟ้าอย่างเคร่งครัดนี้ทำให้สังคมของหมู่บ้านรักแผ่นดินส่วนใหญ่มีแต่ความสงบสุข ไม่ค่อยจะมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง และขัดผลประโยชน์กันเกิดขึ้น ถ้ามีก็จะมีแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ และก็มีการขอมาต่อศีฟ้าและถ้าบางเรื่องที่ไกล่เกลี่ยกันในครอบครัวหรือตระกูลไม่ได้ภายในหมู่บ้านก็จะมีคณะกรรมการดูแลความเรียบร้อยและบริหารงานในหมู่บ้านซึ่งมีทั้งหมด 8 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายปกครอง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายการคลัง ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายสวัสดิการและสังคม และฝ่ายกิจกรรมพัฒนาสตรีเพื่อดูแลความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันหมู่บ้านรักแผ่นดินเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง(อปป.) ตามแนวชายแดน ถือหลักการปกครองตามระเบียบของทางราชการ มีกฎหมายบังคับให้ชาวบ้านปฏิบัติ ตามโครงสร้างการปกครองมีผู้ใหญ่บ้านที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้นำ เป็นตัวแทนของทางราชการที่จะช่วยดูแลความเรียบร้อยภายในหมู่บ้านสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านจะมีการตรวจสอบความผิดตามลำดับขั้น คือ เมื่อมีคนทำความผิดหรือมีเรื่องทะเลาะกัน ก็จะถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการของหมู่บ้าน หากตกลงกันได้ก็สิ้นสุดความ ถ้าตกลงกันไม่ได้ผู้กระทำความผิดก็จะถูกส่งตัวมาให้ผู้ใหญ่บ้านสอบสวน ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถดำเนินการได้ก็จะส่งให้กำนัน และนายอำเภอตามลำดับ ซึ่ง

ส่วนมากที่ผ่านมามีเป็นกรณีการทะเลาะชกต้อยผู้ใหญบ้านหรือคณะกรรมการก็จะดำเนินการให้ยอมความกันได้จะมีบางกรณีที่มีการลักขโมย ซึ่งจะต้องดำเนินการส่งตัวผู้กระผิดถึงนายอำเภอและมอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อไป

1.6 ศาสนาและความเชื่อ

ในอดีตสังคมของชาวเขาเผ่าม้งเป็นสังคมที่มีความเชื่อถือเคารพยำเกรงในผีหลายประเภทซึ่งสามารถให้คุณและโทษในการดำรงชีวิตประจำวันต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อหมู่บ้าน ทูพภิกขภัยหรือความเดือดร้อนต่างๆ แม้กระทั่งการเจ็บไข้ได้ป่วย มักเชื่อว่าเกิดขึ้นจากผีร้ายแทบทั้งสิ้น พิธีการเช่นไหว้ดวงดวงผีในแต่ละโอกาสเป็นสื่อกลางที่จะช่วยให้ชาวม้งขจัดทูพภิกขภัยและสามารถอยู่เย็นเป็นสุขได้ เช่น ในการปลูกพืชหรือทำการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าว ข้าวโพด หรือพืชผักต่างๆที่ปลูกก็ตาม ถ้าปลูกได้ประมาณ 1-2 เดือน ผลผลิตไม่เจริญงอกงามเท่าที่ควรมีแมลง หรือเชื้อโรคระบาด ชาวม้งที่บ้านรักแผ่นดินก็จะบนผีฟ้าโดยให้หมอผีเป็นผู้ทำพิธีให้ในไร่ เพื่อให้ผีฟ้าช่วยดูแลรักษาผลผลิตที่ปลูกให้เจริญงอกงามสามารถเก็บผลผลิตได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เครื่องบูชาก็จะมีรูปเทียนและกระดาษสีขาว 2 แผ่น เครื่องเช่นไหว้มีไก่ 1 ตัว เหล้า 1 ขวด การทำพิธีก็ทำโดยหมอผีจะจุดรูปเทียนและเผากระดาษสีขาว 2 แผ่น พร้อมกันแล้วบอกกล่าวให้ผีฟ้ารับรู้ว่าจะฝากให้ผีฟ้าดูแลพืชที่ปลูกด้วยหากว่าตอนเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ผลผลิตดี ไม่เสียหายจะนำเหล้า 1 ขวดไก่ 1 ตัวมาเลี้ยงแก่นบน ถ้าหากผลผลิตเสียหายผีฟ้าไม่ช่วยดูแลรักษาที่จะไม่เลี้ยงตามที่บอกกล่าวไว้ พิธีเลี้ยงแก่นบนจะทำให้ไร่เจ้าของไร่พร้อมลูกหลานก็จะต้มไก่และนำเหล้า ตามที่บนไว้ไปที่ไร่พร้อมกับหมอผีคนเดิม พอทำพิธีเสร็จก็จะกินไก่และเหล้าให้หมดในไร่จะไม่นำกลับบ้าน

แต่ในปัจจุบันจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องผีไม่ว่าจะเป็นในกระบวนการผลิตหรือการเจ็บเป็นป่วยไข้ของชาวเขาเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ดังคำพูดของพ่อหลวง พูดว่า “เพราะส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของระบบการศึกษาที่สอนให้คนเราเชื่อในหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นจริง มีเหตุผล มีเหตุผล เช่น ในกระบวนการผลิตคนส่วนใหญ่ที่เป็นวัยกลางคนจนถึงวัยหนุ่มสาวก็จะให้คุณค่าหรือมีความเชื่อกับการนำเอาเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ในกระบวนการผลิตมากขึ้น ประมาณ 70 % ที่เชื่อแบบนี้ ที่เหลือ 30 % ยังเชื่อตามแบบที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษอยู่ส่วนมากจะเป็น ผู้สูงอายุของหมู่บ้าน และคนรุ่นใหม่ก็เชื่อว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่ดีทันสมัยเวลาทำการผลิตถ้าผลผลิตไม่เจริญงอกงามก็จะใส่ปุ๋ยเคมีถ้ามีศัตรูพืชรบกวนก็จะใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชเข้าช่วย ซึ่งพวกเขาบอกว่าสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นได้มีคุณภาพดีและรวดเร็วเป็นไปตามความต้องการของตลาด”

เนื่องจากประชากรของหมู่บ้านมีสองชนชนเผ่าอยู่ร่วมกัน ทั้งคนม้ง และคนไทยพื้นราบ จึงทำให้ประชาชนในปัจจุบันมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และนับถือผีบรรพบุรุษผสมผสานกันอยู่ คือมีชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด 65 ครัวเรือน นับถือผีมีทั้งหมด 51 หลังคาเรือน ส่วนที่เหลือ 14 หลังคาเรือน นับถือศาสนาคริสต์ และมีคนไทยพื้นราบ 16 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธ

สำหรับงานฉลองที่มีความสำคัญที่สุดและเป็นชีวิตจิตใจของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินในปัจจุบันได้แก่ งานฉลองในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ เทศกาลดังกล่าวนี้โดยปกติจะเริ่มตั้งแต่วันแรม 15 ค่ำของเดือนธันวาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวม้งมีความขยันขันแข็งทำมาหากินตลอดทั้งปี ในเทศกาลปีใหม่ม้งจะร่วมฉลองปีใหม่ออย่างพร้อมเพรียงกันจึงมีความหมายสำหรับพวกเขาม้งเป็นอย่างยิ่ง วันแรกของเทศกาลนี้พวกเขาม้งจะฆ่าสัตว์ สัตว์ที่นิยมฆ่ามีทั้งหมูและไก่ เช่น ไก่ฟ้า ผีบรรพบุรุษ และผีเรือนอื่นๆ หลังจากนั้นจะมีการเดินทางไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้ใหญ่และญาติพี่น้อง มีการเลี้ยงอาหารการดื่มเหล้า และหมูที่ฆ่าในวันปีใหม่นี้เขาจะเก็บเนื้อหมูที่เหลือโดยหันเป็นชิ้นใหญ่และยาวพอประมาณคลุกด้วยเกลือนำไปใส่กะทะรวมกับมันหมูทอดจนสุกจะเก็บใส่ในไหหรือโอ่งปิดฝาไว้ให้มิดชิดเก็บไว้กินตลอดปีและในช่วงเทศกาลปีใหม่นี้ เป็นโอกาสดีของหนุ่มสาวชาวม้งที่มีการเกี่ยวพาราสีกันมากที่สุดและกระทำในเวลากลางวัน ซึ่งชายหนุ่มหญิงสาวจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสวยสดงดงามเป็นชุดประจำเผ่า จับคู่เล่นโยนลูกช่วง (ลูกช่วงทำด้วยผ้าสีดำนามัดหรือเย็บเป็นรูปทรงกลมให้แน่นคล้ายลูกบอลมีขนาดที่พอจะใช้มือข้างเดียวจับได้) หญิงสาวคนใดยังไม่มีคู่หมายจะเลือกชายหนุ่มที่ตนรู้จักชอบพอ มีการสนทนาพูดคุยกันตลอดเวลาโยนลูกช่วงชายหนุ่มคนใดไม่ชอบพอคู่โยนของตนจะหาทางปลีกตัวออกไป โดยมีให้เสียมารยาท ระหว่างโยนหากผู้ใดรับไม่ได้จะต้องเสียค่าปรับเป็นเครื่องประดับหรือสุดแล้วแต่จะมีสิ่งของให้ได้ การเสียค่าปรับแก่กันและกัน จะเป็นการเปิดช่องว่างให้มีการเกี่ยวพาราสีในตอนกลางคืนอีกด้วย

การฉลองปีใหม่นี้จะมีติดต่อกันไปเป็นเวลานานถึงหนึ่งสัปดาห์หรือมากกว่านั้น ในระหว่างปีใหม่ม้งชาวเขาเผ่าม้งจะทำพิธีกรรมทางการเกษตรในวันแรม 15 ค่ำ วันแรกของเทศกาลคือ พิธีเรียกขวัญของพืชผลและขวัญเงินขวัญทองให้มากินหมูและไก่ที่บ้าน โดยมีเชื่อว่าถ้าขวัญของพืชผล ขวัญเงิน และขวัญทองมาอยู่ที่บ้านตนจะทำให้มีข้าวไว้กินมีเงินทองไว้ใช้ไม่รู้จักหมดสิ้น

1.7 ระบบความสัมพันธ์

ลักษณะครอบครัวของชาวม้งบ้านรักแผ่นดินมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนมากประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก มีสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละประมาณ 2 - 5 คน จากครอบครัวชาวม้งที่มีทั้งหมด 65 หลังคาเรือน เป็นครอบครัวเดี่ยว 49 หลังคาเรือน ที่เหลือ 16 หลังคาเรือนเป็นครอบครัวขยายมีตั้งแต่ 2 ครอบครัวขึ้นไป จนถึง 4 ครอบครัวอยู่ในหลังคาเรือนเดียวกันซึ่งประกอบด้วยครอบครัวของพ่อแม่ ครอบครัวของลูกชาย โดยแต่ละครัวเรือนจะมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเป็นที่ไร้ทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ที่ครอบครองอยู่ทั้งหมดจะไม่มีเอกสารสิทธิในการครอบครองเพราะเป็นพื้นที่ที่ทางทหารจัดสรรให้ และที่ได้จากการบุกเบิกถางป่าเพิ่มเติม จะมีเพียง 9 หลังคาเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่อพยพครอบครัวมาอยู่ในหมู่บ้านนี้เมื่อปี 2541 พื้นที่ทำกินถูกแบ่งสันปันส่วน และมีเจ้าของจับจองหมดแล้วไม่สามารถขยายพื้นที่ป่าเพิ่มเติมได้อีก เพราะเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ครอบครัวชาวม้ง ทั้ง 9 หลังคาเรือนจึงต้องเช่าที่ดินทำกินของเพื่อนบ้านในราคาที่ถูกมาก ประมาณ 300-500 บาท ต่อพื้นที่ 1 พื้นที่ (ตั้งแต่ 5 -10 ไร่) และบางครอบครัวญาติก็แบ่งที่ดินทำกินให้ทำเพื่อใช้ปลูกข้าวไร่ไว้บริโภคเพียงอย่างเดียว มี 56 หลังคาเรือน ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อการค้า ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของชาวม้งบ้านรักแผ่นดินที่มีความสัมพันธ์กันทั้งเครือญาติ และเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในด้านการจัดการกับแรงงานในหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินยังใช้แรงงานภายในครัวเรือนสำหรับการผลิตทางการเกษตร โดยมีพ่อแม่ลูกเป็นแรงงานที่สำคัญ แต่ปัจจุบันแรงงานจากลูกได้ลดบทบาทลงเพราะระบบการศึกษาในโรงเรียน และบางส่วนออกไปทำงานต่างถิ่น ดังนั้นแรงงานในครัวเรือนจึงไม่เพียงพอับความต้องการจึงต้องมีการจ้างแรงงานทั้งจากภายในและภายนอกหมู่บ้านเข้ามาช่วยในการผลิตและการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อให้ทันกับความต้องการของพ่อค้าและตลาด

สำหรับชีวิตครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินเริ่มจากการแต่งงานเมื่อชายหญิงรักใคร่ชอบพอกันก็จะทำพิธีแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีการสู่ขอส่วนใหญ่ ฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายไปสู่ขอฝ่ายหญิง โดยญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะพูดคุยตกลงกัน เมื่อสู่ขอได้นิยมจัดพิธีแต่งงานในวันเดียวกัน พิธีแต่งงานมักนิยมกระทำกันในตอนเช้าที่บ้านหญิงสาว โดยฝ่ายชายเป็นผู้จัดหาหมูและไก่มาให้ฝ่ายหญิงฆ่าเลี้ยงแขก พอเสร็จพิธีเจ้าบ่าวก็จะพาเจ้าสาวมาอยู่ที่บ้านของตน เมื่อมาถึงบ้านเจ้าบ่าวก็จะทำการฆ่าหมูและไก่เพื่อบอกข่าวกับผีบ้านขอให้รับเจ้าสาวไว้เป็นสมาชิกในครอบครัว หลังจากนั้นจะจัดเลี้ยงเฒ่าแก่ทั้งสองฝ่ายที่ได้เสียสละเวลาเป็นธุระจัดการแต่งงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หากไม่พร้อมเจ้าบ่าวจะจัดทำในโอกาสหน้าก็ได้

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ในสังคมชาวม้งครอบครัวไม่ได้รวมเฉพาะที่อยู่ภายใต้หลังคาเรือนเดียวกันเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจของหัวหน้าครอบครัวคนเดียวอีกด้วย องค์ประกอบของครัวเรือนอาจประกอบขึ้นด้วยตั้งแต่ครอบครัวแรกเริ่ม อันประกอบด้วย พ่อ แม่ และ ลูกๆ ที่ยังไม่ได้แต่งงาน จนถึงครอบครัวขยายของญาติพี่น้องฝ่ายชาย ได้แก่ พ่อแม่ ลูกชายที่แต่งงานแล้ว ภรรยา บุตร ลูกชายและลูกสาวที่ยังไม่แต่งงานและมีบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในความอุปการะจำนวนสมาชิกของครอบครัวอาจมีตั้งแต่ 2-20 คน ครอบครัวหนึ่งจะมีชายผู้มียาวโสสูงสุดเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำในครอบครัว สมาชิกคนอื่นจะต้องเชื่อฟังในขณะที่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่บุตรชายทุกคนต้องอยู่กับบิดามารดาไม่ให้แยกเรือนไปอยู่ต่างหาก แต่สำหรับบุตรสาวเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องไปอยู่กับครอบครัวของสามี เพราะถือว่าซื้อไปแล้ว การที่ลูกชายจะได้แยกเรือนนั้นต้องให้บิดามารดาทั้งสองสิ้นชีวิตก่อน และเรือนหลังเดิมจะยกให้บุตรฝ่ายชายคนโตครอบครองต่อไป

ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวชนบทหลายแห่งเดิมนี้นี้ ไม่เหมือนสมัยโบราณดั้งเดิมทีเดียว การที่ลูกได้ศึกษาเล่าเรียนจนบางรายทิ้งพ่อแม่ไ้ร่นาไปทำมาหากินในเมืองก็ดี การที่คนรุ่นหนุ่มสาวมีโอกาสดูแลไปพบเห็นโลกภายนอกเพราะการคมนาคมและการสื่อสารมวลชนที่พัฒนาไปมากก็ดี การไม่มีงานอาชีพในถิ่นภูมิลำเนาเดิมต้องเดินทางไปหางานทำในเมืองแทนที่จะได้อยู่ร่วมทำไร่กับพ่อแม่ในชนบทก็ดี สิ่งเหล่านี้มีผลต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวชนบท วิวัฒนาการของเศรษฐกิจชนบทที่มีการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรและการแลกเปลี่ยนกับผลผลิตทางอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดมีบุคคลแปลกหน้าและมีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นในระบบสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจของชนบทมากขึ้นซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ย่อมทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมชนบทยังมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันกันสูง ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเหมือนในอดีต ผลจึงผลประโยชน์เพื่อตนเองได้มากขึ้น ศีลธรรมเสื่อมลงคนเห็นแก่ตัวมากขึ้น

ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านรักแผ่นดินยังมีความเกี่ยวพันทางเครือญาติเพราะส่วนใหญ่ที่อพยพมาจะเป็นเครือญาติกันหมด และยังมีความสัมพันธ์ทางการแต่งงานกับคนภายในหมู่บ้านเดียวกันหรือแต่งงานกับเผ่าเดียวกันแต่คนละหมู่บ้าน มีน้อยมากที่แต่งงานข้ามเผ่าหรือแต่งงานกับคนไทยพื้นราบ ในหมู่บ้านรักแผ่นดินมีตระกูลที่ใหญ่ อยู่ 3 ตระกูลได้แก่ แซ่ฟ้า แซ่ยาง และแซ่ลี นอกนั้นมีแซ่อื่นอยู่นิดหน่อย เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านจะมีความแน่นแฟ้นช่วยเหลือซึ่งกันและกันดีมาก เช่น เวลาทำการเกษตรก็ยังคงมีการลงแขก (เอามือเอวกัน) กันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด.จิง.และกะหล่ำปลี การเอามือหรือการลงแขกจะช่วยเหลือกันหมดไม่ได้แบ่งแยกแซ่หรือตระกูล งานที่นิยมลงแขกมากคือ การปลูก

ข้าวไร่ เพราะถือว่าเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้านต้องปลูกข้าวไว้บริโภคทุกครัวเรือน ส่วนพืชเศรษฐกิจ เช่น จิง กะหล่ำปลี และข้าวโพด จะมีการลงแขกกันเฉพาะพวกที่ปลูกด้วยกันเท่านั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นการจ้างแรงงานมากกว่าเพราะต้องใช้ระยะเวลานานและต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ทำแข่งกับเวลาเป็นงานหนัก

ในปัจจุบันนี้ชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน มีอาชีพทำการเกษตรที่เป็นแบบสมัย คือมีการทำการผลิตเพื่อขายเป็นส่วนใหญ่ พืชเศรษฐกิจที่ปลูกปัจจุบันนี้ในชุมชน ได้แก่ ข้าวโพด จิงกะหล่ำปลี และไม้ผล ส่วนมากเป็นการทำการผลิตแบบมีพันธะสัญญา ที่มีนายทุนให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีการเอาปุ๋ยและยามาแถมมาให้เกษตรกร โดยเชื่อไว้ก่อนแล้วจะหักตอนขายผลผลิต ตามข้อตกลงว่าจะต้องขายผลผลิตให้กับพวคนายทุนที่มาลงทุนให้เท่านั้น และการทำการผลิตในปัจจุบันต้องอาศัยเงินทุนเข้ามาเกี่ยวข้องเกือบทุกด้าน ทั้งเป็นค่าเตรียมสถานที่ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าจ้างแรงงาน ค่าเช่าพื้นที่ ฯลฯ และการทำการผลิตในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต ต้องมีการปรับปรุงดิน มีการนำปุ๋ยเคมี สารเคมีต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพที่ดีและมีปริมาณตามที่ตลาดมีความต้องการ

ผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตดังกล่าว ทำให้ชาวม้งต้องมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก รูปแบบการผลิตปรับเปลี่ยนไปสู่การบริโภคสินค้าจากตลาดภายนอกชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้านหนึ่งทำให้มาตรฐานการดำรงชีพของชาวบ้านสะดวกสบายขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งทำให้มาตรฐานการดำรงชีพตกลงอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาต่อระบบตลาดและนายทุนอยู่ตลอดเวลา ทำให้วิถีชีวิตต้องแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งเป็นไปอย่างเร่งรีบตามสภาพเศรษฐกิจที่ถูกกำหนดจากภายนอก จากหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคยพึ่งพาตนเองมาในอดีต มีการช่วยเหลือแรงงานซึ่งกันและกันในการผลิต เช่น การลงแขกหรือการเอามือ การใช้แรงงานร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนการมีความสนิทสนมกลมเกลียวแบบเครือญาติหรือแบบพี่แบบน้อง แต่หลังจากที่ชาวบ้านเปลี่ยนมาทำการผลิตเพื่อการค้าอย่างจริงจังการพึ่งพาอาศัยกันและกันลดน้อยลงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้ชาวบ้านห่างเหินกันมากขึ้น ความใกล้ชิด ความเห็นอกเห็นใจ ความรู้สึกเป็นเพื่อนพี่น้องค่อยๆ ถูกทอดทิ้งไป ไม่มีการช่วยเหลือกันเหมือนดังในอดีต วัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าถูกความเร่งรีบและการไม่มีเวลาทำลายจนสูญหายไปที่สุดในที่สุด

ตอนที่ 2 พัฒนาการของรูปแบบการผลิตทางการเกษตร

เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการของรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นสมาชิกของครอบครัวเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าทั้งหมด 6 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1. นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล อายุ 37 ปี

ครอบครัวของนายพีระชัย มีสมาชิก 4 คน ส่วนลูก 2 คน ได้ส่งไปเรียนหนังสือที่จังหวัดเชียงใหม่ เรียนอยู่ชั้น ม. 1 ทั้งสองคน การถือครองที่ดิน จำนวน 20 ไร่ ตามที่ได้รับการจัดสรร แต่ไม่สามารถใช้พื้นที่ทำการผลิตได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่างกัน พื้นที่ที่ได้รับจัดสรรจึงใช้ปลูกไม้ผลเท่านั้นกำลังปลูกไม้ผล 2 ชนิด คือลิ้นจี่ และส้มโอ อย่างละ 200 ต้น ในปี พ.ศ.2541 สำหรับพื้นที่ที่เหลือจากการปลูกไม้ผล ให้ญาติใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภค เพราะการปลูกเชิงใช้พื้นที่ปลูกข้าหลายครั้งไม่ได้ จึงจะคิดเชื้อราจากดิน จึงต้องมีการหาพื้นที่ทำการปลูกพืชเพื่อการค้าโดยการเช่าพื้นที่ทุกปี พีระชัยเลิกปลูกข้าวไร่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมา เนื่องจากเขาเป็นตัวแทนบริษัทรับซื้อชิงในหมู่บ้านไม่มีเวลาทำ และข้าวก็ไม่มีคนกินมาก เพราะลูกไปเรียนหนังสือหมด เงินใช้จ่ายในครอบครัวได้จากการปลูกเชิง และเป็นตัวแทนบริษัท

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ. 2516-2524

เกษตรกรผู้นี้ นอกจากทำการเกษตรแล้วยังเป็นตัวแทนของบริษัทรับซื้อชิงในหมู่บ้านด้วย เกษตรกรได้เล่าว่า ในอดีตเมื่อปี พ.ศ.2516 ยังไม่ได้แต่งงานอาศัยอยู่กับพ่อแม่มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 10 คน มีอาชีพทำไร่ข้าวไว้บริโภค และทำไร่ข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ โดยทำอาชีพทั้งสองอย่างนี้ตลอดมา เพราะพ่อแม่ก็ทำอย่างนี้มาตั้งแต่จำความได้ไม่รู้จะไปทำอาชีพอะไรอยู่ในป่าห่างไกลความเจริญไม่ค่อยได้ติดต่อกับคนภายนอก จะมีก็ตอนจำเป็นจริงๆ ที่ต้องไปหาซื้อสิ่งของที่จำเป็นจะใช้นั้น เช่น เกลือ ถ่านไฟฉาย ไม้ขีดไฟ ยาแก้ปวด ผงชูรส ผ้าเป็นชิ้นที่ใช้สำหรับเย็บชุดประจำเผ่า ฯลฯ เดือนหนึ่งไปซื้อของ 1 ครั้ง การไปซื้อของต้องไปตอนกลางคืนเพราะสมัยนั้นเป็นฝ่ายทหารป่าหรือพวกคอมมิวนิสต์ ถ้าไปซื้อตอนกลางวันกลัวทหารไทยจับได้ก็จะถูกฆ่าทิ้ง เนื่องจากในหมู่บ้านมีทหารป่าและนักศึกษาที่หนีเข้าป่าเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มาอยู่ร่วมด้วย ได้สร้างบ้านพักอยู่ใกล้ๆ หมู่บ้าน คอยดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้าน เช่น เรื่องปากเรื่องท้อง สุขภาพ การทำมาหากิน ฯลฯ มีขาม้างในหมู่บ้านได้สมัครเป็นทหารป่าหลายคน เพื่อร่วมขบวนการกับพรรคคอมมิวนิสต์ต่อสู้กับรัฐบาลไทย ซึ่ง

กลุ่มที่ถูกจัดว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็คือคนไทยแต่มีแนวคิดต่างจากรัฐบาล ต่อต้านนโยบายของรัฐบาล จึงถูกฝ่ายรัฐบาลไทยปราบปราม ทำให้ต้องหนีเข้าป่าไปสะสมกำลังในป่าเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลไทย การสมัครเป็นทหารป่าบอกว่า “การสมัครเป็นทหารให้สมัครเป็นด้วยความเต็มใจ ผมไม่ได้เป็นทหารกับพวกเพื่อน เพราะไม่มีใครช่วยพ่อแม่ทำไร่ ใจจริงผมอยากเป็นทหารเหมือนกัน เขามีเงินเดือนตอบแทนให้ เดือนละ 500 บาท ต่อคน”

การทำไร่ข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ 4 ถัง ได้ผลผลิต 200 ถัง ผลผลิตที่ได้ 50 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง พื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวไม่สามารถวัดได้ว่ามีจำนวนกี่ไร่ เพราะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงและเป็นการถางไร่ตามความต้องการและแรงงานของครอบครัว การทำไร่เริ่มจากการไปเลือกพื้นที่ก่อน การเลือกพื้นที่ครั้งหนึ่งใช้ทำไร่ข้าวได้ 3-5 ปี จนดินเสื่อมสภาพหลังจากนั้นจะทำการเลือกพื้นที่ทำไร่อีก เป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียน หัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้ไปเลือกพื้นที่ ถ้าได้พื้นที่ที่เหมาะสมตามความเชื่อแล้ว จะทำการจับจองเป็นเจ้าของโดยการไ้มีดไปสับหรือถากต้นไม้ใหญ่ให้เป็นรอยสับแล้วเอากิ่งไม้ไปเสียบไว้ เพื่อให้คนอื่นรู้ว่าป่าบริเวณนี้มีเจ้าของแล้ว คนอื่นจะไม่มีใครไปยุ่งเกี่ยวในพื้นที่บริเวณนั้น เพราะพื้นที่ป่ามีมาก หลังจากเลือกพื้นที่ได้แล้วขั้นต่อไปทำการถางไร่ในเดือนมีนาคม ใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ การถางไร่จะใช้เวลาประมาณ 4-7 วัน อุปกรณ์ที่ใช้คือมีด และขวาน พอถางไร่เสร็จจะทิ้งไว้ให้แห้งประมาณ 1 เดือน แล้วทำการเผาในเดือนเมษายน ช่วงนี้อากาศร้อนจัดทำให้ต้นไม้และหญ้าแห้งสนิทเหมาะกับการเผาไหม้ หลังจากเผาไร่เสร็จ ก็จะทำการเก็บเศษไม้ เศษหญ้าที่เหลือรวมเป็นกองแล้วทำการเผากีกรอบ ในเดือนมิถุนายนจะเริ่มปลูกข้าวไร่ การปลูกใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดมือจับได้ความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เอาไว้สำหรับแทงลงไปดินให้เป็นหลุม ผู้ชายเป็นคนทำเพราะใช้แรงมาก ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ปลูก คือนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เอาด้วยเมล็ดพันธุ์ฝักชนิดต่างๆ เช่น แดง พัก ผักกาด ฯลฯ ผสมไปด้วย หยอดลงหลุมๆละ 10-20 เมล็ด พอหยอดเมล็ดเสร็จผู้หญิงจะใช้เท้าเหยียบดินปิดปากหลุมเพื่อป้องกัน นก หรือหนูกินเมล็ดข้าวที่ปลูก ระยะห่างระหว่างต้น 20 เซนติเมตร ข้าวใช้เวลาปลูก 3 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนตุลาคม ครอบครัวของเขามีการเอามือเอาแรง (ลงแขก) เกี่ยวข้าวกับพวกญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านที่สนิทกัน ซึ่งช่วยให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว ทำให้มีเวลาไปทำงานอย่างอื่นได้อีก หลังจากเกี่ยวเสร็จจะเอาข้าวตากแดดไว้ 3 วัน เพื่อให้ข้าวแห้งหลังจากนั้นทำการนวดข้าว โดยใช้ไม้ทุบรวงข้าว มีกระสอบปุยเย็บเป็นผืนปูรองพื้นที่นวดข้าว การขนข้าวมาเก็บไว้บ้านก็จะช่วยกันแบกเป็นกระสอบ คนละ 1 กระสอบ จะขนทุกวันที่ไปไร่เอาข้าวมาเก็บไว้ที่ทางข้าวในบ้าน เพื่อเอาไว้บริโภคต่อไป การเก็บเกี่ยวข้าวต้องทำให้เสร็จก่อนเทศกาล

กาลปีใหม่มีง คือให้เสร็จก่อนเดือนธันวาคม เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมจัดงานปีใหม่มีงในวันแรม 15 ค่ำ ของเดือนธันวาคมของทุกปี

การทำไร่ข้าวโพด ใช้พันธุ์พื้นเมืองสีขาวที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ข้าวโพดใช้เลี้ยงหมูและไก่ โดยนำไปโม่หรือบดให้ละเอียดก่อนนำไปเลี้ยงสัตว์ ครอบครัวของ พระชัย ใช้เมล็ดพันธุ์สำหรับการปลูก 1 ถึง พื้นที่ปลูกแยกปลูกจากไร่ข้าว ส่วนการถางไร่ปลูก ข้าวโพดจะทำพร้อมกับการถางไร่ข้าว บางปีเขาก็ใช้ที่ไร่ข้าวปีที่แล้วหรือไร่เก่าปลูกข้าวโพด เหมือนกัน เพราะดินยังมีความสมบูรณ์ดี หน้างาก็ไม่ขึ้นมากเหมือนปัจจุบัน เพราะเป็นป่าที่บิมี แต่ต้นไม้ใหญ่ การปลูกข้าวโพดจะปลูกก่อนปลูกข้าวคือปลูกในเดือนพฤษภาคมโดยใช้จอบ เป็นอุปกรณ์ในการขุดดินเป็นหลุมๆ หนึ่งใช้เมล็ดพันธุ์ 4-5 เมล็ด ระยะห่างระหว่างต้น 50 เซนติเมตร เก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนสิงหาคม

ส่วนสัตว์เลี้ยงได้แก่ หมู ไก่ จะปล่อยให้หาอาหารกินเองไม่ได้ขังไว้ในเล้า ส่วน มากทุกครอบครัวเลี้ยงไว้เป็นอาหาร และใช้สำหรับทำพิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษตอน เทศกาลปีใหม่ ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันแรม 15 ค่ำ ในเดือนธันวาคมของทุกปี นอกจากการเลี้ยงหมูและ ไก่แล้วยังมีการเลี้ยงวัวอีกด้วยมี 5 ตัว เพื่อเอาไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมสำหรับจัดงานศพให้ พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่เสียชีวิต จะมีการฆ่าวัวเพื่อส่งวิญญาณผู้ตายให้ไปสู่สุรวงสวรรค์ ซึ่ง ลูกชายทุกคนต้องฆ่าวัว ให้พ่อแม่คนละ 1 ตัว การเลี้ยงวัว เพื่อไม่ต้องไปหาซื้อวัวของคนอื่น การเลี้ยงวัวจะปล่อยให้หากินเองในป่า 4-5 วัน จะไปดูครั้งหนึ่ง

ช่วงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อการค้าปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

พระชัยบอกว่า “การทำการผลิตทางการเกษตรที่เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่เห็นได้ชัด เกิดขึ้นในช่วงที่ออกมาบวชเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา” พอ อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ที่ได้รับจัดสรรเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในการควบคุมดูแลของทหาร จากกองทัพบกที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก ตอนตั้งหมู่บ้านครั้งแรกมี 49 หลังคาเรือน เป็นคน ไทยพื้นราบ 30 หลังคาเรือน ชาวมีง 19 หลังคาเรือน

ในปี พ.ศ.2526 พวกทหารได้นำเอาพันธุ์ไม้ผล เช่น ท้อ บัวย กาแฟ และชิง มา แนะนำให้ปลูกแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะปฏิเสธพืชชนิดใหม่ เพราะไม่เคยปลูกมาก่อนกลัวไม่มี ใครซื้อ จะปลูกแต่ข้าวและข้าวโพดเหมือนเดิม และปีนี้มีพ่อค้าคนพื้นราบมาแนะนำให้ปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์สุวรรณ 1 และสุวรรณ 2 พร้อมกับให้สัญญาว่าจะมารับซื้อผลผลิตทั้ง หมด ทำให้มีชาวบ้านส่วนหนึ่งทดลองปลูกข้าวโพดและประสบผลสำเร็จได้ขายผลผลิตทั้ง หมด สำหรับพระชัยและเพื่อนบ้านอีก 2 ครอบครัว คือ นายไสั่ว แซ่ฟ้า และพ่อหลวง

สุระชัย เกียรติไพรัช ได้ทดลองปลูกขิงที่ทหารแนะนำ โดยนายพีระชัย เป็นคนรับพันธุ์ขิงมาจากทหารและไฉฉวน นายไฉฉวน และพ่อหลวงสุระชัย ทดลองปลูกด้วยกัน ซึ่งพีระชัยบอกว่า “พันธุ์ขิงเป็นของให้ฟรีไม่เสียหาอะไรเพียงแค่เราลองปลูกดูก่อน ถ้าไม่ได้ผลก็ไม่ใช่ไร” เพราะเห็นว่าเป็นพืชชนิดใหม่ที่น่าจะปลูกและดูแลง่ายเหมือนต้นข่ามีหัวอยู่ในดินเหมือนกัน และทหารที่นำพันธุ์ขิงมาให้ปลูกก็ไม่เคยปลูกมาก่อน ไม่มีประสบการณ์ แต่ละคนได้รับพันธุ์ขิงคนละ 10 กิโลกรัม การปลูกครั้งแรกขิงส่วนมากจะเน่าและไม่มีใครรับซื้อ จึงได้แบ่งขิงที่เหลือให้เพื่อนบ้านที่สนใจไปทดลองปลูก บางคนก็เอาไปทำอาหาร แต่พีระชัยบอกว่า “ผมไม่ยอมแพ้เพราะอยากจะปลูกขิงให้ประสบผลสำเร็จให้ได้ ผมจึงไปชวนนายไฉฉวน และพ่อหลวงสุระชัยไปดูเพื่อนบ้านชาวม้งที่อำเภอเวียงแก่นปลูกขิง ว่าเขาทำกันอย่างไร และยังได้รับการแนะนำวิธีการทุกอย่าง ตั้งแต่การเลือกพันธุ์ขิง การปลูก การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา เมื่อไปดูของจริงแล้วทำให้มีความมั่นใจต้องปลูกได้แน่นอน จึงได้กลับมาทดลองปลูกใหม่อีกครั้ง ได้ซื้อพันธุ์ขิงจากญาติมา คนละ 200 กิโลกรัม”

ในปี พ.ศ. 2527 พวกเขาจึงเริ่มปลูกขิงใหม่อีกครั้งใช้พันธุ์ขิง 200 กิโลกรัม ปีนี้ได้ขิงอ่อน คนละ 800 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ซึ่งมีพ่อค้าคนพื้นราบขึ้นมาซื้อถึงหมู่บ้าน ได้เงิน 8,000 บาท พันธุ์ขิง 1,000 กิโลกรัม เหลือได้ผลผลิต 400 กิโลกรัม ค่าซื้อพันธุ์ขิงหมดเงินไป 1,600 บาท โดยซื้อกิโลกรัมละ 8 บาท ในการปลูกครั้งนี้ได้เตรียมดินตามที่ญาติแนะนำ คือใช้ขอบเขตดินทั้งหมดแล้วขึ้นแปลง ตามแนวขวางกับภูเขาเพื่อป้องกันน้ำฝนชะล้างหน้าดิน แปลงกว้างประมาณ 1 เมตร ใช้ขอบเขตหลุมปลูกห่างกันหลุมละ 20 เซนติเมตร ใส่พันธุ์ขิงหลุมละ 1 แ่ง แล้วใช้ดินกลบปากหลุม พอปลูกเสร็จใช้ฟางข้าวปกคลุมบนแปลง อีกที่หนึ่ง เริ่มปลูกเดือนเมษายน พอปลูกได้ประมาณ 1 เดือน จึงจะใส่ปุ๋ย ใช้สูตร 13-13-21 1 ครั้ง โดยวิธีหว่านรอบๆ ต้นขิง นายพีระชัยบอกว่า “เพื่อนบ้านในหมู่บ้านเห็นพวกผม 3 คนปลูกสำเร็จคือได้จำหน่ายผลผลิตด้วย จึงได้มาสอบถามรายละเอียดการปลูกการดูแลรักษา การจำหน่ายผลผลิต หลังจากนั้นได้นำไปทดลองปลูก” ในปีนี้เริ่มมีคนไทยพื้นราบขึ้นมาเที่ยวมากขึ้น บางคนมาเยี่ยมญาติ บางคนอยากมาดูพื้นที่ที่เคยเป็นฐานทัพของพวกคอมมิวนิสต์ในอดีต และบางคนก็ขึ้นมาเพื่อหาซื้ออาหารของป่า สัตว์ป่าต่างๆ เพราะมีถนนสามารถติดต่อกันได้สะดวกสบายและปลอดภัยไม่เหมือนอดีตที่มีแต่การสู้รบกันตลอด เขาบอกว่า “อะไรที่หามาได้หรือที่เราปลูกไว้ก็ได้ขายหมด แม้แต่ของป่า สัตว์ป่า กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ก็ยังได้ขายไม่เหมือนสมัยอยู่ในป่าอาหารป่ามีจำนวนมาก ไม่ได้มีการซื้อ-ขาย เพราะไม่รู้จะไปขายให้ใคร มีแต่แบ่งให้กันและกันเท่านั้น แต่พอมาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ วิธีการหาเงินง่ายขึ้น ผมจึง

เกิดความมั่นใจในการทำการผลิตแบบใหม่ และเริ่มขยายพื้นที่ปลูกพืชชนิดต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น ข้าวโพด พืชผักต่างๆ และยังทำการปลูกเชิงเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมอีก”

ปี พ.ศ.2529 ลงทุนซื้อพันธุ์ขิง 600 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 10 บาท เก็บผลผลิตขิงอ่อนได้ 2,400 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 24,000 บาท ปีนี้มีเพื่อนบ้านเริ่มปลูกด้วย 10 ครอบครัว เพราะเห็นตัวอย่างจากการปลูกที่ได้จำหน่ายผลผลิตเป็นที่พอใจ ในปีนี้พี่ระชัยบอกว่า “ผมได้คิดเปรียบเทียบกับ การปลูกข้าวโพดที่ทำมาทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 จนถึงปี พ.ศ. 2529 ซึ่งทำกับภรรยา 2 คน ในปี พ.ศ. 2525 ผมทดลองปลูกข้าวโพด ใช้เมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม ราคา 250 บาท ได้ผลผลิต 12,000 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 24,000 บาท (พันธุ์ข้าวโพด 1 กิโลกรัม จะได้ผลผลิต เฉลี่ย 800 กิโลกรัม) ปี พ.ศ.2526 ผมเพิ่มเมล็ดพันธุ์ ขึ้นอีกเป็น 60 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 48,000 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 96,000 บาท และปีต่อมาผมทำการปลูกข้าวโพดในปริมาณเท่าเดิม ทำมาไม่มีเวลาดูแล ผมปลูกข้าวโพดทุกปีจนถึงปี พ.ศ. 2529 ผมเริ่มทำการปลูกขิง ใช้พื้นที่น้อยกว่าการปลูกข้าวโพด แต่ได้ผลผลิตมากกว่า ตั้งแต่ได้รับประสบการณ์ในครั้งนี้ สรุปได้ว่า การปลูกขิงได้เงินดีกว่าการปลูกข้าวโพด ผมจึงปลูกขิงอย่างเดียวและทำมาทุกปี ส่วนข้าวไร่ยังปลูกเหมือนเดิมเพื่อเอาไว้บริโภค”

ปี พ.ศ. 2529-พ.ศ.2533 ได้มีคนไทยพื้นราบจำนวนหนึ่งในหมู่บ้านได้ย้ายครอบครัวลงไปอยู่ที่บ้านเดิมของพวกเขา เพราะไม่เคยชินกับพื้นที่และการทำงานในถิ่นที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณีระหว่างชาวม้งกับคนพื้นราบ ชาวม้งจึงได้อพยพมาอยู่กับญาติพี่น้องเพิ่มโดยมาอยู่แทนที่บ้านของคนไทยพื้นราบที่ย้ายออก และมีชาวม้งได้เข้ามาอยู่มากขึ้นจนมีจำนวนมากกว่า คือมีชาวม้ง 65 หลังคาเรือน คนไทยพื้นราบ 16 หลังคาเรือน

ปี พ.ศ.2533 การปลูกขิงที่บ้านรักแผ่นดินเริ่มมีคนปลูกมากขึ้น จึงทำให้พ่อค้าหรือนายทุนมาซื้อมากขึ้น โดยให้ชาวม้งในหมู่บ้านเป็นตัวแทนรับซื้อและรวบรวมขิงให้กับทางบริษัทถ้าไม่ให้ชาวม้งรับซื้อจะไม่มีใครขายให้ เพราะพ่อค้าจะนำขิงไปขายก่อนแล้วจะจ่ายเงินให้ทีหลัง โดยจะจดน้ำหนักขิงของเกษตรกรไว้ การที่มีชาวม้งเป็นตัวแทนรับซื้อทำให้เกษตรกรที่ปลูกขิงเกิดความมั่นใจ ไว้วางใจ ไม่กลัวถูกโกง เพราะเป็นคนบ้านเดียวกันเผ่าเดียวกัน พี่ระชัยก็เป็นตัวแทนให้พ่อค้าที่มารับซื้อเหมือนกัน ตอนนั้นมีตัวแทน 3 คน เพราะมีพ่อค้ามาจากหลายบริษัท ยังไม่มีการผูกขาดในการซื้อ-ขาย เกษตรกรจะขายให้ใครก็ได้ และพวกปุ๋ย ยามาซื้อรา พ่อค้าจะแนะนำให้และให้ไปหาซื้อมาใช้เอง ตัวแทนรับซื้อขิงให้กับบริษัทจะได้รับค่าตอบแทนจากพ่อค้าอีกทอดหนึ่ง โดยคิดจากน้ำหนักขิงได้ กิโลกรัมละ 50 สตางค์

ปี พ.ศ. 2534 เกษตรกรเริ่มปลูกพืชเพื่อการค้าอย่างจริงจัง เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมาให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตมีการเอาปุ๋ยและยาฆ่าเชื้อรามาให้เกษตรกรที่ปลูกจึงโดยเชื่อไว้ก่อนแล้ว จะหักตอนขายผลผลิตตามข้อตกลงว่าจะต้องขายผลผลิตให้พวกกลุ่มนายทุนเท่านั้น คำนึงคิดเป็นเงินสด กระสอบละ 400 บาท เงินเชื่อ 450 บาท ส่วนค่ายาฆ่าเชื้อราราคาเงินสดขวดละ 250 บาทและเงินเชื่อขวดละ 300 บาท เกษตรกรเลือกเงินเชื่อเพราะไม่มีเงินสดเพียงพอบริษัทก็พอใจเพราะได้เงินเพิ่มขึ้น ในปีนี้มีผู้ปลูกเพิ่มเป็น 20 หลังคาเรือน

ปี พ.ศ. 2535 ตัวแทนของบริษัทได้เข้าประชุมปรึกษากับเกษตรกรที่ปลูกทั้งหมดว่า ทางบริษัทต้องการได้ตัวแทนรับซื้อและดูแลการจ่ายปุ๋ยให้เกษตรกรแทนบริษัทโดยผู้ที่เป็นตัวแทนต้องเป็นคนที่มีชื่อสัตย์สุจริต ไว้ใจได้ และเป็นคนที่ปลูกจริงด้วย เกษตรกรผู้ปลูกทั้งหมดจึงลงความเห็นเลือกพระชัยเป็นตัวแทนรับซื้อปุ๋ยในหมู่บ้านให้บริษัทจึงจองจากเชียงราย ซึ่งสามารถติดต่อกับบริษัทโดยตรงไม่ต้องผ่านพ่อค้ารายย่อยอื่นอีก เขาได้รับคำตอบแทนจากบริษัท 3 รายการ รายการแรกค่านำปุ๋ยส่งบริษัทจะได้กิโลกรัมละ 1 บาท รายการที่ 2 ค่าตอบแทนที่รวบรวมสมาชิกเข้ากลุ่มได้กิโลกรัมละ 50 สตางค์ รายการสุดท้ายได้ค่าดูแลและจำหน่ายปุ๋ย กระสอบละ 5 บาท ในปี พ.ศ.2535 นี้ พระชัยหยุดทำไร่ข้าวมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะไม่มีเวลาไปดูแล ต้องมีเวลาให้กับบริษัทและดูแลไร่จริงด้วย ซึ่งทำกับภรรยาสองคน ใช้เงินที่ได้จากการปลูก และค่าตอบแทนจากบริษัทในการใช้จ่ายภายในครอบครัว ในปี พ.ศ.2536 มีบริษัทรับซื้ออีกบริษัทหนึ่งได้มาติดต่อผ่านเขาอีก เพราะเห็นว่าเป็นคนไว้ใจได้ ชื่อสัตย์สุจริต แต่พระชัยรับไม่ได้จึงให้พี่ชายเป็นตัวแทนกับบริษัทนี้ และให้ไปลงทุนอีกหมู่บ้านหนึ่ง คือหมู่บ้านพญาพิทักษ์ อำเภอขุนตาล ที่ทำแบบนี้เพื่อจะได้ต่อรองราคากับบริษัททั้งสองในการซื้อ-ขาย ให้ได้ราคาที่เป็นธรรม และเพื่อไม่ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่งเอาเปรียบเกษตรกรผู้ปลูก พระชัยกับพี่ชายจะปรึกษากันตลอด

พระชัยพูดถึงการปลูกในปัจจุบันนี้ เนื่องจากที่ดินของหมู่บ้านมีจำกัด ไม่มีที่เหมาะสมสำหรับการปลูก ถ้าใช้พื้นที่เดิมปลูกซ้ำอีกจะทำให้จึงคิดซื้อที่ดิน พื้นที่ไร่จึงเดิมบางครั้งปล่อยว่าง 3-5 ปี แล้วเวียนกลับมาปลูกอีกครั้งยังมีเชื่อราติดทำให้จึงเนาได้ อีกที่ดินที่ใช้ปลูกจึงมีปัญหา ทำให้ต้องหาเช่าที่ปลูกของชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งของมั่งและคนไทยพื้นราบ ให้ค่าเช่าไร่ละ 500 บาท แต่ก็หาเช่าไม่ค่อยได้ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ก็ใช้ทำการเกษตรมาก่อนแล้ว นอกจากค่าเช่าที่แล้วยังต้องเสียค่าจ้างรถไถ ไร่ละ 2,500 บาท ค่าจ้างแรงงานช่วยปลูกอีกวันละ 100 บาท ค่าซื้อพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยกระสอบละ 520 บาท เงินสด เงินเชื่อ 580 บาท (ราคาในปัจจุบัน) ค่ายาฆ่าเชื้อราอีก แต่ค่าปุ๋ย ค่ายาทางบริษัทลงทุนให้ เกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องเงินกู้ก็สามารถปลูกได้ เพราะทางบริษัทให้เงินเชื่อ

ปี พ.ศ.2543 ใช้พันธุ์จิ้งทั้งหมด 2,000 กิโลกรัม ใช้พื้นที่ปลูก 4 ไร่ โดยจ้างรถไถไถพรวนพื้นที่ ค่าไถไร่ละ 2,500 บาทได้ผลผลิต 8,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 80,000 บาท และปี 2543 พี่ระชัยได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มปลูกจิ้งของหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 50,000 บาท มีสมาชิก 40 คน และพี่ระชัยได้รับคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่ม เหตุผลที่สมาชิกเลือกเพราะว่า เป็นตัวแทนรับซื้อจิ้งของบริษัทอยู่แล้ว สามารถติดต่อประสานงาน หรือขอความช่วยเหลือจากทางบริษัทได้ดีกว่าคนอื่น เงินที่ได้รับการสนับสนุนดังกล่าวได้ให้สมาชิกกู้ยืมใช้ในการปลูกจิ้งสำหรับสมาชิกที่ขาดแคลนทุนจริงๆ และเงินที่กู้ยืมมานี้ต้องส่งคืนให้เจ้าของเงินกู้ภายในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งเป็นทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกร ปี พ.ศ. 2543 เป็นปีแรกของการรวมกลุ่มการปลูกจิ้งของเกษตรกรที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เดิมเป็นการรวมกลุ่มกับตัวแทนบริษัท เพื่อที่จะให้บริษัทรับซื้อผลผลิตของสมาชิกที่ลงทุนร่วมกับบริษัทเท่านั้น การรวมกลุ่มยังไม่เกิดปัญหา เพราะเป็นการรวมกลุ่มครั้งแรก

สำหรับการปลูกไม้ผลเขาบอกว่า “อนาคตการปลูกจิ้งคงจะหมดไป เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับการปลูกหมุนเวียน การปลูกจิ้งต้องเปลี่ยนพื้นที่ทุกปี ถ้าปลูกที่เดิมจิ้งจะติดเชื้อราจากดิน ทำให้จิ้งเน่าเสีย เขาทราบความเคลื่อนไหวของบริษัทรับซื้อจิ้งว่า มีนโยบายจะขยายการผลิตไปยังประเทศพม่า ลาว และเขมร เพราะมีพื้นที่สำหรับทำการเพาะปลูกมากกว่าประเทศไทย ค่าจ้างแรงงานก็ถูกกว่า” จึงเตรียมปลูกไม้ผลเพื่ออนาคตของครอบครัว อีกเหตุผลหนึ่งที่คิดปลูกไม้ผลคือที่ดินทำกินของหมู่บ้านทั้งหมดเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง มีแต่ใบจับจองเป็นเจ้าของที่ได้รับจัดสรรจากทหารเท่านั้น กล่าวหาทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จะมายึดพื้นที่ทำกินคืนหากปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่าไม่ใช้ประโยชน์ จึงได้ปลูกไม้ผลไว้เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ และถ้าไม้ผลโตขึ้นเจริญงอกงามดียังทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตของไม้ผลในระยะยาวอีกด้วย จึงเริ่มไม้ผล เมื่อปี พ.ศ. 2541 ไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ลิ้นจี่ และส้มโอ โดยปลูกอย่างละ 200 ต้น

ในปัจจุบันครอบครัวของพี่ระชัย ทำการปลูกจิ้งอย่างเดียว และเป็นตัวแทนบริษัทรับซื้อจิ้ง-ดูแลการปลูก การจัดการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปลูกจิ้งแทนบริษัท จึงไม่ทำการผลิตอย่างอื่น เงินที่ใช้จ่ายในครอบครัว เช่น ค่าการศึกษาบุตร ค่าอาหาร ฯลฯ ได้จากการปลูจิ้ง และค่าตอบแทนจากบริษัทจิ้ง

กรณีที่ 2 นายป้อ แซ่ฟ้า อายุ 40 ปี

นายป้อ แซ่ฟ้า ครอบครัวของเขามีสมาชิก 5 คน ลูก 3 คน คนโตเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 3 และได้แต่งงานแยกไปอยู่บ้านของฝ่ายชายในหมู่บ้านใกล้เคียง และเรียนหนังสือสองคน คนที่ 2 เรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 2 คนเล็กเรียนอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 การถือครองที่ดินจำนวน 20 ไร่ ตามที่ได้รับการจัดสรรให้ตอนย้ายหมู่บ้านครั้งแรก แต่พื้นที่ใช้ทำการปลูกพืชได้ไม่หมด เพราะพื้นที่เป็นป่าเขา มีความสมบูรณ์ของพื้นที่ต่างกัน การทำการปลูกพืชหรือทำการผลิตในปัจจุบันนี้ ปลูกข้าวไว้บริโภค ปลูกขิง กระหล่ำปลี และไม้ผล การปลูกข้าว และขิง ทำปีละครั้ง แต่การปลูกกระหล่ำ ทำการปลูกปีละ 2 ครั้ง เพราะใช้ระยะเวลาในการปลูกสั้นกว่าขิง และไม่ต้องรอเก็บพันธุ์ที่ใช้ปลูกเหมือนขิง สามารถหาซื้อเมล็ดพันธุ์ได้ง่ายตามท้องตลาด การปลูกขิง และกระหล่ำปลี ส่วนมากจะเช่าพื้นที่คนพื้นราบปลูก ที่ไร้จัดสรรใช้ปลูกข้าวเป็นหลัก และปลูกไม้ผล ในปัจจุบันไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ส้มเขียวหวาน ปลูก 300 ต้น ลิ้นจี่ ลำไย และมะนาว อย่างละ 100 ต้น ส้มเขียวหวานมีผลผลิตออกได้ 2 ปีแล้ว สำหรับลิ้นจี่ ลำไย และมะนาว เริ่มปลูกในปี พ.ศ. 2542

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ.2516-2524

นายป้อ แซ่ฟ้า เป็นเกษตรกรที่เปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า เล่าถึงการทำการผลิตของเขา เมื่อปี พ.ศ. 2516 ว่า “ในปีนั้นยังไม่ได้แต่งงาน อาศัยอยู่กับพ่อแม่มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 5 คน ในหมู่บ้านตอนนั้นมีพวกทหารป่า และนักศึกษามาอาศัยอยู่ด้วยโดยสร้างค่ายแยกจากหมู่บ้านต่างหาก แต่อยู่ไม่ไกลกันมากนัก พวกนักศึกษาและทหารคอยดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือเมื่อเวลามีคนในหมู่บ้านไม่สบายจะมียาให้กิน มีหมอรักษาให้ และยังมีการสอนหนังสือให้ชาวบ้านที่ไม่รู้หนังสือและต้องการเรียนจะสอนให้ในเวลากลางวันเพราะกลางคืนไม่สะดวก ถ้าจะใช้ตะเกียงก็จะเป็นอันตรายต่อหมู่บ้าน กลัวฝ่ายทหารไทยเห็นที่ตั้งของหมู่บ้าน และแสงสว่างจากตะเกียงเล็กสว่างไม่พอ การสอนหนังสือจะสอนตอนนักเรียนมีเวลาว่างหรือไม่มีสงคราม ส่วนเรื่องอาหารการกินส่วนมากหาตามป่าตามไร่ และมีสัตว์เลี้ยงไว้เป็นอาหาร มีไก่ และหมู จะเลี้ยงไว้ตามบ้านปล่อยให้หากินเอง จะมีข้าวโพดหรืออาหารให้ตอนเช้าและเย็น บางครอบครัวก็มีการสร้างเล้าให้หมูเหมือนกัน แต่ส่วนมากจะปล่อย บางครั้งก็จะมีการขายไก่และหมูให้ทหารเพื่อจะได้เอาเงินไปซื้อสิ่งของที่จำเป็นอย่างอื่น เช่น ถ่านไฟฉาย ไม้ขีดไฟ น้ำมันก๊าด เกือบ ผ้า สำหรับตัดชุดประจำเผ่า ฯลฯ โดยไปซื้อจากคนไทยพื้นราบในตอนกลางคืนจะมีการนัดส่งของกัน ในบริเวณตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาลในปัจจุบัน เพราะการเดินทางสะดวกกว่าทางอื่น

และระยะทางใกล้กว่าทางอื่นด้วย และการทำมาหากินในช่วงปี พ.ศ.2516 นี้ ที่ทำไร่ต้องไปถางในป่าที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น เพราะสภาพพื้นที่ป่ามีมากไม่ถูกทำลายเหมือนสมัยปัจจุบันในพื้นที่ไร่หญ้าจะไม่มีขึ้นใช้ปุ๋ยจากธรรมชาติ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงเหมือนปัจจุบัน ได้ผลผลิตในปริมาณที่สูง แรงงานจะช่วยกันทำทั้งพ่อ แม่ และลูก ไม่ยุ่งยากเหมือนปัจจุบันที่ทำการผลิตทุกอย่างต้องใช้เงินลงทุนเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างถางไร่ ค่ายา ค่าปุ๋ย ฯลฯ ซึ่งต่างจากในอดีตมาก”

การทำไร่ข้าวครอบครัวของนายป้อ ใช้เมล็ดพันธุ์ 4 ถึง ได้ผลผลิต 200 ถึง ผลผลิตที่ได้ 50 ถึงต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถึง การปลูกข้าวแต่ละครั้ง ได้ผลผลิตพอบริโภคตลอดทั้งปี และยังมีเหลือไว้ขายให้กับทหารอีกด้วย เพราะสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย การทำไร่ข้าว เริ่มจากการเลือกและจับจองพื้นที่โดยการเอาไม้ไปสับหรือถากต้นไม้ใหญ่แล้วนำกิ่งไม้ไปเสียบไว้เพื่อให้คนอื่นรู้ว่ามิคนจองแล้ว การเลือกพื้นที่จะเลือกเฉพาะในปีที่จะย้ายที่ไร่ใหม่เท่านั้น พื้นที่ไร่ 1 ไร่จะใช้ปลูกข้าวได้ 3-5 ปี หลังจากนั้นจะเลือกพื้นที่ใหม่ เป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียน หลังจากนั้นถางไร่ การถางไร่ใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ลูกช่วยกันทำ ใช้เวลาถางไร่ประมาณ 7 วัน พอถางเสร็จทิ้งไว้ให้แห้ง ประมาณ 1 เดือน จึงทำการเผาไร่ในเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม หลังจากเผาเสร็จจะเก็บเศษไม้ที่เผาไม่หมดอีกรอบหนึ่งกองรวมกันทำการเผาใหม่ เดือนมิถุนายนทำการปลูกข้าวโดยใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลม ขนาดเท่ามือจับได้ ความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เพื่อเอาแท่งลงในดินให้เป็นหลุมสำหรับการปลูกข้าวผู้ขายเป็นผู้ทำระยะห่างของหลุมห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร แล้วให้ผู้หญิงหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวลงในหลุมๆ ละประมาณ 10-20 เมล็ด ในเมล็ดข้าวจะเอาเมล็ดพันธุ์ผักรั่วๆ ผสมลงไปด้วย เช่น แตง ฟัก ถั่ว ผักกาด ฯลฯ หลังจากหยอดเมล็ดเสร็จใช้เท้าเหยียบดินปิดปากหลุม เพื่อกันนกหรือหนูกินเมล็ดข้าวที่ปลูก ประมาณเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายนเป็นช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวพันธุ์เบา หรือข้าวดอก เก็บเกี่ยวในเดือนตุลาคม ข้าวพันธุ์หนักหรือข้าวปี เก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายนเข้าไปอีกหนึ่งเดือน ถ้าแรงงานคนในครอบครัวทำไม่ทันญาติพี่น้องจะมาช่วยเอามือ (ลงแขก) ในการเกี่ยวข้าวจนวัดข้าวซึ่งช่วยให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว ทำให้มีเวลาไปทำอย่างอื่นได้อีก

การปลูกข้าวโพดเป็นข้าวโพดพันธุ์สีข้าว ปลูกไว้สำหรับเลี้ยงหมู และไก่ การปลูกข้าวโพดจะแยกพื้นที่ออกจากไร่ข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 ถึง ผลผลิตที่ได้พอให้หมูและไก่กินตลอดปี ก่อนจะนำไปให้สัตว์กินต้องนำไปไม่ให้แตกละเอียดเสียก่อนโดยใช้โครกหิน แล้วเอาไปต้มผสมกับผักต่างๆ ให้สุก การปลูกข้าวโพดจะทำการปลูกก่อนปลูกข้าวประมาณ 1 เดือน การ

ปลูกอุปกรณ์ที่ใช้จะใช้จอบขุดเป็นหลุมๆ หนึ่งจะใช้เมสส์ขุดข้าวโพด 4-5 เมสส์ ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 50 เซนติเมตรจะไม่ปลูกเป็นแถว เดือนสิงหาคมก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิต

ฝนครอบครัวของนายป้อไม่ได้ปลูก เนื่องจากไม่มีเวลาดูแลเพราะมีสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย และในครอบครัวไม่มีคนสูบฝิ่น สำหรับครอบครัวที่ปลูกส่วนมากจะเป็นครอบครัวที่มีคนสูบฝิ่น และมีบางครอบครัวปลูกไว้ขาย เพราะในสมัยนี้มีฝิ่นเท่านั้นที่สามารถขายได้เงินดีกว่าอย่างอื่น ซึ่งราคาจำหน่ายคิดเป็นจ้อย 1 จ้อย จะมีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมเป็นฝิ่นดิบ มีน้ำหนักประมาณ 8 ชีด ราคา จ้อยละ 3,000 บาท ปัจจุบันราคาจ้อยละประมาณ 10,000-15,000 บาท

การทำมาหากินในช่วงนี้มีการจัดการที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนรูปแบบการผลิตเป็นแบบดั้งเดิมที่เป็นการผลิตแบบพอมีพอกิน ภายในครอบครัวเป็นหลัก พืชที่ปลูกส่วนมากได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว

ช่วงเริ่มการเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2525 ที่ทางรัฐบาลมีนโยบายให้ผู้ที่เข้าป่าออกมาอุปถัมภ์เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ครอบครัวของเขาได้อพยพออกจากป่ามาอยู่ที่หมู่บ้านขุนต้า ตำบลต๊อบเต่า เมื่อในปี พ.ศ.2526 สาเหตุที่ย้ายเพราะมีญาติอยู่ที่นั่น และป้อแต่งงานในปีนี้อยู่บ้านขุนต้าได้ 4 ปี ที่บ้านขุนต้าความเจริญยังเข้าไม่ถึง ไม่มีถนน ไม่มีโรงเรียน ไม่รู้ว่าจะให้ลูกเรียนหนังสือได้ที่ไหน และตัวเขาเองก็ไม่ได้เรียนเหมือนกัน ชีวิตตอนอยู่ที่บ้านขุนต้าเขาจะปลูกข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์สี่เหลือง ในปี พ.ศ.2526 นี้ ทางรัฐบาลได้สร้างถนนลูกรังขึ้นไปสู่หมู่บ้านแยกจากถนนสายเทิง-เวียงแก่น ที่บ้านทรายกาดขึ้นไปเป็นระยะทาง 10 กิโลเมตร ทำให้มีคนพื้นราบขึ้นไปเที่ยวมีทั้งชาวบ้าน พ่อค้า พวกพ่อค้าขึ้นไปหาซื้อของป่า และได้แนะนำให้ชาวเขาปลูกข้าวโพด และสัญญาว่าจะขึ้นไปซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน ป้อจึงได้ลองปลูกโดยใช้เมล็ดพันธุ์ 6 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 4,800 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 9,600 บาท แต่ปีที่คิดว่าเริ่มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตสำหรับนายป้อที่แท้จริงคือ ปี พ.ศ.2528-พ.ศ.2529 ปีนี้ปลูกข้าวโพดเพิ่มมากขึ้น เพราะมีความมั่นใจที่มีพ่อค้ามารับซื้อ ใช้เมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม หรือ 1 กระสอบ ราคา 150 บาทได้ผลผลิตทั้งหมด 12,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 3 บาท ได้เงิน 36,000 บาท นายป้อบอกว่า “ผมดีใจมากที่ได้จับเงินจำนวน 1,0000 บาท เป็นครั้งแรก เพราะเมื่อก่อนไม่เคยได้จับเลย”

ในปี พ.ศ. 2529 ครอบครัวของเขาได้มาเที่ยวดูบ้านรักแผ่นดิน สภาพของหมู่บ้านมีถนนลาดยาง ไฟฟ้า โรงเรียน และน้ำประปาพร้อม สิ่งที่ทำให้ครอบครัวของเขาตัดสินใจย้ายมา

อยู่ที่บ้านรักแผ่นดินเป็นสิ่งแรกคือ มีโรงเรียนอยากให้ลูกได้เรียนหนังสือ ตอนปี 2526 ในหมู่บ้านมีแต่ครู สงเคราะห์เขาเท่านั้นที่ขึ้นมาสอนหนังสือในหมู่บ้าน จึงมีโอกาสดูเรียนบ้างพออ่านออกเขียนได้ เพราะต้องช่วยพ่อแม่ทำไร่ ครอบครัวยุคของเขาและญาติได้ย้ายมาอยู่บ้านรักแผ่นดินพร้อมกัน 3 ครอบครัว

ปี พ.ศ.2530 พ่อย้ายมาอยู่ที่บ้านรักแผ่นดิน จึงลงทุนซื้อเมล็ดข้าวโพดพันธุ์สุวรรณ 1 มาปลูก 1 ไร่ 1 งาน 15 กิโลกรัม ราคากระสอบละ 300 บาท แต่ปัจจุบันราคากระสอบละ 1,200 บาท เป็น พันธุ์ทอง 8 ในปีนี้เขาใช้ที่ไร่ข้าวเก่าปลูกข้าวโพด วิธีการปลูกข้าวโพด อุปกรณ์ที่ใช้คือ จอบ ใช้จุดดินเป็นหลุม ระยะห่างระหว่างต้น 50 เซนติเมตร หลุมหนึ่งใช้เมล็ดพันธุ์ 3-4 เมล็ด ได้ผลผลิต 12,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 24,000 บาท ใช้ปุ๋ยยูเรียสูตร 16-16-16 กระสอบละ 400 บาท จำนวน 4 กระสอบ ใส่ครั้งเดียวตอนปลูกได้ 2 เดือน ปุ๋ยยูเรียเห็นผลเร็วกว่าปุ๋ยสูตร 15-15-15 การใส่ปุ๋ยใช้ช้อนแฉกตักโรยรอบต้นข้าวโพด

ในปี พ.ศ.2531 จึงและกะหล่ำปลียังไม่มีคนปลูกกันมาก ปีนี้ปลูกข้าวโพด ใช้เมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม เท่ากับปี พ.ศ.2530 ได้เงิน 24,000 บาท เมื่อเพื่อนบ้านเห็นเขาปลูกได้เงินจำนวนมาก จึงมีคนส่วนใหญ่ปลูกตาม

ปี พ.ศ.2533 นายป้อเริ่มปลูกกะหล่ำปลี โดยเห็นตัวอย่างจากญาติที่เชียงใหม่ปลูก และญาติของเขาได้มาลองปลูกที่ภูชี้ฟ้า ในปี พ.ศ. 2532 ปีนี้ยังไม่ได้ปลูกเพิ่งแต่ไปช่วยญาติปลูกเท่านั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการปลูกเพิ่มขึ้นจึงมีความมั่นใจและอยากจะลองปลูกเองบ้าง โดยได้เก็บเงินไว้ส่วนหนึ่งจากการขายข้าวโพด เขาบอกว่า “ตอนนั้นใช้เงินไม่เป็นผมจะประหยัดมาก แม้แต่ปลากระป๋องยังไม่ซื้อกินกลัวเงินหมด จึงได้เอาเงินที่เก็บไว้ไปซื้อเมล็ดพันธุ์กะหล่ำปลีมาปลูก” ในปี พ.ศ.2533 ปลูกกับญาติที่ภูชี้ฟ้า ใช้เมล็ดพันธุ์ 3 กระป๋อง ราคากระป๋องละ 250 บาท เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋อง ใช้พื้นที่ปลูก 3 ไร่ ปีนี้จ้างรถไถจึงทราบจำนวนพื้นที่ปลูกที่แน่นอน ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัม ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋อง ปี พ.ศ. 2533 นี้ เริ่มมีรถไถขึ้นไถปรับข้างไร่พื้นที่บนดอย ค่าไถไร่ละ 1,000 บาท ถ้าพื้นที่ที่รถไถเข้าไปไม่ได้ จะจ้างแรงงานชุดคิดราคาไร่ละ 1,200 บาท ได้ผลผลิต 9,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 45,000 บาท ปุ๋ยที่ใช้สูตร 15-15-15 ใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกตอนปลูกได้ 1 อาทิตย์ ครั้งที่ 2 ตอนปลูกได้ 1 เดือน หลังจากนั้นก็จะรดแต่น้ำอย่างเดียวโดยใช้สปริงเกอร์ ส่วนยาฆ่าแมลง 2 อาทิตย์ จะพ่น 3 ครั้ง หมดเงินค่ายาครั้งละ ประมาณ 1,000 บาท

ในปี พ.ศ.2536 ได้ทำการปลูกเชิงเพิ่มขึ้น โดยไปปลูกที่บ้านพญาพิทักษ์เป็นที่ของญาติแบ่งให้ทำ ในพื้นที่ 8 ไร่ ใช้พันธุ์จิง 4,000 กิโลกรัม เฉลี่ยพันธุ์จิง 1,000 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม เขาเตรียมดินและปลูกโดยการจ้างคนช่วย วันละ 80 บาท ต่อคน ให้ห่อข้าว

ไปกินเอง ที่จ้างคนช่วย เพราะปีนี้ปลูกจำนวนมากและแรงงานในครอบครัวมีน้อย ประกอบกับ
 รถไถยังไม่มีเข้าไปรับจ้างไถบนคอย ปุ๋ยที่ใช้เป็นปุ๋ยสูตร 13-13-21 หกค้ำปุ๋ยไป 8 กระสอบๆ
 ละ 400 บาท ได้ผลผลิตขิงอ่อน 16,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 160,000 บาท
 หลังจากปี พ.ศ.2536 เขาจะปลูกขิง และกะหล่ำปลี สลับกันมาตลอด คือถ้าปีไหนมีแนวโน้มว่า
 ราคาพืชชนิดไหนจะดี ก็จะปลูกชนิดนั้น โดยสอบถามจากพ่อค้าที่มารับซื้อ และติดตามข่าวจาก
 โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ต่างๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวย แต่เขาบอกว่า “การปลูกพืช
 เศรษฐกิจบางปีก็ขาดทุนเหมือนกัน มันขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลผลิตของเรา และตลาดรับซื้อ
 ด้วย” ซึ่งบางปีเขาบอกว่าแทบเอาตัวไม่รอดเหมือนกัน เพราะปลูกขิงแล้วขิงเน่าหมดทั้งไร่ก็มี
 และการปลูกกะหล่ำปลีก็มีปัญหาเหมือนกัน เช่น ไม่เข้าหัว เน่า แมลงกินมาก 3 ปีที่ผ่านมา ทุก
 คนที่ปลูกกะหล่ำปลีต้องเจอแน่นอน พืชพวกนี้เป็นพืชที่ทำงานระยะสั้นจึงต้องทำทุกปี เพื่อจะ
 ได้มีรายได้ตลอดไป

นายป้อพูดถึงความแตกต่างของการทำการผลิตในอดีตและปัจจุบันว่า “การทำการ
 ผลิตในอดีต ตอนปี พ.ศ.2525-พ.ศ.2530 จะดีกว่าปัจจุบันมากเพราะสภาพพื้นดินมีความ
 อุดมสมบูรณ์สูง ทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก ราคาขายผลผลิตก็ดี ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงก็ถูกกว่า
 ในปัจจุบัน และไม่ต้องใช้ปุ๋ย ,สารเคมี มากเหมือนปัจจุบัน ราคาปุ๋ยในอดีต กระสอบละ 200
 บาท ยาฆ่าแมลง ขวดละ 100 – 200 บาท ค่าจ้างแรงงานก็ถูกวันละ 50 บาท เราปลูกผลผลิตมาก
 ก็ได้มาก เพราะต้นทุนในการผลิตราคาถูก แต่การทำการผลิตก่อนปี พ.ศ.2525 จะทำเพื่อ
 บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ไม่ได้ขาย ไม่มีใครซื้อ เพราะการคมนาคม หรือถนนหนทางไม่มี
 และประกอบกับเป็นช่วงที่อยู่ในป่ากับพรุคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เงินก็ไม่จำเป็นต้อง
 ใช้ และของใช้ต่างๆ ที่จำเป็นก็ราคาถูก” และที่สำคัญตอนนั้นเขายังเป็นหนุ่มไม่มีความรับผิดชอบ
 ชอบอะไรในครอบครัวขึ้นอยู่กับพ่อแม่ หลังจากที่มีครอบครัวและมีครอบครัวแล้ว ตอนปี
 พ.ศ.2526 จึงเริ่มคิดว่าจะหาเงินอย่างไรดี ทำมาหากินอย่างไร วิธีไหนถึงจะดี เริ่มมีความคิดขึ้น
 มา ถ้ามีลูกอีกจะทำอย่างไร ทำให้คิดจึงเริ่มทดลองปลูกพืชทุกชนิดที่มีคนมาแนะนำให้ปลูก
 และมีพ่อค้ารับซื้อ สิ่งที่น่ายป้อคิดว่าสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต คือ
 การคมนาคม หรือการมีถนนหนทางเข้าหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้มีพ่อค้าขึ้นมาค้าขายและ
 แนะนำพืชชนิดใหม่ให้ปลูก ถนนหนทางนำความเจริญต่างๆ มาให้ไม่ว่าสมัยไหนถ้ามีถนนหน
 ทางที่ดี สามารถติดต่อกันได้สะดวก จะทำให้ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้น และสิ่งที่ทำให้
 เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอีกอย่างตามความคิดของเขาคือ เครื่องมือ
 การสื่อสารชนิดต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ก็มีมีส่วนทำให้ชีวิตของเราเกิด
 การเปลี่ยนแปลง สำหรับนายป้อชอบดูรายการ ข่าว และสารคดีเกี่ยวกับการเกษตร ข่าว

เศรษฐกิจ เขาบอกว่า “เพื่อจะได้รู้ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง และรู้แนวทางการดำเนินชีวิตของเรา จะได้ปรับหรือประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้น” และอีกอย่างที่สำคัญไม่แพ้กัน เขาบอกว่า “คือด้านการศึกษา ถ้าเราไม่ได้เรียนหนังสือ เราก็อ่าน ไม่ออกเขียนไม่ได้ ไม่มีความรู้ จะทำให้เราเป็นคนไม่ทันคนทันโลก เพราะยุคปัจจุบันทุกคนต้องมีการศึกษา จึงจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ทันคนอื่นเขา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข”

ในปี พ.ศ.2531 ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ ได้เลือกสวนของนายป้อ แซ่ฟ้า ให้เป็นสวนสาธิตของการปลูกมะม่วง และลำไย อย่างละ 50 ไร่ เพราะเขาสนใจและเต็มใจจะร่วมโครงการฯ ที่ ดร.ประทีป เลือกไร่ของนายป้อ เป็นไร่สาธิตปลูกไม้ผล ท่านบอกว่า “นายป้อเป็นคนขยันในการทำงานอย่างจริงจัง หนักเอามาสู่ เป็นคนไว้วางใจได้” ในปัจจุบันสวนมะม่วงไม่ได้ผลมีแมลงเจาะกินต้นมะม่วงทำให้ออกผลไม่เต็มที่ และสวนลำไยออกผลมา 4 ปี แล้ว การที่ ดร.ประทีป มาส่งเสริมให้ปลูกไม้ผลมีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตเหมือนกัน ทำให้เกษตรกรได้เปลี่ยนอาชีพใหม่ และได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำลายป่า การปลูกป่าทดแทน โดยการปลูกไม้ผล เพื่อจะได้เป็นอาชีพสำหรับอนาคต ปัจจุบันกลุ่มไม้ผลได้รับทุนสนับสนุนจาก ดร.ประทีป 20,000 บาท เพื่อเป็นทุนสำรองให้สมาชิกกู้ยืมซื้อปุ๋ยบำรุงไม้ผล มีสมาชิกทั้งหมด 45 คน และมีน้ำประปาภูเขาเพื่อใช้ในการเกษตร จากการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงปรัญญาและการสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยการประสานงานของ ดร.สังสิทธิ์ พิริยะรังสรรค์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย สมัย พ.ต. สนั่น ขจรประสาธ เป็นอดีตนักศึกษาที่หนีเข้าป่าในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ที่มาอยู่ป่าร่วมกับชาวม้งในอดีตร และดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ องค์กรเอกชน ที่ทำงานในพื้นที่ เริ่มโครงการสร้างประปาในปี พ.ศ. 2541 โดยครอบคลุมพื้นที่ทำกินของเกษตรกรทั้งหมด 41 หลังคาเรือน จำนวน 820 ไร่ ส่วนที่เหลือ 39 หลังคาเรือน มีพื้นที่กระจายอยู่ห่างจากจุดบริการน้ำ แหล่งน้ำต่อมาจากลำห้วยที่อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีแท็งก์น้ำใหญ่ 2 จุด ไร่รองรับน้ำที่มาจากภูเขาแล้วให้เกษตรกรต่อน้ำเข้าไปใช้ในพื้นที่ยการเกษตรเอง นายป้อเล่าว่า “การที่มีน้ำประปามาช่วยใช้การเกษตรทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจที่จะทำการเกษตรเพิ่มขึ้น เพราะพื้นที่ของหมู่บ้านอยู่บนที่สูงเกือบทั้งหมดทำให้มีปัญหาเรื่องน้ำในการทำการเกษตร ต้องรอแต่น้ำฝนทุกปี”

ปี พ.ศ.2538 ครอบครัวของนายป้อ และนายไสั่ว แซ่ฟ้า เป็นญาติกัน เป็นผู้ที่เริ่มปลูกไม้ผลครั้งแรกโดยใช้ไร่เดิมที่ปลูกข้าวโพดเป็นที่ปลูกไม้ผล ไม้ผลที่เริ่มปลูกคือ ส้มเขียวหวาน โดยปลูกครอบครัวละ 300 ต้น ใช้พื้นที่ คนละ 1 ไร่ 2 งาน พื้นที่ 1 ไร่ ใช้ปลูก ส้มเขียวหวานได้ 200 ต้น ใช้ระยะปลูก สองคูณสอง เมตร พอส้มออกผลได้ประมาณปีที่ 2-3

ต้นส้มจะแผ่กิ่งถึงกันหมด ก็จะทำการตัดต้นที่อยู่แถวกลางออกทิ้ง จะมีอายุได้เต็มที่ ประมาณ 8 ปี เท่านั้น หลังจากนั้นต้องทำการปลูกใหม่ เหตุผลที่เลือกปลูกส้มเขียวหวาน นายป้อบอกว่า “จากการไปเห็นตัวอย่างสวนส้มของญาติที่บ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ และที่จังหวัด เพชรบูรณ์ปลูกอยู่ ผมจึงได้ชวนให้นายไสตัวไปดูสวนส้มของญาติทั้ง 2 แห่ง เพื่อจะได้มีเพื่อน ทำการปลูกด้วยกันและเป็นที่ปรึกษาหารือกันด้วย พร้อมกับได้สอบถามขั้นตอนการปลูก วิธีการคัดเลือกพันธุ์ การดูแลรักษา และคิดเปรียบเทียบผลดีผลเสีย ราคาผลผลิต ตลาดรองรับ ระหว่าง จิง ,กะหล่ำปลี และส้มเขียวหวาน ว่าเป็นอย่างไร อันไหนจะดีกว่ากัน ก่อนตัดสินใจ ปลูก” เริ่มปลูกในปี พ.ศ.2538 ปี พ.ศ.2542 ผลผลิตส้มเขียวหวานรุ่นแรกเริ่มออกผล ขายได้ กิโลกรัมละ 5 บาท นายป้อได้ผลผลิต 1,600 กิโลกรัม ได้เงิน 8,000 บาท นายไสตัว ได้ผลผลิต 1,400 กิโลกรัม ได้เงิน 7,000 บาท โดยได้นำไปฝากญาติที่บ้านห้วยเม็งขายให้ เพราะผลผลิตมี น้อยพอค้าไม่ได้เข้ามาซื้อในหมู่บ้าน และการที่เอาไปฝากขายทำให้ส้มมีเครดิตขึ้น เพราะเป็น ส้มห้วยเม็งเหมือนกันทำให้ขายได้ราคาเดียวกัน และปัจจุบัน ปี พ.ศ.2543 ไม้ผลที่ปลูกมี ลิ้นจี่ ส้มโอ ลำไย และมะนาว อย่างละ 100 ต้น

ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในสวนส้ม นายป้อบอกว่า “ทำให้ผมตาฝ้าฟาง ดู หนังสือไม่ได้ เวียนหัว แต่ก็จำเป็นต้องพ่นตลอดเพราะไม่มีเงินจ้างคนพ่น และเวลาจ้างเขาพ่น ไม่ได้เหมือนที่ตัวเองต้องการ การจ้างพ่นคิดเป็นถึงๆ ละ 10 บาท ปริมาณ 20 ลิตร เราสมยอมให้ เขามีหน้าที่พ่นอย่างเดียว การพ่นยาต้นส้มต้นมันสูงเวลาพ่นสารเคมีจะปลิวมาถูกร่างกายของ เราได้ง่าย ส่วนการพ่นยาส่วนกะหล่ำปลีไม่ค่อยเป็นอันตรายต่อผู้พ่น เพราะพ่นในระดับต่ำ” การพ่นยาเขาจะป้องกันอันตรายโดยการใช้ผ้าปิดปากปิดจมูกใส่ถุงมือ สวมรองเท้าทุกครั้ง แต่ก็ ยังไม่ปลอดภัย บางครั้งพ่นทั้งวันเพราะอยากจะทำให้เสร็จเร็วจะทำให้เวียนหัวอยากจะอาเจียน”

การปลูกจิงนายป้อบอกว่า”คงจะไม่ปลูกอีกเพราะทำมาหลายปีแล้วบางปีก็ขาดทุน บางปีก็ได้กำไร ไม่นั่นอน บางปีจิงก็เน่า ปัจจุบันปลูกไม้ผล มีส้มโอ ลิ้นจี่ และลำไย ปลูกในที่ ไร่ที่ได้รับจัดสรร อย่างละ 100 ต้น เพื่อจะได้ดูแลได้อย่างทั่วถึง อนาคตจะไม่ปลูกข้าว ถ้าได้ ผลผลิตจากไม้ผล ปีละ 10,000 บาท ก็อยู่ได้แล้ว และอีกเหตุผลหนึ่งการปลูกไม้ผลไม่เหนื่อย เหมือนการปลูกจิง และกะหล่ำปลี ผมคิดว่าถ้าเอาใจใส่ไม้ผลเหมือนดูแลจิง และกะหล่ำปลีที่ ปลูกผ่านมา ปัจจุบันนี้คงจะมีเงินใช้อย่างสบาย ไม่เหนื่อยเหมือนเดี๋ยวนี เพราะเราทำในร่มเป็น ส่วนใหญ่ไม่ต้องออกแดด เท่าไร และมีเวลาพักผ่อนด้วย”

การที่นายป้อและนายไสตัวปลูกส้มเขียวหวาน ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ องค์กร เอกชนที่ทำงานในพื้นที่ไม่สนับสนุนให้ปลูกเพราะการปลูกส้มเขียวหวานต้องใช้สารเคมี จำนวนมาก ท่านต้องการให้เกษตรกรปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมี หรือปลูกพืชปลอดสารพิษ

และไม่อยากให้ชาวเขาทำลายป่าเพิ่มขึ้นอีก อยากให้ปลูกไม้ผลมากๆ เพื่อป่าจะได้เพิ่มขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมบริเวณหมู่บ้านมีสภาพที่ดีขึ้น สำหรับกลุ่มไม้ผลในหมู่บ้านเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2538 มีสมาชิก 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 45 ครอบครัว ได้รับเงินสนับสนุนจาก ดร.ประทีป 20,000 บาท เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการส่งเสริมการปลูกไม้ผลโดยให้กู้ยืมซื้อปุ๋ยและกิ่งพันธุ์ในราคา ต้นละ 10 บาท จาก ดร.ประทีป นายป๋อคิดว่าอีก 10 ปี ช้างหน้าบ้านรักแผ่นดิน จะมีสวนไม้ผลคลุมพื้นที่ทั้งหมู่บ้าน ที่ดินที่จะใช้ปลูกจึงและกะหล่ำปลีมีไม่มาก มีแต่พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกไม้ผลเท่านั้น เพราะเป็นพื้นที่สูงลาดชันเป็นส่วนใหญ่ สภาพดินไม่สมบูรณ์ เป็นที่ไร่เดิมที่ใช้ทำการผลิตมาหลายปีแล้ว และเขาบอกว่า “การปลูกไม้ผลจะเหนื่อยน้อยกว่า การปลูกพืชพวกขิง และกะหล่ำปลี ถ้าไม้ผลปลูกได้ 7-10 ปีแล้วไม่ต้องไปดูแลมาก ทำให้มีเวลาได้พักผ่อนบ้าง”

ปี 2543 นี้ ครอบครัวของเขาปลูกข้าวไร่เมล็ดพันธุ์ 4 ถัง โดยปลูกที่ไร่เดิมปีที่แล้ว จะไม่มีการวัดขนาดพื้นที่ว่ามีกี่ไร่ เพราะเป็นการถางไร่เองไม่ได้จ้างรถไถได้ผลผลิต 120 ถัง ผลผลิตที่ได้ 30 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง ปลูกในเดือนมิถุนายน เดือนสิงหาคมใส่ปุ๋ยยูเรีย 1 ครั้ง โดยการหว่าน เป็นช่วงที่ข้าวกำลังจะเริ่มตั้งท้อง วิธีการปลูกใช้วิธีการเหมือนในอดีต คือใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดเท่ามือจับได้ ความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เพื่อใช้แทงลงในดินให้เป็นหลุม แล้วหยอดเมล็ดข้าวหลุมละ 10-20 เมล็ด ปลูกห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร ข้าวใช้เวลา 3 เดือนก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนตุลาคม เพียงพอกับการบริโภคตลอดทั้งปี และข้าวของปีที่แล้วยังเหลืออีก เพราะสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนไม่มาก ก่อนปลูกข้าวไร่ยาฆ่าหญ้า กัมมอกโซน พ่นคลุมดินก่อนปลูก 5 วัน แล้วจึงทำการปลูก พอข้าวที่ปลูกอายุได้ 1 เดือน จะใช้ยาฆ่าหญ้าพ่นอีกครั้ง เป็นยากำจัดพืชใบกว้าง ชื่อยาซินเด็คซ์ จะไม่เป็นอันตรายต่อต้นข้าว ยานี้จะช่วยกำจัดวัชพืชได้ดีมาก การทำไร่ข้าวทำสองคนกับภรรยา เพราะทำไม่มากและบางครั้งลูกก็มาช่วยทำในวันเสาร์-อาทิตย์

นอกจากการปลูกข้าวแล้วยังปลูกกะหล่ำปลี ใช้เมล็ดพันธุ์ 2 กระป๋องเล็ก ราคา กระป๋องละ 320 บาท ในพื้นที่ 2 ไร่ ได้ผลผลิต 6,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 30,000 บาท โดยจ้างรถไถเข้าไปไถพื้นที่ จึงมีการวัดขนาดพื้นที่ที่แน่นอน มีการจ้างรถไถค่าจ้างไร่ละ 2,500 บาท ค่าใช้จ่ายในการปลูกกะหล่ำปลีต่อการปลูกหนึ่งครั้งถ้าใช้เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็กปลูก หมดเงินลงทุนประมาณ 5,000 บาท รวมทั้งค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลงแล้ว ปุ๋ยที่ใช้ คือ สูตร 15-15-15 ใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกใส่ตอนปลูกกะหล่ำปลีได้ 1 อาทิตย์ ครั้งที่ 2 ใส่ตอนปลูกได้ 1 เดือน หลังจากนั้นจะให้แต่น้ำโดยใช้สปริงเกอร์ เพราะใบกะหล่ำปลีโตปกคลุมพื้นดินหมด ไม่สามารถจะใส่ปุ๋ยได้ สำหรับการพ่นยาฆ่าแมลงในช่วงเวลา 2 สัปดาห์ จะพ่น 3 ครั้ง

เริ่มตั้งแต่ปลูกได้ สัปดาห์แรก ยาที่ใช้มีหลายชนิดรวมทั้งฮอร์โมนเร่งใบด้วย จะมีราคาตั้งแต่ขวดละ 250 บาท ถึงขวดละ 1,000 บาท การพ่นยาแต่ละครั้งหมดค่าใช้จ่าย ประมาณ 1,000 บาท สวนที่อยู่ใกล้เคียงกันไม่จำเป็นต้องพ่นยาชนิดเดียวกัน เพราะยาทุกชนิดมีฤทธิ์ฆ่าแมลงได้เท่ากันหมด สำหรับการเตรียมพื้นที่ปลูกกะหล่ำปลี ใช้รถไถไถพรวนพร้อมกับขึ้นแปลงให้ด้วย ค่าจ้างรถไถไร่ละ 2,500 บาท และถ้าที่ไร่ที่รถไถเข้าไปไม่ได้จะจ้างคนขุดแบบเหมาจ่าย ไร่ละ 3,000 บาท นายป๋อใช้ที่ไร่ที่ได้รับจัดสรรปลูกซึ่งอยู่ได้น้ำตก สามารถต่อน้ำจากน้ำตกมาใช้ได้อย่างสะดวก มีญาติพี่น้องปลูกด้วยกัน 10 ครอบครัว

การใช้ปัจจัยการผลิตในปัจจุบันเขาเล่าว่า “การทำการปลูกพืชหรือการทำการผลิตทางการเกษตรในปัจจุบันนี้ต้องมีเงินทุน ใครไม่มีเงินทุนทำการผลิตจะเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับการผลิตต้องใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าที่ดิน ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ ซึ่งต่างจากอดีตมาก ในอดีตไม่ต้องใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ไม่ต้องมีการจ้างแรงงาน เพราะใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว ในปัจจุบันนี้ทำให้ต้องดิ้นรนทำงานไม่มีเวลาพักผ่อน จะทำตัวเหมือนสมัยก่อนไม่ได้ ที่มีเวลาพักผ่อนทำกิจกรรมร่วมกันในสังคม ในปัจจุบันนี้เพราะเงินตัวเดียวที่ทำให้ผมและภรรยาต้องดิ้นรนทำงานไม่มีเวลาพักผ่อน ซึ่งต่างจากอดีตตอนอยู่ในป่ามีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติก็มีความสุขไปอีกแบบหนึ่ง แต่ถ้าหากจะให้กลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมก็คงเป็นไปได้ยาก เพราะปัจจุบันนี้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปหมดแล้ว คนเราทุกคนอยากจะมีชีวิตที่ดีขึ้น อยากร่ำรวย อยากจะมีชีวิตที่สุขสบาย อยากมีอนาคตที่ดีมีความสุขเหมือนคนอื่นเขา ดังนั้นทุกวันนี้เราต้องมีการปรับตัวของเราให้เข้ากับความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น”

กรณีที่ 3 พ่อหลวงสุระชัย เกียรติไพรยศ อายุ 39 ปี

ครอบครัวเขามีสมาชิกทั้งหมด 16 คน เป็นลักษณะครอบครัวขยาย ประกอบด้วยครอบครัวของพ่อ 4 คน ครอบครัวของพ่อหลวง 7 คน มีลูก 5 คน และครอบครัวของน้องชาย 5 คน ลูกของพ่อหลวงเรียนหนังสือ 3 คน อีก 2 คนยังเล็กอยู่ จำนวนพื้นที่ทำกิน 20 ไร่ และมีการขยายพื้นที่เพิ่มเติมที่หลังอีก 10 ไร่ พื้นที่ที่ได้รับจัดสรรใช้ปลูกข้าว ข้าวโพด กะหล่ำปลี และไม้ผล สำหรับชิงจะหาเช่าพื้นที่ปลูกจากคนพื้นราบ เพราะที่ในหมู่บ้านใช้ปลูกหมุนเวียนหลายครั้งแล้ว ปัจจุบันยังปลูกข้าวไร่ และพืชที่ปลูกเพื่อขาย ได้แก่ กะหล่ำปลี จิง ข้าวโพด และไม้ผล ไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ลำไย และส้มโอ อย่างละ 100 ต้น เริ่มปลูก ปี พ.ศ.2540

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ.2516-2524

เกษตรกรผู้นี้นอกจากทำการเกษตรแล้วยังเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันด้วย เกษตรเล่าถึงการทำการผลิตในปี พ.ศ.2516 ว่า ปีนี้ครอบครัวของพ่อหลวงมีสมาชิกทั้งหมด 10 คน เขายังไม่ได้แต่งงานอาศัยอยู่กับพ่อแม่ มีอาชีพทำไร่ข้าวเป็นพันธุ์ข้าวเจ้าทั้งหมด และทำไร่ข้าวโพด ไร่เลี้ยงหมูและไก่ ใช้พันธุ์สัตว์ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การทำไร่ข้าวใช้พันธุ์ข้าว 5 ถึง ได้ผลผลิต 250 ถึง ผลผลิตที่ได้ 50 ถึง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถึง การปลูกข้าวเริ่มจากการเลือกพื้นที่ก่อน การเลือกพื้นที่ที่จะเลือกเฉพาะปีที่จะย้ายไปหาที่ทำไร่ข้าวใหม่เท่านั้น เป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียน พื้นที่ไร่ 1 พื้นที่ ใช้ปลูกข้าวได้ประมาณ 3-5 ครั้ง แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยหัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้ไปเลือกพื้นที่ และทำการจับจองโดยการใช้มัดสับลงบนต้นไม้ใหญ่ให้เป็นรอยแล้วใช้กิ่งไม้ไปเสียบไว้เพื่อให้คนอื่นรู้ว่าที่แห่งนี้มีเจ้าของแล้วคนอื่นจะไม่ไปยุ่งเกี่ยวหรือแย่งพื้นที่บริเวณนั้นเพราะพื้นที่ป่ามีมากไปทำที่ไหนก็ได้ หลังจากเลือกพื้นที่ได้แล้วทำการถางไร่ในเดือน มีนาคม ใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัว เขาและพ่อจะไปนอนในไร่ โดยการสร้างกระท่อมไว้ในไร่ จะได้ทำงานเต็มที่ตั้งแต่เช้าถึงเย็น ส่วนแม่และน้องๆ จะเที่ยวไป-กลับ ระหว่างบ้านกับไร่ทุกวัน ระยะทางจากบ้านถึงไร่ ประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นทางเดินลัดไร่เขาใช้เวลาในการถางไร่ประมาณ 15 วัน พอถางเสร็จจะทิ้งให้ต้นไม้แห้งประมาณ 1 เดือน อุปกรณ์ที่ใช้ในการถางไร่มี มีด และขวาน ในเดือนเมษายนทำการเผาไร่ เดือนมิถุนายนทำการปลูกข้าว การปลูกใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดเท่ามือจับได้ ความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เพื่อเอาไว้แทงลงดินให้เป็นหลุมผู้ขายเป็นคนทำ ส่วนผู้หญิงเป็นคนหยอดเมล็ดข้าวลงในหลุม ประมาณ 10-20 เมล็ด ต่อหลุม ระยะห่างระหว่างต้น 20 เซนติเมตร พอหยอดเมล็ดเสร็จจะใช้เท้าเหยียบดินปิดปากหลุมป้องกันนกและหนูกินเมล็ดพันธุ์ นอกจากการปลูกข้าวแล้วยังปลูกเมล็ดพันธุ์ผักต่างๆ ในไร่ข้าวด้วย เช่น แตง ผักกาด ถั่ว พักทอง ฯลฯ เพื่อเป็นอาหารโดยเอาเมล็ดพืชผักต่างๆ ผลสมลงไปกับพันธุ์ข้าว หลังจากปลูกข้าวเสร็จจะทำการถางหญ้าตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว 3 ครั้งเท่านั้น และทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนตุลาคม เป็นพันธุ์ข้าวพันธุ์เบาหรือข้าวคอ ถ้าเป็นข้าวพันธุ์หนักหรือข้าวปีจะเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายนเข้าไปอีก 1 เดือน

การทำไร่ข้าวโพด ใช้ข้าวโพดพันธุ์สัตว์ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้วครอบครัวของเขาใช้เมล็ดพันธุ์ 2 ถึง แยกพื้นที่จากไร่ปลูกข้าว ข้าวโพดใช้เลี้ยงหมู และไก่ตลอดทั้งปี สัตว์ที่เลี้ยงก็เพื่อเป็นอาหาร และใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และแบ่งขายให้นักศึกษา,ทหารบางส่วน หนุราคาตัวละ 300 บาท ไก่ ราคาตัวละ 20 บาท เพื่อเอาเงินไปใช้จ่ายซื้อสินค้าที่จำเป็น เช่น เกลือ ถ่านไฟฉาย ไม้ขีดไฟ น้ำมันก๊าด ฯลฯ

ช่วงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อการค้า ปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

ปี พ.ศ.2525 เป็นปีที่พ่อหลวงบอกว่า “เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการทำการผลิตของพวกเขา เพราะเป็นปีที่ได้เข้ามาปรับตัวกับรัฐบาลไทย เพื่อเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ซึ่งทางรัฐบาลได้อพยพให้ลงมาอยู่ในบ้านจัดสรร มีการสร้างที่พักอาศัย และจัดสรรที่ดินทำกินให้ โดยการเปิดป่าให้เป็นที่ทำกิน ครอบครัวยุค 20 ไร่ มีการสร้างถนนตัดผ่านหมู่บ้าน สร้างโรงเรียน มีน้ำประปาให้ ทำให้มีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทั้งพวกทหารที่มาควบคุมดูแลความเป็นอยู่ คนไทยพื้นราบที่มาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรร่วมกัน และมีพวกพ่อค้าแม่ค้าได้ขึ้นมาเพื่อหาซื้อสินค้า และมาขายของใช้ต่างๆ รวมทั้งมานะนำให้ทดลองปลูกพืชชนิดใหม่ตามที่ตลาดมีความต้องการ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์ดีเหลือง พร้อมทั้งแนะนำวิธีการปลูก การดูแลรักษาให้ด้วย และพ่อค้าบอกว่า จะขึ้นมารับซื้อถึงหมู่บ้าน ในปีนี้ได้ทดลองปลูกข้าวโพด เพราะอยู่ในป่าปลูกไว้เลี้ยงสัตว์เท่านั้นไม่ได้ขาย ทำให้มีความมั่นใจว่าจะได้ขายแน่นอน ใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กิโลกรัม ขอซื้อจากคนพื้นราบ การปลูกมีวิธีการปลูกเหมือนกับปลูกข้าวโพดในอดีต คือใช้จอบขุดเป็นหลุม และหยอดเมล็ดข้าวโพดหลุมละ 3-4 เมล็ด ใช้ดินกลบ ปลูกในเดือนเมษายน ก่อนปลูกข้าว 1 เดือน เก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนสิงหาคม ปีนี้ไม่ได้ใช้ปุ๋ย เพราะที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 8,000 บาท ในปีนี้มีชาวบ้านลองปลูกข้าวโพด 20 หลังคาเรือน แต่ปริมาณการปลูกไม่เท่ากัน บางคนปลูกน้อย บางคนปลูกมากตามความต้องการ เพราะยังไม่มั่นใจระบบตลาดที่รับซื้อ เพราะเป็นการปลูกครั้งแรก

ในปี พ.ศ.2526 จึงมีการถางป่าที่ไร่ที่ได้รับจัดสรรเพิ่มขึ้นเพื่อปลูกข้าวโพด แต่ที่ไร่ที่ได้รับจัดสรรมีความแตกต่างกัน ในด้านความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ เป็นที่บนเขาสูงลาดชัน และที่ราบลุ่มระหว่างภูเขา บางพื้นที่มีแต่ก้อนหิน ดังนั้นที่ไร่ที่ได้รับจัดสรรของบางคนจึงไม่สามารถเป็นพื้นที่เพาะปลูกได้ทั้งหมด 20 ไร่ เช่นเดียวกับของพ่อหลวง พื้นที่บางส่วนใช้ทำการเกษตรไม่ได้เนื่องจากมีก้อนหินมาก ในปี พ.ศ.2526 นี้ พ่อหลวงปลูกข้าวโพด ใช้เมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม ราคา 150 บาท ได้ผลผลิตทั้งหมด 12,000 กิโลกรัม ขายได้กิโลกรัมละ 3 บาท ได้เงิน 36,000 บาท เป็นข้าวโพดพันธุ์สุวรรณ 1 พื้นที่ปลูกแยกจากไร่ข้าว เริ่มถางไร่ในเดือนมีนาคมพร้อมไร่ข้าว ทำการเผาไร่ในเดือนเมษายน ข้าวโพดจะปลูกก่อนข้าว 1 เดือน ปลูกในเดือนพฤษภาคม เขาบอกว่าถ้าปลูกพร้อมกันกับข้าวไร่จะไม่มีเวลาในการดูแล และเอาใจได้ ประกอบกับข้าวโพดทนต่อความแห้งแล้งได้มากกว่าข้าวจึงปลูกต้นฤดูฝนได้ เพราะช่วงเดือนพฤษภาคมบางปี จะมีฝนน้อย ส่วนข้าวไร่ต้องปลูกช่วงที่มีฝนเริ่มตกชุกในเดือนมิถุนายนจะเหมาะสมกว่า การปลูกข้าวโพดเริ่มจากการใช้จอบขุดดินเป็นหลุมเพื่อหยอดเมล็ดข้าวโพด

ผู้ชายเป็นคนขุดเพราะเป็นงานหนัก ผู้หญิงเป็นคนหยอดเมล็ดกลงหลุมๆ ละ 3-4 เมล็ด แล้วใช้เท้ากลบดินให้แน่น ระยะห่างระหว่างต้น 50 เซนติเมตร พื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าวโพดจะไม่ขุด พอเผ่าเสร็จทำการปลูกได้เลย ในปีนี้ไม่ได้ใส่ปุ๋ยเพราะข้าวโพดเจริญงอกงามดีมาก เดือนสิงหาคมก็สามารถเก็บผลผลิตได้ เขาบอกว่า “ปีนี้ราคาข้าวโพดดีมากทำให้ได้เงินมากพอสมควร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมาจะทำการปลูกข้าวโพดและข้าวไร้ทุกปี ข้าวไร้เอาไว้บริโภค ข้าวโพดปลูกไว้ขายเอาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว” และในปี พ.ศ.2526 พ่อหลวงเริ่มปลูกขิงปีแรก โดยการแนะนำของทหารที่อยู่ในหมู่บ้าน ได้ทดลองปลูก 10 กิโลกรัม การปลูกครั้งนี้ไม่ได้ผล ขิงเน่าเกือบหมด และไม่มีพ่อค้ามารับซื้อ มีเพื่อนบ้านที่ลองปลูกด้วย 2 ครอบครัว คือ นายพิระชัย วงศ์ภาไพศาล และนายยุทธนา แซ่ลี

ปี พ.ศ.2527 พ่อหลวงและพิระชัยได้ไปดูเพื่อนบ้านที่อำเภอเวียงแก่น และอำเภอขุนตาลปลูกว่าเขาปลูกและดูแลรักษากันอย่างไร ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้านถึงวิธีการปลูก การดูแลรักษา การคัดเลือกพันธุ์ ทำให้มีความมั่นใจยิ่งขึ้น และเพื่อนบ้านคนนี้ได้รับคำแนะนำจากญาติที่อยู่จังหวัดเพชรบูรณ์อีกทีหนึ่ง จึงได้ขอแบ่งพันธุ์ขิงจากเพื่อนบ้านมาปลูก โดยขอซื้อพันธุ์ขิงมาคนละ 200 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 8 บาท หมดเงินไป 1,000 บาท ได้ผลผลิต 800 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 8,000 บาท โดยมีพ่อค้าจากพื้นราบขึ้นมาซื้อ เขาบอกว่า “ผมดีใจมากที่ทำการปลูกขิงได้สำเร็จสำเร็จ” พื้นที่ที่ใช้ปลูกเป็นที่ดินจัดสรร การปลูกเริ่มจากการถางป่า ทิ้งไว้ให้แห้ง เผา แล้วทำการขุดพื้นที่ทั้งหมดพร้อมทำแปลงโดยให้ขอบเขาทำกับพ่อและน้องอีก 2 คน ความกว้างของแปลง 1 เมตร ก่อนปลูกต้องตัดแ่งขิงเป็นแ่งเล็กๆ ก่อน ยาวประมาณ 3 นิ้ว โดยแต่ละแ่งจะต้องให้มีตาที่พร้อมจะผลิยอดอ่อนติดอยู่ด้วยจะทำให้ขิงงอกเร็วขึ้น หลังจากตัดพันธุ์ขิงเสร็จก็จะนำพันธุ์ขิงที่ตัดแล้วไปแช่น้ำยากันเชื้อราแล้วนำมาฝังไว้ให้แห้งประมาณ 3-5 วัน ก่อนนำไปปลูก การปลูกเริ่มจากใช้ขอบขุดเป็นหลุมบนแปลงได้ 4 แถว ระยะห่างระหว่างต้น ประมาณ 20 เซนติเมตร แต่ละหลุมใส่ขิง 1 แ่ง แล้วเอาดินกลบ หลังจากปลูกเสร็จใช้ฟางข้าวคลุมบนแปลงอีกทีหนึ่ง เพื่อป้องกันวัชพืชและทำให้ดินมีความชุ่มชื้น หลังจากนั้นประมาณ 1 เดือนขิงจะเริ่มโผล่พ้นพื้นดิน ต้องดูแลกำจัดวัชพืชตลอด และขิงมีอายุ 1-2 เดือนต้องใส่ปุ๋ย สูตร 13-13-21 1 ครั้ง โดยใช้หัวนาลงรอบๆ ต้นขิง เขาเริ่มปลูกเดือนเมษายนขิงใช้เวลา 4 เดือนก็สามารถขุดขิงอ่อนขายได้ในเดือนสิงหาคม

ปี พ.ศ.2528 เริ่มมีพ่อค้าจากอำเภอเทิงมาแนะนำให้ลองปลูกกะหล่ำปลี มีการลงทุนเมล็ดพันธุ์ให้ปลูกก่อนแล้วจะหักค่าเมล็ดพันธุ์ ตอนขายผลผลิตตามข้อตกลงว่า ต้องขายผลผลิตให้พ่อค้าที่ลงทุนเมล็ดพันธุ์ให้เท่านั้นห้ามขายให้พ่อค้าคนอื่น ส่วนปุ๋ยและยาฆ่าแมลงให้หาซื้อตัวเอง ปีนี้เกษตรกรในหมู่บ้านทดลองปลูก 10 ครอบครัว รวมทั้งพ่อหลวงด้วย เพราะเป็นการ

ปลูกปีแรก ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็ก ราคา 250 บาท ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 15,000 บาท การปลูกเริ่มจากการหว่านเมล็ดพันธุ์ก่อน ให้ต้นกล้ามีอายุได้ประมาณ 1 เดือน จึงแยกปลูก การปลูกเริ่มจากการเตรียมดิน โดยการถางหญ้า เผา ขุดพื้นที่ทั้งหมดโดยใช้จอบ ไม่ขึ้นแปลงหลังจากนั้นก็ทำการรดน้ำให้เปียกชุ่มโดยใช้สปริงเกอร์ ปีนี้ปลูกที่ภูชี้ฟ้าเป็นที่ไร่ที่สามารถต่อน้ำประปาภูเขามาใช้ได้สะดวก พอรดน้ำเสร็จทำการถอนต้นกล้ามาปลูก โดยปลูกกระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 1 สอก เริ่มปลูกเดือนกุมภาพันธ์ ใช้เวลาปลูก 4 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในเดือนมิถุนายน ไร่ปุ๋ยปุ๋ยสูตร 15-15-15 ราคากระสอบละ 300 บาท 2 ครั้ง ครั้งแรกปลูกได้ 1 อาทิตย์ และครั้งที่ 2 ปลูกได้ 1 เดือน วิธีใส่ปุ๋ยใช้ช้อนแกล่งตักโรยบริเวณรอบลำต้น หลังจากนั้นจะให้แต่น้ำ ส่วนยาฆ่าแมลงจะพ่น 3 ครั้ง ในเวลา 2 สัปดาห์ เขาบอกว่า “การปลูกต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความชำนาญในการปลูก และช่วงเวลาที่ปลูกด้วย เช่น ถ้าปลูก เดือนธันวาคม เก็บผลผลิตเดือนเมษายน จะได้ราคาดีแต่ปลูกยากเป็นฤดูแล้งใช้น้ำมาก แมลงมีมาก ถ้าปลูกช่วงฤดูฝน เดือนสิงหาคม จะได้ขายช่วงเทศกาลปีใหม่ ช่วงนี้มีผลผลิตออกมากราคาไม่ดี การปลูกขึ้นอยู่กับเกษตรกรว่าจะให้ผลผลิตออกช่วงไหน เพราะสามารถปลูกและจำหน่ายผลผลิตได้ตลอดทั้งปี แต่ข้อเสียหรือปัญหาที่ต้องพบในการปลูกกะหล่ำปลี คือ กะหล่ำเน่า แมลงกิน ไม่เข้าหัว เขาก็ประสบกับปัญหานี้เหมือนกัน เพราะกะหล่ำปลีเข้าหัวในเดือนเมษายน-พฤษภาคม เป็นช่วงที่ร้อนจัด พอมีฝนตกลงมาทำให้เกิดเชื้อราจากในดิน กะหล่ำปลีจะเริ่มเน่าจากโคนต้นขึ้นมาถึงหัว ในปีนั้นก็จะทำให้ขาดทุน เพราะบางครั้งจะเน่าทั้งสวน”

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา จะปลูกจึงเกือบทุกปี ยกเว้นบางปีถ้าราคาพันธุ์จึงแพงหาซื้อไม่ได้จะปลูกกะหล่ำปลีแทน บางปีก็ปลูกแต่ข้าวไร่ และข้าวโพดเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่ามีเงินลงทุน มีแรงงาน และที่ดิน เพียงพอหรือไม่ และต้องดูแนวโน้มของตลาดด้วยว่าปีไหนพืชชนิดไหนจะเป็นที่ต้องการของตลาด หรือผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้ขายได้ราคาดี บางปีถ้าปลูกพืชไม่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาดก็จะขาดทุน สิ่งเหล่านี้เขาเรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำผลิตของตัวเอง เพราะทำการปลูกมาหลายปี

ปี พ.ศ.2533 มีกลุ่มนายทุนเริ่มเข้ามาซื้อจึง โดยผ่านนายหน้าที่เป็นคนมั่งในหมู่บ้าน ซึ่งนายหน้ามีหลายคน รวมทั้งพี่ระชัยด้วย เพราะในหมู่บ้านมีเกษตรกรปลูกจึงจำนวนมาก การซื้อขายจะเป็นการซื้อขายในกลุ่มเดียวกัน หรือคนที่สนิทสนมกันเป็นส่วนใหญ่ แต่นายทุนยังไม่ได้ลงทุนปัจจัยการผลิตให้ เพียงแต่แนะนำการใช้ปุ๋ย การปลูก การดูแลรักษา ตลอดจนการเก็บเกี่ยวให้เท่านั้น คนที่เป็นตัวแทนรับซื้อให้กับบริษัท จะได้ค่าตอบแทน กิโลกรัมละ 50 สตางค์ ในปี พ.ศ.2533 นี้ เริ่มมีการใช้รถไถเข้าช่วยในการไถพรวนดินเตรียมพื้นที่ ในราคา

ไร่ละ 1,000 บาท และมีการจ้างแรงงานชุดในพื้นที่ที่รถไถเข้าไปไม่ได้ คิดราคาชุด ไร่ละ 1,200 บาท

ปี พ.ศ. 2534 มีกลุ่มนายทุนหรือตัวแทนของบริษัทรับซื้อขิงมาให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต โดยผ่านตัวแทนของบริษัทที่เป็นคนมั่งในหมู่บ้านคือ นายพีระชัย วงศ์กาไพศาล มีการเอาปุ๋ยและยาฆ่าเชื้อรามาให้เกษตรกรที่ปลูกขิงโดยเชื่อไว้ก่อนแล้วจะหักตอนขาย ผลผลิตตามข้อตกลงว่าจะต้องขายผลผลิตให้พวกกลุ่มนายทุนเท่านั้น เป็นปุ๋ยสูตร 13-13-21 ค่าปุ๋ยคิดเป็นเงินสดราคากระสอบละ 400 บาท เงินเชื้อ ราคากระสอบละ 580 บาท เกษตรกรเลือกเงินเชื้อ เพราะไม่มีเงินสดเพียงพอบริษัทก็พอใจเพราะได้เงินเพิ่มขึ้น เขาเล่าว่า “การที่ทางบริษัทหรือนายทุนลงทุนค่าปุ๋ยให้ก่อน ทำให้เกษตรกรสนใจปลูกมากขึ้น เพราะคนส่วนมากในหมู่บ้านมีฐานะยากจน ไม่มีเงินทุนในการปลูก จากการที่นายทุนลงทุนให้ก่อนทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมีความมั่นใจในการปลูกมากยิ่งขึ้น” มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น โดยหาเช่าที่ของเพื่อนบ้านใกล้เคียง และของญาติเพิ่มมากขึ้น ค่าเช่าที่ไร่ละ 500 บาท เพราะการปลูกขิงถ้าปลูกในที่เดิมจะทำให้ขิงติดเชื้อราจากดิน ทำให้ขิงเน่าบางปีขิงเน่าทั้งสวนก็มี และปี พ.ศ.2537 ชาวบ้านได้ย้ายหมู่บ้านขึ้นมาอยู่ตามริมถนนสายเทิง-เวียงแก่น เพื่อสะดวกต่อการสัญจรไป-มา และประกอบกับทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเทิงจะขยายไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านด้วย ทำให้ชาวบ้านต้องเตรียมเงินเพื่อเป็นค่าขนย้ายและสร้างบ้านใหม่เพิ่มขึ้น จึงต้องทำการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในสิ่งเหล่านี้

ปี พ.ศ.2538 ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคของอำเภอเทิงได้ขยายเขตบริการเข้าหมู่บ้าน ซึ่งเดิมตั้งแต่ปี พ.ศ.2527-พ.ศ.2537 ในหมู่บ้านใช้ไฟฟ้าพลังน้ำที่ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านปั่นไคนาโม เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน การมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านต้องทำงานเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม เพื่อหาเงินมาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ตู้เย็น ที่วีพัดลม หม้อหุงข้าว เตารีด ฯลฯ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตไปแล้ว เช่น ที่วี วิทย์ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมีหูตากว้างไกลขึ้นรู้เหตุการณ์บ้านเมืองต่างๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากสิ่งเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ พ่อหลวงบอกว่า “ผมชอบดูข่าว ที่วีเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง และข่าวเกี่ยวกับการเกษตรมาก เพราะมีประโยชน์ต่อตัวเราโดยตรง” และในปี 2538 นี่สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกับหมู่บ้านอีกอย่างคือ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศแยกหมู่บ้านรักแผ่นดินออกจากบ้านปางค่า หมู่ที่ 8 ให้เป็นหมู่บ้านหลัก หมู่ที่ 15 ของตำบลดับเต่า และได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านครั้งแรก ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านคน

แรกคือ นายสมยศ วงศ์ไพศาล ส่วนพ่อหลวงสุระชัย เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 จนถึงปัจจุบันได้รับเลือกตั้งเมื่อปี 2540 เนื่องจากพ่อหลวงคนเดิมลาออก

ปี พ.ศ.2543 ปลุกกะหล่ำปลี โดยใช้พื้นที่ของคนพื้นราบในหมู่บ้านใกล้เคียงปลูกเจ้าของที่ดินไม่คิดค่าเช่าที่ดิน และลงทุนค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลงให้ด้วย แต่มีข้อตกลงว่าต้องขายผลผลิตให้เขา พ่อหลวงปลูกพร้อมกับญาติและเพื่อนบ้านในพื้นที่เดียวกันทั้งหมด 5 ครอบครัว ใช้เมล็ดพันธุ์ 2 กระป๋องเล็ก ราคากระป๋องละ 320 บาท พื้นที่ปลูกใช้ 2 ไร่ ผลผลิตได้ 6,000 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 30,000 บาท การเตรียมดินใช้รถไถไถพรวน หดค่าไถ 5,000 บาท การปลูกจะเริ่มจากการหว่านเมล็ดก่อน พอต้นกล้ามีอายุได้ 1 เดือน ก็จะนำไปปลูกในพื้นที่ที่เตรียมไว้ โดยไม่ขึ้นแปลง การขึ้นแปลงเขาบอกว่าสิ้นเปลืองเนื้อที่ เริ่มปลูกในเดือนมีนาคม ก่อนปลูกจะใช้สปริงเกอร์รดน้ำให้ชุ่มก่อน น้ำที่ใช้เป็นน้ำประปาภูเขา พอปลูกได้ 1 อาทิตย์ จะใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 ปุ๋ยที่ใช้สูตร 15-15-15 โดยการหว่านรอบต้นพอกะหล่ำปลีมีอายุได้ 1 เดือน จะใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังจากนั้นจะให้แต่น้ำ ใส่ปุ๋ยไม่ได้ เพราะใบกะหล่ำแผ่ปกคลุมดินหมด และการพ่นยาฆ่าแมลงจะเริ่มพ่นตั้งแต่ปลูกได้ 1 สัปดาห์แรก ระยะเวลาในการพ่น 2 สัปดาห์ จะพ่นยา 3 ครั้ง เพราะมีแมลงรบกวนมาก กะหล่ำปลีใช้เวลา 4 เดือนก็สามารถเก็บผลผลิตได้ในเดือนกรกฎาคม ในปีนี้ราคากะหล่ำปลีไม่ดี พ่อค้ารับซื้อ กิโลกรัมละ 50 สตางค์ ทำให้ขาดทุนไป ทั้งหมด 5,000 บาท

สำหรับความคิดเห็นของพ่อหลวงเกี่ยวกับการทำการผลิตในปัจจุบันเขาบอกว่า “ทุกวันนี้จะปลูกอะไรต้องใช้เงินลงทุนที่สูงมาก ทั้งค่าเช่าที่ ค่าเตรียมดิน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายา ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการทำการผลิตต้องใช้เงินทุน แม้แต่การทำไร่ข้าวยังต้องใส่ปุ๋ยใช้ยาฆ่าหญ้าช่วย เพราะปลูกในที่เดิมมาตลอดดินเสื่อมคุณภาพ และมีหญ้ามามากางไม่ทัน ถ้าไม่ใส่ปุ๋ยจะทำให้ได้ผลผลิตน้อยไม่พอบริโภค เพราะฉะนั้นการทำการผลิตในปัจจุบันนี้ ถ้าไม่มีตลาดรับซื้อ หรือไม่ได้ขายผลผลิตผมจะไม่ปลูกเพราะทำให้เสียเวลา” ปัจจุบันความต้องการหลักของเกษตรกรคือเงิน เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเงินสามารถทำได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งแต่ค่าอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ค่าเล่าเรียนของลูก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ต้องใช้เงินทุน ไม่เหมือนในอดีตที่อยู่ในป่าเงินไม่มีความสำคัญ พึ่งพาแต่ธรรมชาติ พอมาอยู่ในสังคมแห่งใหม่ ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของเราเปลี่ยนไปหมด การที่ความเจริญเข้าไปถึงที่ไหน ย่อมทำให้ที่นั่นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีแต่ความวุ่นวาย มีการแข่งขันกันสูง ทำให้ทุกคนต้องดิ้นรนประกอบอาชีพเพื่อเอาชีวิตรอด ชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตมีความสุขสบายกว่าในปัจจุบันมาก เนื่องจากที่ทุกคนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ก็คงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ปัจจุบันชาวบ้านได้รับอิทธิพลหรือได้รับการเผยแพร่วัฒนธรรมจากภายนอก

นอกชุมชนเข้ามา เช่น การแต่งกาย บางครั้งคูวิเวินยังไม่รู้ว่าเป็นเยาวชนในหมู่บ้านดูลักษณะท่าทางเหมือนคนพื้นราบ เอกลักษณะของชาวม้งไม่มีให้เห็นเลย บางครั้งรู้สึกใจหายเหมือนกันที่เยาวชนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชนเผ่าตัวเอง โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายจะเป็นไปตามแฟชั่นที่ทันสมัยไปหมด

การปลูกไม้ผลพอหลวงบอกว่า “ในอนาคตกการปลูกขิงและกะหล่ำปลีจะลดลงและหายไประยะหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่ทำกินมีจำกัด ดินเสื่อมคุณภาพ และการปลูกพืชเพื่อการค้าเหล่านี้ต้องใช้พื้นที่จำนวนมากต้องเปลี่ยนพื้นที่ทุกปี และการปลูกพืชเพื่อการค้ามีผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้ปลูกมาก เพราะใช้ทั้งปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่สูง อนาคตผมคิดว่าจะมีสวนไม้ผลเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน เพราะทุกคนอยากจะมีรายได้ที่แน่นอนมั่นคงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และการปลูกไม้ผลใช้เวลาดูแลน้อยกว่าการปลูกขิง และกะหล่ำปลี ซึ่งต้องมีเวลาดูแลเกือบทุกวัน สวนไม้ผลถ้าโตแล้วไม่ต้องดูแลมากเท่าไร ยังมีผลผลิตออกมาก็จะทำให้มีรายได้ทุกปีตลอดไป มีเวลาพักผ่อนบ้าง และไม่เสี่ยงต่อการใช้สารเคมีเหมือนการปลูกขิง และกะหล่ำปลี”

อีกเหตุผลหนึ่งที่เลือกปลูกไม้ผล เพราะได้รับคำแนะนำและการส่งเสริมจาก ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ องค์กรเอกชนที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ท่านมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ชาวเขาหยุดการทำลายป่า และลดการใช้สารเคมีในการผลิต แนะนำให้ชาวบ้านปลูกไม้ผลทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป โดยมีกิ่งพันธุ์มาแจกให้ฟรีสำหรับผู้ที่อยากจน และจำหน่ายในราคาถูกคันละ 10 บาท ไม้ผลที่แนะนำให้ปลูกมี มะม่วง ส้มโอ ลิ้นจี่ ลำไย ฯลฯ และยังให้สมาชิกที่ปลูกไม้ผลรวมกลุ่มกัน ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ปัจจุบันปี พ.ศ. 2543 มีสมาชิก 45 คน มีเงินกองทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 20,000 บาท ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก ดร.ประทีป เพื่อใช้ซื้อปุ๋ย กิ่งพันธุ์ ฯลฯ พอหลวงก็เป็นสมาชิกกลุ่มไม้ผลด้วย ไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ลำไย และส้มโอ อย่างละ 100 ต้น เริ่มปลูกในปี พ.ศ.2540

เหตุผลสุดท้าย ที่พอหลวงเลือกปลูกไม้ผลเขาเล่าว่า “จากการสังเกตของผมเองป่าไม้ในบริเวณหมู่บ้านพอถูกตัดทำลายลงเพื่อเป็นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น ทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองที่ไหลผ่านหมู่บ้านเริ่มแห้งลงทุกปี อากาศร้อนขึ้นทุกวัน และในปี พ.ศ.2538-พ.ศ.2540 ที่เห็นได้ชัดเจนคือ น้ำประปาที่ใช้ในหมู่บ้านไม่พอใช้ ในเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ผมจึงได้พูดคุยปรึกษาหารือกับชาวบ้าน ในสิ่งที่สังเกตเห็น” ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับการที่ป่าถูกทำลาย มีผลเสียมากกว่าผลดี จึงได้มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำบริเวณที่ต่อน้ำประปามาใช้ในหมู่บ้าน โดยห้ามไม่ให้ไปตัดไม้ทำลายป่าบริเวณดังกล่าว ในรัศมี 3 กิโลเมตร เริ่มอนุรักษ์ในปี 2541 พร้อมทั้งให้มีการปลูกป่าทดแทนอีกด้วย คือชาวบ้านมีมติว่า ทุกคนควรจะปลูกไม้ผลไว้ในที่ไร่

ของตัวเองบ้าง ตามความพร้อมของแต่ละครอบครัว อย่างน้อยปีละต้น สองต้น ก็ยังดีกว่าที่ไม่ปลูกละ เพราะไม้ผลให้ประโยชน์แก่เราทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงให้ผลเป็นอาหาร ใช้ไม้สร้างบ้านเรือน เครื่องใช้ต่างๆ ทำฟืนหุงต้มอาหาร ฯลฯ ประโยชน์ทางอ้อมต้นไม้ให้ร่มเงา ให้ความชุ่มชื้น ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปีดินอุดมสมบูรณ์ อากาศบริสุทธิ์ ฯลฯ

ปัจจุบันนี้พ่อหลวงยังปลูกข้าวไร่ เพื่อเอาไว้บริโภคในครอบครัวเหมือนเดิม ปีนี้ใช้เมล็ดพันธุ์ 8 ถัง ได้ผลผลิต 240 ถัง ผลผลิตที่ได้ 30 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง การปลูกข้าวไร่จะไม่มีการวัดพื้นที่เพราะสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง ครอบครัวเขามีสมาชิกทั้งหมด 16 คน จึงต้องทำการปลูกข้าวในปริมาณที่มาก เพราะได้ผลผลิตน้อยเนื่องจากดินเสื่อมคุณภาพ และใช้พื้นที่ซ้ำที่เดิมตลอด ในอดีตเฉลี่ยพันธุ์ข้าว 1 ถัง ได้ผลผลิต 50 ถัง เพราะที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูงกว่าปัจจุบัน

กรณีที่ 4 นายไสด้ว แซ่ฟ้า อายุ 57 ปี

สมาชิกในครอบครัวมี 7 คน ลูก 3 คน ลูกชายคนโตมีครอบครัวแล้ว มีลูก 2 คนอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ส่วนลูกชายคนเล็กเรียนหนังสืออยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนในหมู่บ้าน จำนวนที่ดินที่ถือครองในปัจจุบัน มีประมาณ 30 ไร่ จากที่ได้รับจัดสรร 20 ไร่ มีการขยายพื้นที่โดยการถางป่าใหม่ 5 ไร่ และซื้อเพิ่มจากเพื่อนบ้านอีก 5 ไร่ พื้นที่ทั้งหมดใช้ทำการผลิตได้ไม่เต็มพื้นที่ เพราะสภาพพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่มีความลาดชันสูงมีก้อนหินมาก บางพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา ในปี พ.ศ.2525- 2533ใช้ในการปลูกข้าวไร่ กะหล่ำปลี ข้าวโพด และจิง แต่ปัจจุบันใช้ปลูกไม้ผลไปบางส่วน โดยเลือกปลูกในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ เริ่มปลูกไม้ผลตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 คือปลูกส้มเขียวหวาน 300 ต้น และในปี พ.ศ. 2540 ปลูกส้มโอ 100 ต้น และลิ้นจี่ 50 ต้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.2530 จนถึงปัจจุบัน ครอบครัวนายไสด้วหยุดการปลูกข้าวไร่ เพราะเอาข้าวที่เก็บจากโรงสีบริโภคแทนการทำไร่

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ.2516-2524

เป็นเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้าอีกคนหนึ่งเล่าถึงการผลิตในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2516 ให้ฟังว่า มีอาชีพทำไร่ข้าวไว้บริโภค และทำไร่ข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ โดยทำอาชีพทั้งสองอย่างนี้มาตลอด ครอบครัวของเขามีสมาชิก 9 คน ใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ การปลูกข้าวไร่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 5 ถัง ได้ผลผลิต 250 ถัง ผลผลิตที่ได้ 50 ถัง ต่อ เมล็ดพันธุ์ 1 ถัง ข้าวยังเหลือจากการบริโภคตลอดปีอีก แต่ในปัจจุบันนี้เมล็ดพันธุ์ 1 ถัง ได้ผลผลิตเฉลี่ย 30 ถัง เพราะใช้พื้นที่ซ้ำที่เดิมดินเสื่อมคุณภาพ

ข้าวที่เหลือจากการบริโภคได้นำไปแบ่งขายให้กับทหารและนักศึกษา โดยขายข้าวเปลือกถังละ 15 บาท ข้าวสารถังละ 30 บาท ข้าวสารได้จากการตำโดยใช้ครกกระเดื่อง ที่ใช้พลังน้ำช่วยในการตำ ในหมู่บ้านมี 5 ครกและบางคนก็ตำด้วยครกเล็ก

วิธีการปลูกข้าวเริ่มจากการเลือกพื้นที่ ซึ่งจะไมเลือกทุกปี เป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียนเพราะที่ไร่ 1 ที่จะปลูกข้าวได้ 3-5 ปี หลังจากนั้นจึงเลือกพื้นที่ใหม่ เขาเป็นหัวหน้าครอบครัวหน้าที่นี้จึงต้องทำเอง หลังจากเลือกพื้นที่ได้แล้ว จะทำการจับจองที่ไร่ โดยใช้มัดปัสัหรือถากที่คันไม้ใหญ่แล้วนำต้นหญ้าหรือกิ่งไม้เสียบไว้เพื่อให้คนอื่นรู้ว่าบริเวณนี้มีเจ้าของแล้วจะไม่มีใครไปแย่งพื้นที่บริเวณนี้ เพราะทุกคนเห็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่เจ้าของพื้นที่ได้ทำไว้ และพื้นที่ป่ามีจำนวนมาก หลังจากนั้นจะพาลูกเมียไปช่วยกันถางไร่ ในเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พอต้นไม้กิ่งไม้แห้งสนิทก็ทำการเผาในเดือนเมษายน การถางไร่ใช้เวลาประมาณ 10 วัน แรงงานที่ช่วยกันมี 6 คน อีก 3 คนยังเล็กอยู่แต่ก็เอาไปไร่ด้วยทำให้ลูกของเขาเกิดการเรียนรู้การทำไร่จากการเห็นพ่อแม่ทำทุกวัน ลูกคนเล็กเมียเขาเอาผ้าผูกติดไว้ที่หลังเวลาทำไร่ หลังจากเผาไร่เสร็จจะทำการเก็บเศษ ไม้ ตอไม้ ที่เผาไม่หมดมารวมกันเพื่อเผาอีกครั้ง ข้าวไร่ใช้พันธุ์พื้นเมืองที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว เป็นพันธุ์ข้าวเจ้า การปลูกใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดมือจับได้ ความยาวประมาณ 150 ซม. เพื่อแทงลงดินให้เป็นหลุมเป็นหน้าที่ของผู้ชายทำ การหยอดเมล็ดข้าวลงหลุมเป็นงานของผู้หญิงและเด็กทำหลุมๆ ละ 10-20 เมล็ด ในเมล็ดพันธุ์ข้าวจะมีเมล็ดผักกาด แดง พักทอง ฯลฯ ผสมรวมกันด้วย ดังนั้นในไร่ข้าวมีทั้งข้าวและพืชผักต่างๆ รวมกันเพื่อเป็นอาหารทั้งหมด พอปลูกเสร็จเรียบร้อยก็ต้องคอยดูแลรักษาและกำจัดวัชพืช ประมาณ 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งจะใช้เวลาไม่มาก เพราะที่ไร่เป็นป่าไม้ใหญ่จะไม่มีความชื้นมาก ข้าวเจริญงอกงามดี เดือนตุลาคมทำการเก็บเกี่ยวข้าวดอกหรือข้าวพันธุ์เบา บางครอบครัวปลูกข้าวปี หรือข้าวพันธุ์หนัก จะเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน พอเกี่ยวข้าวเสร็จจะตากรวงข้าวไว้ในไร่ประมาณ 3 วัน เพื่อให้เมล็ดข้าวแห้ง หลังจากนั้นทำการนวดข้าว การเกี่ยวและการนวดจะมีญาติพี่น้องมาช่วยเอามือกัน เพื่อช่วยให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็วขึ้น ทำให้มีเวลาไปทำงานอย่างอื่นได้อีก เช่น เก็บข้าวไปไร่ที่บ้าน และเตรียมจัดงานปีใหม่ม้ง ซึ่งตรงกับวันแรม 15 ค่ำของเดือนธันวาคมทุกปี ชาวม้งต้องทำงานทุกอย่างในไร่ให้เสร็จก่อนปีใหม่ เพราะปีใหม่ทุกครอบครัวจะไม่ทำงาน มีแต่การฉลองปีใหม่และไปเยี่ยมญาติที่อยู่ต่างหมู่บ้าน โดยเฉพาะไปเคารพผู้อาวุโสของครอบครัว มีการฆ่าหมูและไก่เพื่อเป็นอาหารและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในวันปีใหม่ และร่วมเฉลิมฉลองงานเทศกาลอย่างสนุกสนาน

พันธุ์ข้าวโพดที่ใช้ปลูกใช้พันธุ์พื้นเมืองสีขาวที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว ข้าวโพดใช้เลี้ยงหมูและไก่ตลอดทั้งปี โดยนำไปโม่หรือบดให้ละเอียดก่อนแล้วนำไปต้มผสมกับผักหรือดื่มนกด้วยก่อนจะนำไปเลี้ยงสัตว์ การปลูกข้าวโพดเริ่มจากการถางไร่พร้อมกับไร่ข้าว และเผาในเดือนเมษายนแต่ที่ปลูกข้าวโพดจะปลูกคนละที่กับไร่ข้าว ปลูกในเดือนพฤษภาคม ในพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 ถึง หลังจากเผาไร่เสร็จจะใช้จอบขุดหลุมเพื่อปลูกข้าวโพดผู้ขายเป็นคนทำ ส่วนผู้หญิงเป็นคนหยอดเมล็ดข้าวโพดลงหลุมๆ ละ ประมาณ 4 -5 เมล็ด แล้วใช้ดินกลบ พอปลูกเสร็จคอยดูแลรักษากำจัดวัชพืชเท่านั้นไม่ใส่ปุ๋ย หรือยาฆ่าแมลงเหมือนปัจจุบันเพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ข้าวโพดเจริญงอกงามดี และหญ้าก็มีไม่มากเหมือนปัจจุบันเพราะปัจจุบันใช้พื้นที่ซ้ำที่เดิมทุกปีดินเสื่อมสภาพ หญ้ามีมากต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ เข้าช่วยในการผลิตจำนวนมาก เก็บผลผลิตได้ในเดือนสิงหาคม โดยทำยังฉางเก็บข้าวโพดไว้ในไร่ แล้วทยอยขนกลับมาบ้านทุกวันโดยการใส่กระสอบแล้วใช้คนแบก หรือบางคนก็จะเอาใส่ในตะกร้า หรือ แจ็ก (ภาชนะใส่ของอย่างหนึ่งทำจากไม้ไผ่ลักษณะคล้ายตะกร้า) เพื่อเตรียมไว้ให้หมูและไก่กิน

ส่วนสัตว์เลี้ยง ได้แก่ หมูและไก่ เลี้ยงไว้เป็นอาหารและประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น แต่งงาน เทศกาลปีใหม่เพื่อเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ฯลฯ และจะแบ่งขายให้ทหารที่อยู่ในหมู่บ้านสำหรับสินค้าที่จำเป็นใช้ มีพวก เกลือ ถ่านไฟฉาย น้ำมันก๊าด ยาแก้ปวด ผ้าเป็นชิ้นสำหรับตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ จะต้องเดินทางไปซื้อจากคนพื้นราบ การเดินทางโดยเท้าไปตามเขาตามลำห้วยใช้เวลาประมาณ 2 วัน เป็นทางเดินแคบๆ การซื้อสินค้าต้องไปนัดหรือบอกเขาก่อนว่าเราต้องการอะไรบ้าง แล้วเขาจะได้นำมาส่งถูกต้องตามเวลาที่กำหนด ส่วนมากจะซื้อ-ขายในตอนกลางคืน เพราะสมัยนั้นเป็นฝ่ายทหารป่าหรือพวกคอมมิวนิสต์ ถ้าไปซื้อตอนกลางวันกลัวทหารไทยจับได้จะถูกฆ่าทิ้ง เงินที่ใช้ซื้อของได้จากการขายข้าว หมู และไก่ ให้นักศึกษาและทหาร

ชีวิตตอนอยู่ในป่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2516-พ.ศ.2524 เขาเล่าว่า “อาชีพหลักคือการปลูกข้าวไว้บริโภคปลูกข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ เงินมีค่ามากหายากจะใช้ซื้อแต่ของจำเป็นใช้จริงๆ เท่านั้น อาหารก็หาได้ตามป่า ตามไร่ และสัตว์เลี้ยงมีหมูและไก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่พึ่งพาแต่ธรรมชาติคนแปลกหน้าก็มีแต่พวกทหารป่า นักศึกษาที่อยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น ไม่มีความวุ่นวายสับสนเหมือนปัจจุบันที่ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการแข่งขันกัน อาหารก็ต้องซื้อจากพ่อค้าแม่ค้า ของป่าเริ่มหายากขึ้น จะทำอะไรในปัจจุบันต้องใช้เงินทั้งหมดถ้าไม่มีเงินจะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างไรไม่เป็นสุข แม้แต่การปลูกข้าวไร่ยังต้องใช้ทั้งปุ๋ย และยาฆ่าแมลงเข้าช่วย ถ้าไม่ใช้ก็ทำให้ได้ผลผลิตน้อยไม่พอบริโภคตลอดทั้งปี เพราะพื้นที่มีจำกัดและดินก็เสื่อมคุณภาพไม่เหมือนในอดีต”

ช่วงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อการค้า ปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

การทำการผลิตทางการเกษตรที่เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่เห็นได้ชัดเขาเล่าว่า “เริ่มเปลี่ยนคอนที่ออกมาบดเพื่อเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยเมื่อปี 2525 ซึ่งรัฐบาลไทยได้อพยพพวกเขาให้มาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ เป็นบ้านจัดสรรคือบ้านรักแผ่นดินในปัจจุบัน โดยได้อยู่ร่วมกับคนไทยพื้นราบ คนส่วนใหญ่เป็นคนไทยพื้นราบมี 30 หลังคาเรือน เป็นชาวเขาเผ่าม้ง 19 หลังคาเรือน ชีวิตความเป็นอยู่มีทหารจากกองทัพอากาศที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก เป็นผู้ควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติใช้การปกครองแบบทหาร มีกฎระเบียบที่เข้มงวด มีการช่วยเหลือกันทำงานทั้งหมดบ้านโดยเวียนกันเป็นกลุ่มๆ ไป ใครไม่ไปมีการปรับค่าแรงหรือต้องมาทำงานเพิ่มในวันหลัง เช่น การสร้างบ้านคนทั้งหมดบ้านก็จะช่วยกันทำให้เสร็จเป็นหลังๆ ไป คำว่าสศพวกสังกะสี ตะปู ทหารเป็นผู้จัดหาให้ ส่วนไม้ชาวบ้านจะไปช่วยกันเลื่อยโดยหาไม้ตามป่ารอบหมู่บ้าน”

ในปี พ.ศ.2525 นี้ คนไทยพื้นราบขึ้นมาเที่ยว มีทั้งพ่อค้า แม่ค้า มาหาซื้อของป่า ลัดวป่าและบางกลุ่มก็นำของมาขาย บางคนก็ขึ้นมาเยี่ยมญาติ คนเหล่านี้ก็ได้แนะนำให้ชาวม้งรู้จักการปลูกพืชชนิดใหม่ที่ปลูกแล้วขายได้เงิน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับคนม้งได้ลงไปตลาดถึงไปเที่ยวบ้านคนพื้นราบได้ไปเห็นการทำมาหากิจของพวกเขา เห็นคนพื้นราบปลูกข้าวโพดจึงทดลองปลูกในหมู่บ้าน เพราะพ่อค้าเหล่านั้นบอกว่าจะขึ้นมารับซื้อถึงหมู่บ้าน ทุกคนอยากได้เงินอยากมีรายได้ มาอยู่ในสังคมแห่งใหม่ มีสิ่งของ เครื่องใช้หรืออาหารต่างๆ ทำให้มีความต้องการจะกินจะใช้ในสิ่งเหล่านี้ที่แพร่เข้ามาในหมู่บ้านพร้อมกับความเจริญด้านต่างๆ นายไสตัวก็เป็นคนหนึ่งที่ต้องการเงินในการใช้จ่าย จึงทดลองปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามที่พ่อค้าแนะนำและได้ไปเห็นคนพื้นราบปลูกจึงขอแบ่งเมล็ดพันธุ์ จากคนพื้นราบมาปลูก 5 กิโลกรัม เป็นพันธุ์สุวรรณ 1 ได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 8,000 บาท การปลูกก็เริ่มจากการเลือกพื้นที่จากที่ได้รับจัดสรร หลังจากนั้นทำการถางไร่ แยกจากพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว การถางไร่ทำพร้อมกับไร่ข้าวในเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พอต้นไม้ต้นหญ้าแห้งจะทำการเผาไร่ในเดือนเมษายน ปลูกเดือนพฤษภาคม การปลูกทำเหมือนกับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงหมุดตอนอยู่ในป่า ให้อบขุดเป็นหลุมห่างกันประมาณ 50 เซนติเมตร ปลูกหลุมละ 4-5 เมล็ด โดยไม่ต้องขุดหรือไถพื้นที่ ชาวบ้านเห็นนายไสตัวปลูกได้เงินมากจึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มปลูกข้าวโพดขายเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีการถางป่าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ปลูกข้าวโพด ในเดือนสิงหาคมเก็บเกี่ยวผลผลิตในปีนี้มีพ่อค้าขึ้นไปซื้อข้าวโพดถึงหมู่บ้าน หลังจากที่อยู่จากป่ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมาทำการปลูกข้าวโพดเพื่อขายและปลูกข้าวไร่ เพื่อเอาไว้บริโภคตลอดมา เขาบอกว่า “การมีข้าวไว้ในบริโภค

ตลอดปีทำให้เราสบายใจไม่อดตาย สำหรับอาหารจะกินอะไรก็ได้ของป่า สัตว์ป่า พืชผักต่างๆ มีมากมาย”

ปี พ.ศ.2526 ได้ลองปลูกขิงที่พวกทหารได้นำพันธุ์ขิงมาแนะนำให้ปลูก ได้รับพันธุ์ขิงคนละ 10 กิโลกรัม การปลูกครั้งแรกขิงเน่าเป็นส่วนใหญ่เพราะไม่มีประสบการณ์ในการปลูกมาก่อน ขิงที่เหลือแบ่งให้ญาติเอาไปทำพันธุ์ต่อ แต่เขาไม่ยอมแพ้อยากจะลองปลูกอีกจึงชวนเพื่อนที่สนใจไปดูเพื่อนบ้านที่ปลูกขิงสำเร็จที่อำเภอเวียงแก่น เพื่อจะได้ดูว่าเขามีวิธีการปลูกอย่างไร เพื่อนบ้านที่พวกเขาไปดูตัวอย่างการปลูก ได้แนะนำวิธีการทุกอย่างให้ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ขิง การปลูก การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา ทำให้มีความมั่นใจในการปลูกมากขึ้น

ในปี พ.ศ.2527 นายไสด้วและเพื่อนจึงนำพันธุ์ขิงที่ซื้อจากญาติที่อำเภอเวียงแก่นมาปลูกคนละ 200 กิโลกรัม ใช้พื้นที่ 2 งาน ปีนี้เขาทำสำเร็จได้ขิงอ่อน 900 กิโลกรัม ขาย กิโลกรัมละ 10 บาท มีพ่อค้าคนพื้นราบขึ้นมารับซื้อ ได้เงิน 9,000 บาท การปลูกเริ่มจากการเตรียมดินตามที่ได้รับคำแนะนำจากญาติ คือการถางไร่เสร็จ ทำการเผา แล้วใช้จอบขุดดินที่เตรียมไว้ทั้งหมด ขึ้นแปลงตามแนวขวางกับภูเขาเพื่อกันน้ำชะล้างหน้าดิน เพราะพื้นที่มีความลาดชัน ความกว้างของแปลง 1 เมตร ใช้จอบขุดหลุมห่างกัน 70 เซนติเมตร ปลูกได้ 4 แถว ใส่พันธุ์ขิง หลุมละ 1 แ่ง แล้วใช้ดินกลบปากหลุม หลังจากปลูกเสร็จใช้ฟางข้าวปกคลุมบนแปลงอีกทีหนึ่ง เพื่อให้ความชุ่มชื้นและป้องกันวัชพืชขึ้น เริ่มปลูกในเดือนเมษายน หลังจากปลูกขิงได้ 1 เดือนจะใส่ปุ๋ยสูตร 13-13-21 โดยใส่ 1 ครั้ง ใช้วิธีหว่านปุ๋ยลงรอบๆ ต้นขิง เดือนสิงหาคมทำการขุดขิงอ่อนขาย เพื่อนบ้านเห็นตัวอย่างจึงปลูกตามในปีต่อมาเป็นส่วนใหญ่

ในปี พ.ศ. 2529 นายไสด้ว แซ่ฟ้า ซื้อโรงสีข้าวขนาดเล็ก ราคา 39,000 บาท มาติดตั้งในหมู่บ้าน เพื่อใช้สีข้าวให้บริการแก่เพื่อนบ้าน สิ่งที่ทำให้ตัดสินใจซื้อโรงสี เขาบอกว่า “ชาวบ้านที่นี่ไม่มีเครื่องสีข้าว และชาวบ้านต้องขนข้าวไปสีในหมู่บ้านอื่น หรือไม่ก็ใช้วิธีการตำ ผมคิดอยากได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 ตอนที่ออกจากป่าแล้ว เพราะไปเห็นคนพื้นราบใช้อยู่ ทำให้สะดวกสบายไม่ต้องเสียเวลาตำข้าว และยังได้ “แกลบ” (รำข้าว) “ข้าวเปียก”(เศษข้าว) ไว้ให้หมูและไก่กินอีก ก่อนตัดสินใจซื้อผมยังไปสอบถามเพื่อนบ้านชาวม้งที่มีโรงสีที่บ้านราษฎร์ภักดีเขาบอกว่า ถ้ามีโรงสีดีเหมือนกันได้ทั้งข้าวสารที่เก็บค่าบริการไว้กิน ได้ข้าวเปียก และแกลบไว้ให้ไก่และหมูกินด้วย ผมมานั่งคิดกับภรรยาประมาณ 2 วัน ก่อนตัดสินใจซื้อ” ใช้เงินทุนของตัวเองที่เก็บสะสมไว้ หลังจากเอาโรงสีมาใช้ก็มีคนนิยมนำข้าวมาสีเกือบทุกหลังคาเรือน เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการตำข้าว ใช้เวลาไปทำงานอย่างอื่นที่ยุ่งยากมากกว่านี้ เช่น ไปทำไร่ข้าว ทำการปลูกข้าวโพด หางของป่ามาขาย ตอนแรกคิดค่าให้บริการ ถ้าสีข้าวได้ข้าวสาร 1 ถัง จะเก็บค่าให้บริการเป็นข้าวสาร 0.5 ถัง ส่วนแกลบหรือรำจะให้เจ้าของข้าวเอาไปทิ้ง

หมด ข้าวสารที่เก็บได้เอาไว้บริโภคในครอบครัว ปี พ.ศ.2530 จัดเก็บค่าให้บริการใหม่ คือถ้าใส่ข้าวได้ข้าวสาร 1 ถัง จะเก็บค่าให้บริการเป็นข้าวสาร 1 ลิตร เพราะไม่คุ้มกับค่าน้ำมัน ส่วนรำข้าวหรือแกลบดำเจ้าของข้าวเอาไปด้วยจะคิดค่าให้บริการเพิ่มเป็นข้าวสารอีก 2 ลิตร รำที่เหลือเอาไว้เลี้ยงหมูเป็นหมูพันธุ์สีขาวซื้อจากคนพื้นราบขึ้นมาเลี้ยงไว้ปีละ 3-5 ตัว โดยทำคอกหรือเล้าหมูไว้ใกล้ๆ บ้าน เขาเลี้ยงไว้เพื่อขาย

ปี พ.ศ.2530 นี้ นายไสด้วทดลองปลูกกะหล่ำปลี เนื่องจากญาติและเพื่อนบ้านในหมู่บ้านปลูกประสบผลสำเร็จมีรายได้ดี และอยากจะรู้ว่าการปลูกขิงและกะหล่ำปลี พืชชนิดไหนจะดีกว่ากัน ใช้พื้นที่ปลูก 1 ไร่ การปลูกต้องหว่านเมล็ดพันธุ์ก่อน ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็ก ราคากระป๋องละ 250 บาท พอต้นกล้าที่หว่านมีอายุได้ 1 เดือน จะนำไปปลูกในพื้นที่ที่เตรียมไว้ เริ่มปลูกเดือนกุมภาพันธ์ ใช้เวลาปลูก 4 เดือน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้ในเดือนมิถุนายน พื้นที่ปลูกใช้พื้นที่ไร่ที่ได้รับจัดสรรสามารถต่อน้ำประปาเข้ามาใช้ได้ การใส่ปุ๋ยใช้สูตร 15-15-15 ใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกตอนปลูกได้ 1 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 ปลูกได้ประมาณ 1 เดือน โดยวิธีการหว่านปุ๋ยรอบๆ ต้น หลังจากนั้นจะให้แต่น้ำอย่างเดียวจนเก็บผลผลิต การพ่นยาฆ่าแมลง ระยะเวลา 2 สัปดาห์ จะพ่น 3 ครั้ง การปลูกฤดูแล้งจะมีแมลงมากกว่าฤดูฝน ปีนี้ได้ผลผลิต 3,100 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 15,500 บาท การปลูกครั้งนี้ หมดค่าปุ๋ยและค่ายาฆ่าแมลงไป 6,000 บาท เหลือเงิน 9,500 บาท ไม่ได้คิดค่าแรงงานจ้างตัดและค่าขนขึ้นไปบนทางรถค่า จ้างคิดเป็นกิโลกรัมละ 50 สตางค์ แต่เขาบอกว่า “จำเป็นต้องทำ เพราะไม่รู้ว่าจะไปทำมาหากินอะไรที่ดีกว่านี้ บางปีขาดทุนก็ต้องทำ ไม่มีทางเลือกเราต้องใช้เงินทุกวัน เพราะฉะนั้นต้องทำการปลูกพืชเพื่อขายตลอดไปหยุดไม่ได้ มันเป็นอาชีพของเราแล้วเราต้องทำ”

ในปี พ.ศ.2534 เป็นปีที่เกษตรกรเริ่มปลูกขิงกันมากที่สุด เนื่องจากมีบริษัทขิงดองจากเชียงรายมาให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีการเอาปุ๋ย และยาฆ่าเชื้อรามาให้เกษตรกรที่ปลูกขิงโดยเชื่อไว้ก่อนแล้วจะหักตอนขายผลผลิตตามข้อตกลงว่าจะต้องขายผลผลิตให้กับทางบริษัทที่ลงทุนให้เท่านั้น ค่าปุ๋ยคิดเป็นเงินสด ราคากระสอบละ 400 บาท เงินเชื้อ 450 บาท ส่วนยาฆ่าเชื้อรา ราคาเงินสด ขวดละ 250 บาท และเงินเชื้อขวดละ 300 บาท เกษตรกรเลือกเงินเชื้อ เพราะไม่มีเงินสดเพียงพอ บริษัทก็พอใจได้เงินเพิ่มขึ้น มีตัวแทนของบริษัททำหน้าที่รับ-ซื้อผลผลิต และจ่ายปุ๋ยแทนบริษัท คือนายพีระชัย วงศ์นภาไพศาล เป็นคนในหมู่บ้าน และเจ้าของบริษัทก็ให้ความมั่นใจกับเกษตรกรที่เข้ากลุ่มปลูกขิงโดยจะมารับซื้อผลผลิตทั้งหมดของเกษตรกรที่เข้ากลุ่มกับบริษัทเท่านั้น คนที่ไม่เข้ากลุ่มทางบริษัทจะไม่รับซื้อ เกษตรกรที่ปลูกทุกคนก็ยอมทำตามเงื่อนไขเพราะไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้

ปี พ.ศ.2538 นายไสั่วและนายป้อ แซ่ฟ้า เป็นผู้ริเริ่มปลูกไม้ผลเป็นครั้งแรกไม้ผลที่
 ปลูกคือ ส้มเขียวหวานใช้พื้นที่ไร่ข้าวโพดที่ได้รับจัดสรรปลูก ทั้งสองคนปลูกคนละ
 300 ต้น ใช้พื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน พื้นที่ 1 ไร่ ปลูกส้ม 200 ต้น เพราะปลูกขนาดกว้าง-ยาว 2 คูณ 2
 เมตร หลังจากปลูกได้ 6 ปี จะตัดต้นที่อยู่แถวกลางทิ้ง เพราะต้นส้มจะแผ่กิ่งก้านติดกันหมด
 ก่อนจะปลูกได้ไปดูตัวอย่างสวนส้มของญาติที่บ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ และมีญาติที่อยู่
 จังหวัดเพชรบูรณ์ปลูก จึงได้ไปสอบถามรายละเอียด วิธีการปลูก การดูแลรักษา กับนายป้อ
 แซ่ฟ้า พอไปดูเขาปลูกก็เกิดความมั่นใจว่าส้มเขียวหวานนี้แหละที่จะทำรายได้ให้พวกเขา
 เพราะสภาพอากาศและพื้นที่ปลูกเหมือนกัน จึงตัดสินใจซื้อกิ่งพันธุ์จากญาติที่ห้วยเม็งมาปลูก
 เป็นกิ่งตอน ราคากิ่งละ 15 บาท ปลูกในปี พ.ศ. 2538 พอถึงปี พ.ศ. 2542 ผลผลิตปีแรกเริ่มออก
 ผลได้ผลผลิต 1,400 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ส่วนนายป้อได้ผลผลิต 1,600 กิโลกรัม
 โดยนำไปฝากขายกับญาติที่บ้านห้วยเม็ง เพราะผลผลิตมีน้อยพอค้าไม่เข้ามาซื้อในหมู่บ้าน
 และปัจจุบันปลูกส้มโอ 100 ต้น และลิ้นจี่อีก 50 ต้น ได้กู้ยืมเงิน กขค. หรือเงินกองทุนแก้ไข
 ความยากจนของหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือปัญหาของหมู่บ้านที่ตกเกณฑ์ จปฐ.ข้อ 9 ของกระทรวง
 มหาดไทย คือเป็นหมู่บ้านที่มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาท / ปี/ ครอบครัว ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยขั้น
 ต่ำ เป็นเงินจำนวน 9,000 บาท เพื่อซื้อปุ๋ยใส่ต้นไม้ผล จากเงินที่หมู่บ้านได้รับทั้งหมด
 180,000 บาท มีผู้กู้ทั้งหมด 30 ราย ไม่มีดอกเบี้ย และมีคณะกรรมการของหมู่บ้านพิจารณาให้กู้
 โดยให้ส่งคืนในปีถัดไป และในปี พ.ศ.2538 นี้ นอกจากปลูกส้มเขียวหวานแล้วเขายังปลูกขิง
 อีก ใช้พันธุ์ขิง 1,500 กิโลกรัม ปลูกโดยเขาที่ของหมู่บ้านรักถิ่นไทยเป็นหมู่บ้านของคนไทย
 พื้นราบ ค่าเช่าที่ 500 บาท ค่ารถไถ 6,500 บาท เป็นพื้นที่ป่าถางใหม่รถไถโดยยากเพราะมีต้นไม้
 มาก ค่าไถจึงแพง ใช้พื้นที่ปลูก 2 ไร่ 2 งาน ได้ผลผลิต 6,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท
 ได้เงิน 60,000 บาท ส่วนพันธุ์ขิงไปซื้อเหมาเป็นสวนกับญาติที่จังหวัดพะเยา ในราคา 200,000
 บาท แล้วนำพันธุ์ขิงมาแบ่งกันตามจำนวนเงินของแต่ละคนที่ลงไป การปลูกหลังจากไถพื้นที่
 เสร็จ จะไม่มีการขึ้นแปลงเหมือนอดีต เป็นการประหยัดเนื้อที่การปลูกทำให้ปลูกขิงได้มากขึ้น
 การปลูกใช้ขอบเขตเป็นหลุมห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร พอปลูกเสร็จเอาฟางข้าวคลุมดิน
 ไว้ให้เกิดความชุ่มชื้น และป้องกันหญ้าขึ้น การใส่ปุ๋ยใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกปลูกขิงได้ประมาณ 1
 เดือน ครั้งที่ 2 ปลูกได้ 2 เดือน ใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 โรยรอบต้นขิง พอขิงเริ่มลงหัวถ้าหัวพื้น
 ดินก็จะใช้ดินกลบหัวไว้เพื่อให้หัวขิงมีสีขาวเป็นไปตามที่ตลาดมีความต้องการ

สำหรับการปลูกไม้ผล เขาให้เหตุผลไว้ว่า “การที่ผมคิดปลูกไม้ผลเป็นเพราะว่าการ
 ปลูกขิงและกะหล่ำปลี เป็นพืชระยะสั้นที่มีราคาไม่แน่นอน ต้องใช้เวลาในการดูแลรักษามาก
 ลงทุนสูงทั้งค่าปุ๋ย พันธุ์พืช ยามาแมลง และต้องทำการปลูกทุกปีไม่มีวันสิ้นสุด ไม่มีเวลาได้พัก

ผ่อน เลี่ยงต่อการใช้สารเคมีสูง ไม่ผลน่าจะดีกว่าเพราะปลูกครั้งเดียว ไม่ต้องเสียเวลาปลูกหลายครั้ง สามารถให้ผลผลิตได้หลายปี ทำให้ครอบครัวมีรายได้ตลอดไป และยังมีเวลาได้พักผ่อนบ้าง และเนื่องจากปัจจุบันที่ดินทำกินเสื่อมสภาพลงมากปลูกอะไรก็ได้ผลดีเหมือนในอดีต การปลูกไม้ผลจะเป็นการคืนสภาพป่าให้กับธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้สภาพธรรมชาติ หรือสภาพดินฟ้าอากาศอุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีต ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล” และเหตุผลสุดท้ายที่เลือกปลูกไม้ผลเขาให้เหตุผลว่า ถ้าปล่อยไว้ให้ไร่ที่ได้รับจัดสรรทิ้งไว้ให้ว่างเปล่าโดยไม่ปลูกอะไร กลัวทางเจ้าหน้าที่ของรัฐจะยึดที่ดินทำกินคืน เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เป็นที่ที่ให้จับจองเป็นที่ทำกินเท่านั้น

ปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมาเขาหยุดการทำไร่ข้าว เพราะเอาข้าวที่ได้จากการเก็บค่าบริการไร่ข้าวมาบริโภคแทนการปลูกข้าวไร่ ปัจจุบันจะปลูกแต่ขิง,กะหล่ำปลี และไม้ผลเท่านั้น

กรณีที่ 5 นายสมชัย วงศ์ภาไพศาล อายุ 59 ปี

มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 11 คน ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย มีครอบครัวของเขา ครอบครัวของลูกชายอีก 2 ครอบครัว ตามประเพณีของม้งลูกชายถ้าแต่งงานแล้วต้องเอากุญแจมาอยู่บ้านฝ่ายชายก่อน จนกระทั่งพร้อมที่จะแยกครอบครัวลงไปสร้างบ้านเรือนใหม่ แต่ลูกชายคนโตต้องอยู่เลี้ยงพ่อแม่ ลูกที่เรียนหนังสือ 1 คน จำนวนพื้นที่ทำกิน มี 20 ไร่ในปัจจุบันทำไร่ข้าวไว้บริโภคเหมือนเดิม และยังปลูกพืชเพื่อขาย ได้แก่ ข้าวโพดกะหล่ำปลี ขิง และไม้ผล การทำการผลิตครอบครัวของนายสมชัย จะแยกกันทำเฉพาะพืชเพื่อการค้า เพราะเป็นการหาเงินใช้จ่ายในครอบครัวของแต่ละคน แต่ยังมีช่วยเหลือเอามือเอารวันกันภายในครอบครัวเหมือนเดิม ส่วนการปลูกข้าวไร่ไว้บริโภคจะช่วยกันทำทั้งหมด เพราะเป็นอาหารหลักของครอบครัว สำหรับไม้ผลปลูกส้มโอ 100 ต้น เมื่อปี พ.ศ.2541 และปลูกส้มเขียวหวาน 100 ต้น เมื่อปี พ.ศ.2543

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ.2516-2524

เกษตรกรผู้นั้นนอกจากทำการเกษตรแล้วในอดีตเคยเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเก่าว่า “ตอนปี พ.ศ. 2516 มีชาวเขาเผ่าม้งย้ายจากห้วยบ้านต่างๆ มาอยู่ร่วมกับทหารป่า และนักศึกษามากพอสมควร ตอนแรกมีจำนวน 30 หลังคาเรือน มีผู้อพยพมาใหม่อีก 20 หลังคาเรือน รวมเป็น 50 หลังคาเรือน มีประชากร 259 คน เป็นชาย 140 คนเป็นหญิง 114 คน สาเหตุที่อพยพมารวมกันเพราะพวกทหารและนักศึกษาที่หนีเข้าป่ามาชักชวนให้เข้าร่วมขบวนการเพื่อต่อต้านรัฐบาลไทย ในนามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีทหารและนักศึกษาคอยให้การดูแลช่วย

เหลืออยู่ตลอดเวลา จึงทำให้มีผู้เข้าร่วมขบวนการและย้ายมาสมทบมากขึ้น” ซึ่งเขาก็เป็นคนหนึ่งที่ย้ายมาสมทบตอน ในปี พ.ศ. 2516 บ้านเดิมอยู่ที่บ้านป่าแดง อำเภอขุนตาลในปัจจุบัน เขาไม่ได้เป็นทหารเพราะไม่มีใครช่วยพ่อแม่ทำงานและปีนี้พี่ชายคนโตเสียชีวิต การสมัครเข้าเป็นทหารต้องสมัครด้วยตนเอง มีค่าตอบแทนให้เป็นเงินเดือน คนละ 500 บาท ต่อเดือน ทุกคนที่สมัครเข้าเป็นทหารจะทำความเต็มใจไม่มีใครบังคับ ประเทศจีนและประเทศไทยให้การสนับสนุนด้านอาวุธ มีการส่งทหารไปเรียนวิชาแพทย์และพยาบาลจากประเทศจีน โดยเดินทางด้วยเท้าผ่านไปประเทศลาวตามแนวชายแดนทางด้านภูชี้ฟ้าในปัจจุบัน แล้วมีรถมารับไปจีนที่ประเทศลาว เวลามีการทำสงครามถ้ามีทหารหรือชาวบ้านได้รับบาดเจ็บสาหัส เช่น ขาขาด แขนขาด จะนำไปรักษาที่ประเทศจีน แต่ถ้าได้รับบาดเจ็บไม่มากจะรักษากันในป่าเพราะมีหมอพยาบาล ให้การรักษา

ตอนอยู่ในป่ามีอาชีพทำไร่ข้าวไร่บริโภค ไร่ข้าวโพดไร่เลี้ยงสัตว์ ไร่ฝิ่นไร่ยาสูบ เลี้ยงหมู และไก่ ไร่บริโภคและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ การทำไร่ข้าว เริ่มจากการไปเลือกพื้นที่ทำไร่ก่อนโดยหัวหน้าครอบครัว การเลือกพื้นที่ทำไร่จะเลือกเฉพาะปีที่จะย้ายไปทำที่ใหม่เท่านั้น ที่ไร่ 1 ที่ ใช้ปลูกข้าวได้ 3-5 ปี จะหมุนเวียนไปหาพื้นที่ใหม่ หลังจากเลือกพื้นที่ได้จะทำการจับจองพื้นที่โดยใช้มีดไปสับหรือตากให้เป็นรอยไว้ตรงคันไม้ใหญ่เพื่อให้คนอื่นเห็นว่าที่ตรงนี้มีคนจองแล้ว และจะไม่มีการแย่งพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ทำไร่สมัยนั้นมีจำนวนมาก และประชากรมีน้อย หลังจากนั้นจะทำการถางไร่ การทำไร่ข้าวไม่มีการการทำพิธีตามความเชื่อ ก่อนการปลูก จะมีการทำพิธีกรรมตอนที่ปลูกข้าวได้ 1-2 เดือน ถ้าข้าวในไร่ไม่เจริญงอกงาม หรือมีแมลงรบกวน จะทำในปีนั้น โดยพ่อของเขาคือคนทำการบนผีฟ้า เพราะพ่อเขาเป็นหมอผี ถ้าครอบครัวอื่นทำพิธีจะให้หมอผีทำให้ การทำพิธีจะทำในไร่ข้าว เครื่องเช่น ไหว้ มี ไก่ 1 ตัว เหล้า 1 ขวด เครื่องบูชา มี รูปเทียนอย่างละ 1 ดอก และกระดาสีขาว 2 แผ่น การทำพิธีเริ่มจากการจุดรูปเทียนและเผากระดาสีขาวทั้ง 2 แผ่นพร้อมกันแล้วบอกกล่าวให้ผีฟ้ารับรู้ ขอบอกให้ผีฟ้าดูแลพืชผลที่ปลูกด้วยหากว่าตอนเก็บเกี่ยวผลผลิตสามารถเก็บผลผลิตได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่มีเสียหายจะนำเหล้า 1 ขวด และไก่ 1 ตัว ที่บนไว้มาเลี้ยงไก่บน ถ้าหากผลผลิตเสียหายผีฟ้าไม่ช่วยดูแลก็จะไม่เลี้ยงตามที่บอกกล่าวไว้ พิธีเก็บบนจะทำที่ไร่โดยเจ้าของไร่พร้อมลูกหลานจะนำไก่ต้ม และเหล้า ตามที่บนไว้ไปที่ไร่ ให้หมอผีคนเดิมทำพิธี พอทำพิธีเสร็จจะกินไก่และเหล้าให้หมดในไร่ไม่นำกลับบ้านเพราะถือว่าทำมาให้ผีกิน ถ้าหากนำกลับบ้านจะทำให้คนในบ้านไม่สบาย และพิธีกรรมที่ทำเกี่ยวกับการผลิตจะทำในวันแรกของเทศกาลปีใหม่ เพื่อเรียกขวัญของพืชผลและขวัญเงินขวัญทองให้มากินไก่และหมูที่บ้าน โดยมีความเชื่อว่าถ้าขวัญของสิ่งเหล่านี้มาอยู่ที่ในบ้านตนเองจะทำให้มีข้าวไว้กิน มีเงินมีทองไว้ใช้ไม่

รู้จักหมดสิ้น การถางไร่เริ่มในเดือนมีนาคมถึงเมษายนทำการเผาไร่ ทุกขั้นตอนในการทำการผลิตใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัว และยังมีการเอามือเอารันระหว่างญาติพี่น้องในหมู่บ้านด้วย ซึ่งช่วยให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว และบางปีถ้าทำไม่ทันมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตรงกับช่วงที่ทำไร่ เช่น มีการเสียชีวิตของสมาชิกในบ้าน พอเสร็จงานญาติพี่น้องจะมาช่วยทำ ข้าวปลูกในเดือนมิถุนายน ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 5 ถึง ได้ผลผลิต 250 ถึง ผลผลิตที่ได้ 50 ถึง ต่อเมล็ดพันธุ์ข้าว 1 ถึง การปลูกข้าวเริ่มจากการใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดเท่ามือจับได้ มีความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เพื่อแทงลงดินให้เป็นหลุมเป็นงานของผู้ชายทำ ส่วนหยอดเมล็ดข้าวเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำ เมล็ดพันธุ์ข้าวจะนำเมล็ดผัต่างๆ เช่น แดง ถั่ว ผักกาด ฯลฯ ผสมเข้าด้วยกันก่อนปลูก แล้วหยอดลงหลุมๆ ละประมาณ 10-20 เมล็ด หลังจากหยอดเมล็ดเสร็จใช้เท้าเหยียบดินปิดปากหลุม เพื่อป้องกันนกและหนูกินเมล็ดข้าวที่ปลูก ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 20 เซนติเมตร หลังจากปลูกข้าวเสร็จต้องดูแลไม่ให้หญ้าขึ้น การถางหญ้าในไร่ข้าวจะถางประมาณ 3 ครั้ง เท่านั้น ข้าวใช้เวลา 3 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนตุลาคมเป็นข้าวพันธุ์เบาหรือข้าวคอ ถ้าเป็นข้าวพันธุ์หนักหรือข้าวปีเก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายนเข้าไปอีกเดือนหนึ่ง พอเกี่ยวเสร็จจะตากรวงข้าวไว้ในไร่ประมาณ 3 วัน จึงทำการนวดข้าว โดยใช้ไม้ทุบรวงข้าวมีกระสอบปุยเย็บเป็นผืนรองพื้นที่นวดข้าว พอ นวดเสร็จจะนำข้าวเปลือกใส่กระสอบไปเก็บไว้ในยุ้งฉางชั่วคราวที่สร้างไว้ในไร่ หลังจากนั้นทยอยขนมาเก็บไว้ที่บ้านวันละ 1 กระสอบ ต่อ 1 คน โดยใช้วิธีแบก ทำอย่างนี้ทุกวันๆ ไปไร่ ข้าวสารที่ใช้บริโภคได้จากการใช้ครกตำด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ ที่หมู่บ้านจะมีครกกระเดื่องที่ทำจากไม้อยู่ 5 อัน ใช้พลังน้ำในการตำข้าว ชาวบ้านจะช่วยกันตำข้าวทุกเช้าและเย็นเพื่อนำข้าวไปหุงต้ม สำหรับรำข้าวก็จะเอาไว้ให้หมูกินร่วมกับข้าวโพด และผักที่ต้มสุกแล้ว เช่น หยวกกล้วย บอน ผักกาด ฯลฯ

การปลูกข้าวโพดไว้เลี้ยงหมูและไก่ ใช้พันธุ์สีขาวเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 ถึง การปลูกใช้ขอบเขตดินเป็นหลุมแล้วหยอดเมล็ดหลุมละ 4-5 เมล็ด ข้าวโพดจะปลูกก่อนข้าวไร่ 1 เดือน เก็บผลผลิตในเดือนสิงหาคม ผลผลิตที่ได้พอสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ได้ตลอดปี

การปลูกฝิ่นครอบครัวเขาปลูกไว้ขายและแลกเปลี่ยนกับสินค้าชนิดอื่นที่ต้องการ เนื่องจากเขาเป็นคนที่กว้างขวางมีคนรู้จักเยอะสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ดีกว่าคนอื่น ไร่ฝิ่นจะใช้พื้นที่ปลูกที่เดียวกับข้าวโพด เริ่มปลูกเดือนกันยายนหลังจากเก็บข้าวโพดเสร็จ จะถางหญ้าไร่ข้าวโพดในเดือนสิงหาคม แล้วทำการหว่านเมล็ดพันธุ์ฝิ่นลงให้เต็มพื้นที่ พอต้นกล้าฝิ่นขึ้นได้ประมาณครึ่งเดือนทำการคัดเลือกต้นกล้าที่ไม่แข็งแรงออก หลังจากนั้นจะดูแลถางหญ้าตลอดไปจนถึงเดือนธันวาคม ทำกรีดยา การกรีดยาต้องใช้แรงงานช่วยกันหลายคนและใช้เวลานาน

ต้องทำทุกวัน กว่าจะเก็บผลผลิตเสร็จใช้เวลาเกือบเดือนเต็มๆ ผลผลิตที่ได้พื้นดิน 2-3 จ้อย ต่อการปลูกหนึ่งพื้นที่ และในรอบปี จะปลูกครั้งเดียวเท่านั้นจ้อยหนึ่งมีน้ำหนัก 8 จีด ราคา 3,000 บาท เป็นแท่งสี่เหลี่ยม ปัจจุบันราคาจ้อยละ 10,000 บาท การนำไปจำหน่ายมีการส่งออกไปทางประเทศลาวและเอาไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าซึ่งเป็นคนไทยพื้นราบ มีการนัดหมายที่ส่งของกันก่อนแล้วจึงนำไปส่ง ส่วนมากจะใช้เวลากลางคืนสะดวกกว่า สมัยนี้การหาเงินหรือรายได้ที่สามารถทำได้ดีกว่าอย่างอื่นคือการปลูกฝิ่น นอกจากการขายฝิ่นแล้วยังมีรายได้จากการขายหมูและไก่ ให้นักศึกษาและทหาร หมูราคาตัวละ 200-300 บาท ไก่ ตัวละ 20 บาท สมัยนี้เงินมีค่ามากและไม่จำเป็นต้องใช้เพราะอาหารก็หาตามป่า จะใช้ซื้อแต่ของใช้จำเป็นเท่านั้น เช่น เกลือ ถ่านไฟฉาย ไม้ขีดไฟ ยาแก้ปวด น้ำมันก๊าด และผ้าที่เป็นชิ้นสำหรับตัดเย็บเสื้อผ้า

ชีวิตตอนอยู่ในป่ากับนักศึกษามีความสุขสบายในระดับหนึ่งใช้ชีวิตเหมือนในปัจจุบันไม่ได้มีการบังคับให้ทำงาน ทหารและนักศึกษาให้ความช่วยเหลือดูแลชาวบ้าน เวลาเจ็บป่วยมียาและหมอคอยให้การรักษา ถ้าชาวบ้าน ไม่มีเงินใช้จะนำเอาหมูหรือไก่มาขายให้ทหาร บางครั้งถ้าพวกนักศึกษากลับเข้าไปประชุมในเมืองกับพรรคพวกที่มหาวิทยาลัย ธรรมชาติ เพื่อรับนโยบายและทราบข่าวสารของเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่อยู่ในพื้นที่อื่น เช่น ที่จังหวัดน่าน เลย ฯลฯ มีทุกภาคของประเทศไทย ก็จะซื้อพวกของใช้ต่างๆ เช่น เกลือ ถ่านไฟฉาย ขนมน ฯลฯ และผ้าตัดเสื้อผ้าผืนด้วยเป็นลักษณะหมูไปไก่มาพึ่งพาอาศัยกัน นักศึกษาที่อยู่ในหมู่บ้านจะทำการสอนหนังสือให้ชาวบ้านด้วย โดยสอนตอนกลางวัน พวกเขาจะแบ่งงานกันทำ ทำเป็นแผนกไม่ก้าวก่ายกัน คอยดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้าน การทำงานไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ทุกคนเป็นพี่น้องร่วมอุดมการณ์เดียวกัน และเวลาทางรัฐบาลไทยจะออกปราบปรามหรือทิ้งระเบิดที่บริเวณไหน คนป่าจะรู้ล่วงหน้าก่อนอย่างน้อย 1 วัน เพื่อเตรียมตัวหลบหนี ไม่มีใครได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เพราะทหารป่ามีวิทยุสื่อสารเหมือนของทหารไทย ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของพวกทหารไทยได้ตลอดเวลา จำนวนนักศึกษาและทหารป่าที่อยู่ในหมู่บ้านมีประมาณ 1 กองพัน จะมีทหารผลัดเปลี่ยนกันเข้าออกพื้นที่เป็นประจำ เพราะพวกทหารจะไปทำงานพื้นที่อื่นในบริเวณใกล้เคียง เช่น ที่อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงแสน ฯลฯ

ช่วงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อขาย ปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

ปี พ.ศ.2525 เป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลง สำหรับชีวิตของพวกเขาเพราะต้องอพยพออกจากป่ามาปรับตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยทางรัฐบาลได้สร้างถนนเข้าไปในป่า ซึ่งเป็นฐานทัพใหญ่ของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตั้งอยู่ เป็นถนนสายเลียบชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวก

การป้องกันและปราบปรามผู้ไม่หวังดีต่อชาติ ได้จัดสร้างบ้านจัดสรรให้ผู้ที่ย้ายจากป่ามาอยู่ร่วมกัน มีทหารคอยควบคุมดูแลความเป็นอยู่ ที่บ้านรักแผ่นดินมีทั้งหมด 49 หลังคาเรือน เมื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ มีถนนผ่านหมู่บ้านทำให้การคมนาคมติดต่อสื่อสารเป็นไปได้สะดวก จึงมีคนพื้นราบขึ้นมายื่นญาติ และซื้อของป่า สัตว์ป่า ซึ่งสมัยนี้มีมาก และมีพ่อค้าได้ขึ้นมาแนะนำให้ปลูกข้าวโพดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ เพราะเห็นว่าที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์และจะขึ้นมารับซื้อถึงหมู่บ้าน พร้อมทั้งแนะนำวิธีการปลูก การดูแลรักษาให้ด้วย เมื่อมีคนมาแนะนำจึงลองปลูกข้าวโพด พร้อมกับคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน เพราะมีความมั่นใจว่าอย่างไรก็จะมีคนมารับซื้อแน่นอน จึงลงไปข้างล่างขอซื้อพันธุ์ข้าวโพดจากคนพื้นราบที่สนิทกันมาปลูก 4 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 3,200 กิโลกรัม ขายราคา กิโลกรัมละ 2 บาท ได้เงิน 6,400 บาท วิธีการปลูกเหมือนกับการปลูกข้าวโพดที่เคยปลูกมาในอดีต ใช้จอบขุดดิน แล้วหยอดเมล็ดลงไปหลุมละ 3-4 เมล็ด การเตรียมดินไม่ได้ไถหรือขุดพรวนอะไรเสร็จเก็บเศษหญ้าเศษไม้เผาอีกรอบ ทำการปลูกในเดือนพฤษภาคม และสามารถเก็บผลผลิตจำหน่ายให้กับพ่อค้าได้ทุกคน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 จึงทำให้ชาวบ้านตื่นตัวเมื่อสามารถปลูกข้าวโพดขายได้ ส่งผลให้มีการถางไร่ถางป่าขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้น

ในปี พ.ศ.2529 ครอบครัวของเขาเริ่มปลูกขิง เพราะเห็นเพื่อนบ้านปลูกและมีพ่อค้าขึ้นมารับถึงหมู่บ้าน ใช้พันธุ์ขิง 100 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 400 กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 4,000 บาท วิธีการปลูกการดูแลรักษาเขาใช้การสังเกตและซักถามเพื่อนบ้านที่ปลูกเริ่มปลูกเดือนเมษายน หลังจากเตรียมดินเสร็จโดยการใช้จอบขุด เพราะตอนนั้นยังไม่มีรถไถเข้าไปให้บริการ พร้อมกับขึ้นแปลงปลูก ขนาดความกว้างของแปลง กว้าง 1 เมตร ปลูกขิงได้ 4 แถว ก่อนปลูกจะนำพันธุ์ขิงมาตัดเป็นแฉ่งเล็กยาวประมาณ 1 นิ้วมือ เพื่อจะใช้ปลูก 1 แฉ่งต่อ 1 หลุม ก่อนปลูกจะขุดหลุม แล้วใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 รองก้นหลุม ประมาณ 1 ช้อนแกง หลังจากนั้นใส่พันธุ์ขิงลงไปใช้ดินกลบ ปลูกเสร็จใช้ฟางข้าวคลุมบนแปลง เพื่อป้องกันวัชพืชและให้ความชุ่มชื้น การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 จะใส่หลังจากปลูกได้ 1 เดือน ขิงปลูกได้ 4 เดือน ก็สามารถการขุดขิงอ่อนขายได้ในเดือนสิงหาคม การขุดต้องตัดต้นและรากออกให้หมด หลังจากนั้นนำไปใส่กระสอบปุ๋ยที่พ่อค้าเตรียมมาให้ กระสอบหนึ่งจะใส่ขิงได้ 33 กิโลกรัม แต่พ่อค้าที่รับซื้อจะคิดแค่ 30 กิโลกรัม ที่เหลือคิดเผื่อเป็นน้ำหนักของดินและสิ่งที่เป็นมาทับขิง เพราะฉะนั้นทุกคนจะต้องบรรจุขิงใส่กระสอบให้มีน้ำหนักเท่ากันหมด คือ 33 กิโลกรัม ตอนขุดขิงต้องใช้แรงงานขุดหลายคน จึงต้องมีการจ้างแรงงานช่วยขุดด้วย เพื่อจะได้ขุดให้เสร็จ และทันตามที่พ่อค้ากำหนด พ่อค้าที่รับซื้อจะมาบอกให้เกษตรกรทราบล่วงหน้าก่อน 1 วัน ว่าจะให้ขุดขิงวันไหน การขุดขิงจึงต้องมีการจ้างแรงงานเข้าช่วย ค่าจ้างขุดรวมทั้งตัดแต่งและขนไปไว้ใกล้ทางรถ คิด

จากน้ำหนักของจิง กิโลกรัมละ 50 สตางค์. สำหรับระยะทางจากไร่ถึงถนนที่ไม่ไกลประมาณ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร ถ้าระยะทางไกลกว่านั้นก็จะจ้าง กิโลกรัมละ 1 บาท แรงงานที่รับจ้างส่วนมากเป็นแรงงานในหมู่บ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ บางครอบครัวมารับจ้างทั้งพ่อ แม่ และลูก แม่กับลูกจะชุด ตัดแต่ง ใส่กระสอบไว้ ให้พ่อเป็นคนขนไปไว้ตามที่เจ้าของไร่กำหนด เฉลี่ยรายได้ต่อวัน ต่อคนจะได้ คนละ 300-500 บาท แล้วแต่ความขยันของคนรับจ้าง การจ้างลักษณะที่ 2 เป็นการรับจ้างแบบเหมาผูกขาด โดยจะเหมาชุดเป็นไร่ๆ ละ 600 บาท พร้อมทั้งชุด ขนขึ้นไปไว้ตามที่เจ้าของไร่กำหนด คนที่เหมาะสมจะมีเป็นกลุ่มๆ ละ 6-10 คน รายได้จากการรับจ้างชุดจึงเป็นรายได้ที่ไม่ถาวร เนื่องจากไม่ได้ทำทุกวัน ช่วงไหนที่ไม่มีการจ้างคนเหล่านี้ก็จะไปทำไร่ หรือทำงานของตนเองตามปกติ

ในปี พ.ศ. 2529 นี้ทหารจากกองทัพบกที่ 3 ที่มาดูแลควบคุมหมู่บ้านรักแผ่นดินตั้งปี พ.ศ. 2525 ได้ถอนตัวออกจากพื้นที่ เพราะหมู่บ้านรักแผ่นดินมีความพร้อมที่จะปกครองตนเองได้ มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โรงเรียน ฯลฯ พร้อมทุกอย่าง จึงได้โอนหมู่บ้านให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบให้เป็นหมู่บ้านสาขาของบ้านปางค่า หมู่ที่ 8 ต.ดับเต้า อ.เภอเทิง ในปีนี้ทางหมู่บ้านได้ทำการเลือกผู้นำหมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนของพวกเขาในการดูแลความสงบเรียบร้อย และปกครองหมู่บ้านแต่ไม่ใช่เป็นผู้ใหญ่บ้านที่เป็นทางการของกระทรวงมหาดไทย ผู้ใหญ่บ้านขึ้นกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านปางค่า ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าบ้านคือ นายสมชัย วงศ์ภาไพศาล ซึ่งเป็นตระกูลใหญ่ของหมู่บ้านและนายสมชัยเป็นผู้อาวุโสคนหนึ่งที่บ้านให้ความเคารพนับถือให้ความไว้วางใจเลือกให้เป็นผู้นำของพวกเขา จนถึง 2538 ทางราชการได้ประกาศแยกหมู่บ้านรักแผ่นดินเป็นหมู่บ้านหลักตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย หมู่ที่ 15 ของ ตำบลด่าเต้า อ.เภอเทิง แยกออกจากบ้านปางค่า หมู่ที่ 8 จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่วillageที่เป็นทางการเป็นครั้งแรก ผู้ที่ได้รับคัดเลือกคือ นายสมยศ วงศ์ภาไพศาล ซึ่งเป็นลูกชายของนายสมชัย หัวหน้าหมู่บ้านคนเดิม

ปี พ.ศ.2530 ได้ลองปลูกกะหล่ำปลี โดยมีพ่อค้าจากอำเภอเทิงมาแนะนำให้ปลูก พร้อมจะรับซื้อผลผลิตทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 แล้ว แต่ไม่ได้ปลูก การที่ลองปลูกปี พ.ศ.2530 นี้เพราะเห็นเพื่อนบ้านปลูกได้ผลผลิตที่ดีและได้ขายผลผลิตทั้งหมด เริ่มปลูกเดือน มกราคม เก็บผลผลิตเดือนเมษายน เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็ก ราคา 250 บาท ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 15,000 บาท การปลูกกะหล่ำปลีเริ่มจากต้องทำการหว่านเมล็ดพันธุ์ก่อนโดยหว่านลงบนแปลงที่เตรียมไว้ พอต้นกล้าอายุได้ 1 เดือน จึงถอนไปปลูกในที่ที่เตรียมไว้ การเตรียมดินปลูกใช้จอบขุดโดยใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัวช่วยกัน ขุดใช้เวลา 10 วัน จึงเสร็จการเตรียมแปลงปลูกจะทำช่วงที่กำลังรดต้นกล้า การเตรียมดินจะ

ไม่ขึ้นแปลง พออายุต้นกล้าครบ 1 เดือนจะทำการปลูก ใช้เวลาปลูกจนเก็บผลผลิต 4 เดือน ก่อนปลูกใช้สปริงเกอร์รดน้ำไว้ล่วงหน้า 1 วัน เพื่อให้ดินเปียกชุ่ม การใส่ปุ๋ยจะใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกหลังจากปลูกได้ 1 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 ตอนปลูกได้ 1 เดือน ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 การให้น้ำจะให้ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มปลูก ส่วนการพ่นยาฆ่าแมลงระยะเวลา 15 วัน จะพ่นยา 3 ครั้ง หรือ 5 วันพ่นยา 1 ครั้ง

ปี พ.ศ.2531 ครอบครัวนายสมชัย ปลูกทั้งข้าวโพดและชิง ข้าวโพดใช้เมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 12,000 กิโลกรัม จำหน่ายให้พ่อค้าคนพื้นราบที่ขึ้นมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน กิโลกรัมละ 3 บาท ได้เงิน 36,000 บาท และชิงใช้พันธุ์ในการปลูกทั้งสิ้น 1,000 กิโลกรัม ซื้อพันธุ์ชิง กิโลกรัมละ 13 บาท หมาดเงิน 13,000 บาท ได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 40,000 บาท การปลูกใช้แรงงานจากสมาชิกครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ มีการจ้างแรงงานช่วยในตอนจำหน่ายผลผลิตเท่านั้น โดยจ้างชุดชิง จะจ้างแบบเหมาตั้งแต่ขุด ตัดแต่ง แฉงชิง และบรรจุกระสอบปุ๋ยที่พ่อค้าเตรียมให้ กระสอบละ 33 กิโลกรัม แต่คิดแค่ 30 กิโลกรัม ที่เหลือคิดค่าดินหรือสิ่งปลอมปนที่ติดมากับชิง พร้อมขนขึ้นมาไว้ใกล้ทางรถ ค่าจ้างคิดตามน้ำหนักของชิง กิโลกรัมละ 50 สตางค์ การจำหน่ายผลผลิตมีบริษัทชิงดองจากเชียงรายขึ้นมารับซื้อถึงหมู่บ้านโดยผ่านนายหน้าคนพื้นราบ ในปีนี้ยังไม่มีนายทุนลงทุนปัจจัยการผลิตให้ เพียงแต่มาแนะนำให้ปลูกเท่านั้น ในปี พ.ศ.2531 นี้ หลังจากที่ได้จำหน่ายผลผลิต ทำให้มีเพื่อนบ้านสนใจปลูกชิง ส่วนหนึ่งได้มาสอบถามเกี่ยวกับวิธีการปลูก ตลาดรับซื้อ และลองปลูกตาม

สำหรับที่ดินทำกินเขาเล่าให้ฟังว่า “อนาคตเป็นห่วงลูกหลานมากเพราะปัจจุบันพื้นที่ทำกินของหมู่บ้านมีจำกัดอยู่แล้ว อีก 10 ปี ข้างหน้าประชากรของหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีกพวกเขาจะไปทำมาหากินอะไร” ปัจจุบันนี้คนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งที่อพยพมาอยู่ที่หลังก็ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองอยู่แล้ว ต้องขอเช่าที่ของเพื่อนบ้าน หรือญาติ เพื่อปลูกข้าวไร่ไว้บริโภค เพราะที่ดินถูกแบ่งเป็นสัดส่วนเป็นส่วนมีเจ้าของไปหมดแล้ว และจะขยายพื้นที่เพิ่มก็ไม่ได้ เพราะเป็นเขตป่าสงวน ประกอบกับที่ดินปัจจุบันนี้ก็เริ่มมีเสื่อมสภาพแล้ว และจากการสังเกตของเขาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2529-พ.ศ.2533 ปลูกกะหล่ำปลีจะเจริญเติบโตดีมากกล้าต้นโต หัวใหญ่ น้ำหนักมาก แต่ปัจจุบันหัวจะเล็กไม่สวยงามและมีน้ำหนักที่เบากว่า ซึ่งปัจจุบันใส่ปุ๋ยมากกว่าในอดีตยังดูในอดีตไม่ได้ และอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดินเสื่อมเนื่องจากที่ทำกินเป็นภูเขาสูงมีความลาดชันเวลามีฝนตกจะทำการชะล้างหน้าดินที่สมบูรณ์ไป ทำให้มีผลต่อการทำการเกษตรของชาวเขามาก การแก้ปัญหาดินเสื่อมสภาพ และราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน ต้องทำการปลูกพืชที่ไม่เหมือนคนอื่นให้ปลูกพืชหลายชนิด แบบผสมผสาน ทั้งพืชยืนต้นและพืชคลุมดิน เพราะชิงหรือกะหล่ำปลีที่ปลูกเป็นประจำมีราคาที่ไม่แน่นอน ถ้าเราปลูกพืชหลายชนิดทำให้ได้ขาย

อย่างอื่นด้วยเพื่อไม่ให้ขาดทุน จะได้มีรายได้จากพืชชนิดอื่นไปเสริมบ้าง เพื่อไม่ให้หยุดชะงักเป็นบางช่วงเวลา ทำให้มีรายได้ตลอดทั้งปี

การทำการผลิตในปัจจุบันเขาคิดว่าดีกว่าในอดีตมากเพราะปลูกอะไรก็ได้ขายหมด มีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้านซึ่งต่างจากอดีตที่ปลูกไว้บริโภคเท่านั้นไม่มีใครซื้อ และปัจจุบันยังมีปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช รถไถ ฯลฯ มาช่วยทุ่นแรงในการผลิตด้วยสามารถทำการผลิตได้ในปริมาณที่มากมีคุณภาพตามที่ตลาดมีความต้องการ

การปลูกไม้ผล ปลูกไว้เพื่ออนาคตจะได้มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต มีเวลาได้พักผ่อนบ้าง ไม่ต้องดูแลเหมือนการปลูกเชิง และกะหล่ำปลี และการปลูกไม้ผลไม่เสี่ยงต่อการใช้สารเคมีมากเท่ากับการปลูกพืชพวกเชิงและกะหล่ำปลี ไม้ผลที่ปลูกมี ส้มโอ ปลูกเมื่อปี 2541 จำนวน 100 ต้น ส้มเขียวหวานปลูกปี พ.ศ. 2543 จำนวน 100 ต้น โดยใช้ที่ดินที่ได้รับจัดสรรอนาคตจะปลูกเพิ่มอีกถ้าไม้ผลที่ปลูกไว้ให้ผลผลิตเป็นที่พอใจ

ปัจจุบันนี้ยังปลูกข้าวไร่เหมือนเดิม วิธีการถางไร่ การเลือกพื้นที่ การปลูกต่างจากในอดีต เพราะจะทำการปลูกในพื้นที่เดิมตลอดไม่สามารถเลือกพื้นที่ปลูกได้เหมือนในอดีต มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและใช้ปุ๋ยเคมีช่วยในการผลิตเพิ่มขึ้นด้วย ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 8 ถัง ได้ผลผลิต 320 ถัง ผลผลิตที่ได้ 30 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง ปุ๋ยที่ใช้เป็นปุ๋ยยูเรียใส่ก่อนข้าวจะตั้งท้องในเดือนสิงหาคม ข้าวใช้เวลา 3 เดือนก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในเดือนตุลาคม ข้าวที่ปลูกปีนี้ยังมีเหลือพอไว้บริโภคในปีต่อไป ดังนั้นปีหน้าไม่ต้องทำไร่ข้าวอีก นอกจากการปลูกข้าวแล้วยังปลูกเชิงเพิ่มด้วย ใช้พันธุ์เชิง 1,000 กิโลกรัม ในพื้นที่ 2 ไร่ การเตรียมดินใช้รถไถ ค่าจ้างไถ หมดเงินไป 5,000 บาท ได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 40,000 บาท ปัจจุบันนี้การปลูกเชิงจะไม่ขึ้นแปลง เพราะทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ที่ใช้ปลูก เพียงแต่ปลูกให้เป็นแถวเว้นช่องทางเดินเป็นช่วงๆ พันธุ์เชิงก็ไปซื้อเหมาเป็นสวนของเพื่อนบ้านที่อำเภอเชียงคำ โดยประมาณราคาเอง ทำให้ได้พันธุ์เชิงที่ราคาไม่แพง แต่เสี่ยงต่อการเน่าของพันธุ์เชิง เริ่มปลูกในเดือนเมษายน ใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 โดยรับปุ๋ยจากตัวแทนบริษัทเป็นเงินซื้อราคากระสอบละ 450 บาท ใช้ไป 5 กระสอบ

กรณีที่ 6 นายยุทธนา แซ่ลี อายุ 48 ปี

ปัจจุบันมีสมาชิกในครอบครัว 9 คน มีลูก 4 คน ที่กำลังเรียนหนังสือ ลูกชายคนโตมีครอบครัวแล้ว มีลูก 2 คน อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน พื้นที่ทำกิน มี 20 ไร่ปัจจุบันนี้ ปลูกข้าวไว้บริโภค ข้าวโพด กะหล่ำปลี ชิง และไม้ผล การปลูกเชิงและกะหล่ำปลีต้องเลือกพื้นที่เป็น

พิเศษ พื้นที่ปลูกกะหล่ำปลีต้องมีน้ำที่สามารถต่อมาใช้รดสวนกะหล่ำได้ สำหรับพื้นที่ปลูกจึงจะต้องไม่ใช่พื้นที่ปลูกจิงมาก่อน เพราะจึงจะคิดเชื้อราทำให้จิงเน่าเสียหาย

ช่วงการผลิตแบบเดิม ปี พ.ศ.2516-2524

นายยุทธนา แซ่ลิ เป็นเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า และเป็นอดีตทหารป่าคนหนึ่ง เล่าถึงการทำการผลิตของหมู่บ้านในอดีตว่า “ในปี พ.ศ.2516 ในหมู่บ้าน มีประชากร 50 หลังคาเรือน จำนวนประชากรมีประมาณ 259 คน เพราะตอนปีพ.ศ. 2516 มีประชากรจากห้อมบ้านอื่นย้ายมาสมทบ นอกจากนั้นมีพวกทหาร และนักศึกษาที่หนีเข้าป่าตอนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พวกทหารและนักศึกษาเหล่านี้คอยช่วยเหลือดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ตั้งแต่เรื่องการทำมาหากิน ความเป็นอยู่ สุขภาพ ฯลฯ”

มีอาชีพทำไร่ข้าวไว้บริโภค และทำไร่ข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ ใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ สมัยนี้ยังไม่ได้แต่งงาน อาศัยอยู่กับพ่อแม่ มีสมาชิก 7 คน การปลูกข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 4 ถัง ผลผลิตที่ได้ 60 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง เขาปลูกปีเว้นปี จะเอาผลผลิตไว้กิน 2 ปี ปีนี้ได้ผลผลิต 240 ถัง แบ่งไว้กินปีละ 120 ถัง และยังมีข้าวเหลือเอาไปขายให้ทหารอีก ข้าวเปลือกถังละ 15 บาท ข้าวสาร ถังละ 30 บาท เขาสมัครเป็นทหาร เพราะใจรักอยากเป็นทหารตั้งแต่เด็กแล้ว ได้รับเงินเดือนๆ ละ 500 บาท เป็นค่าตอบแทน บางครั้งชาวบ้านไม่มีเงินใช้จะเอาข้าว หรือสัตว์เลี้ยงขายให้พวกทหาร ชีวิตความเป็นอยู่ของทหารอยู่กันอย่างเสมอภาคเป็นกันเองไม่มีนายไม่มีลูกน้อง การทำงานก็แบ่งเป็นแผนกของใครของมันไม่ยุ่งเกี่ยวกับเวลา มีปัญหาที่จะปรึกษากัน ค่ายทหารกับหมู่บ้านจะแยกจากกันแต่อยู่ไม่ไกลหมู่บ้านเดือนหนึ่งให้หยุดพักได้ 2-3 วัน การทำไร่ข้าวในสมัยนี้ไม่ต้องใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง พอถางไร่เสร็จจึงไถให้แห้งประมาณ 1 เดือน จะเริ่มถางป่าในเดือนกุมภาพันธ์ เดือนเมษายนทำการเผาไร่ ปลูกข้าวในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน แต่นายยุทธนาจะปลูกในเดือนพฤษภาคม วิธีการปลูกจะต่างจากคนอื่นคือ จะปลูกระยะห่างระหว่างต้นห่างกว่าของชาวบ้านทั่วไป และใส่เมล็ดข้าวน้อยกว่าและปลูกกลางเดือนพฤษภาคม เขาให้เหตุผลว่า การปลูกห่างข้าวสามารถแตกกอได้มาก กอและรวงข้าวจะใหญ่สมบูรณ์กว่าการปลูกติดกัน การใส่เมล็ดพันธุ์มาก กอข้าวจะเล็ก และการปลูกห่างต้องปลูกต้นฤดูฝน เพื่อข้าวจะได้เจริญงอกงามได้ดีทำให้ผลผลิตได้มาก การที่ครอบครัวของเขาทำอย่างนี้เป็นเพราะการสังเกตจากการปลูกทุกปีมีการปลูกทั้งระยะห่างและถี่ใช้เวลาสังเกตหลายปี จึงสรุปได้ว่าการปลูกห่างดีกว่า ทุกวันนี้เขาก็ปลูกระยะห่างเหมือนเดิมแต่คนอื่นๆ เคยชินกับการปลูกระยะถี่ ระยะห่างระหว่างต้น 20 เซนติเมตร เมล็ดพันธุ์ 10-20

เมล็ด แต่ยุทธนาจะปลูกระยะห่าง 1 สอก ใต้เมล็ดพันธุ์ 7-10 เมล็ดเท่านั้น การที่คนอื่นปลูกดี เป็นเพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษมีความเคยชินกับการปลูกอย่างนี้มานานแล้ว พวกเขาเห็นว่า นายยุทธนา ปลูกห่างพวกเขาบอกว่า “ไม่ชอบเพราะทำให้สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการปลูกมาก” การทำไร่ข้าวครอบครัวของนายยุทธนาใช้แรงงานสมาชิกในครอบครัว มีทั้งพ่อ แม่ ลูก และมีการเอามือเอาร่วมกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ซึ่งช่วยให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้รวดเร็ว ใช้เวลาในการถางไร่ 8 วัน ใช้แรงงาน 10 คน อุปกรณ์ที่ใช้ถางไร่มี มีด และขวาน การปลูก ผู้ชายใช้ท่อนไม้จริงปลายแหลมขนาดเท่ากับมือจับได้ ความยาวประมาณ 150 เซนติเมตร เพื่อใช้แทงลงดินให้เป็นหลุมผู้ชายเป็นคนทำ ผู้หญิงเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวใส่ลงหลุม พันธุ์ข้าวที่ปลูกจะเอาเมล็ดพันธุ์พืชชนิดต่างๆ เช่น แดงกวา ฟักทอง ผักกาด ฯลฯ ผสมลงไปด้วย เพื่อเป็นอาหาร และหลังจากหยอดเมล็ดเสร็จผู้หญิงใช้เท้าเหยียบดินปิดปากหลุม เพื่อป้องกันนกและหนูกิน เมล็ดข้าวที่ปลูก การปลูกใช้ระยะเวลา 4-5 เดือน ถ้าเป็นข้าวพันธุ์เบาหรือข้าวคอใช้เวลาปลูก 4 เดือน พันธุ์หนักหรือข้าวปี ใช้เวลา 5 เดือน ในเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายนของทุกปีจะเป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการถางหญ้า ดูแลกำจัดวัชพืชตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยวผลผลิต 3 ครั้ง เพราะหญ้าหรือวัชพืชมีไม่มากเหมือนในปัจจุบัน

การทำไร่ข้าวโพด ใช้พันธุ์พื้นเมืองสีขาวที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว เมล็ดพันธุ์ที่ปลูกใช้ 1 ถัง การปลูกข้าวโพดเริ่มจากการถางไร่เหมือนการปลูกข้าวจะถางและเผาพร้อมไร่ข้าว แต่ปลูกก่อนข้าวไร่ เริ่มปลูกในเดือนเมษายน การปลูกใช้จอบขุดเป็นหลุม ปลูกหลุมละ 4-5 เมล็ด ระยะห่างประมาณ 50 เซนติเมตร เดือนสิงหาคมเป็นเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต ผลผลิตที่ได้จะมัดรวมกันเป็นจุกแล้วแขวนไว้ที่กระท่อมน้ำ ไร่ หลังจากนั้นก็ใส่กระสอบปุ๋ย ขนกลับบ้านทุกวันๆ ไปไร่ เพื่อให้สัตว์กิน

การทำไร่ฝิ่นครอบครัวเขาปลูกฝิ่นไว้ขาย เนื่องจากต้องการได้เงินใช้จ่ายในครอบครัว และยังเอาฝิ่นไว้แลกเปลี่ยนสินค้ากับพ่อค้าที่เอาของมาขาย และใช้เป็นยารักษาโรค เช่น โรคท้องร่วง บรรเทาอาการจากการเกิดอุบัติเหตุ ฯลฯ การปลูกใช้พื้นที่ร่วมกับไร่ข้าวโพดพอเก็บข้าวโพดออกในเดือนสิงหาคม จะทำการถางหญ้าในไร่ข้าวโพดต่อ เพื่อใช้ปลูกฝิ่นในเดือนกันยายน การปลูกใช้วิธีหว่านเมล็ดลงไปไร่เหมือนหว่านเมล็ดผักกาด พอต้นกล้าขึ้นได้ประมาณครึ่งเดือน จะคัดต้นกล้าที่ไม่แข็งแรงทิ้ง เหลือไว้แค่ต้นกล้าที่แข็งแรงเท่านั้น หลังจากนั้นจะดูแลและถางหญ้าตลอดไป จนถึงเดือนธันวาคมฝิ่นจะแก่พร้อมที่จะได้รับการกรีดเพื่อเก็บฝิ่นดิบ ได้ผลผลิตฝิ่นดิบ 2-3 ข้อยๆ หนึ่งหนัก 8 ชีด ราคาข้อยละ 3,000 บาท พื้นที่ไร่ฝิ่น 1 ไร่ จะใช้ปลูกฝิ่นได้ 7 ครั้ง ปลูกจนดินเสื่อมสภาพถึงจะย้ายที่ปลูกใหม่ การจำหน่ายผลผลิตนำไปจำหน่ายให้คนพื้นราบเป็นส่วนใหญ่ เพราะคนม้งบ้านที่ปลูกฝิ่นจะปลูกเอง มีพ่อค้ามารับซื้อ

บริเวณบ้านใหม่พัฒนา อำเภอบางบาลในปัจจุบันนี้ เพราะเป็นถนนทางหลวงแผ่นดินที่รถสามารถวิ่งได้อย่างสะดวกสบายจากเชิงของถึงเชิงราย คนส่วนมากไม่นิยมปลูก เพราะการปลูกฝิ่นต้องใช้แรงงานมากในการดูแลรักษาและต้องทุ่มเวลาให้มากกว่าการปลูกอย่างอื่น การกรีดยังฝิ่นก็ช้ามาก

สัตว์เลี้ยง ได้แก่ หมู ไก่ วัว และม้า หมูและไก่จะเลี้ยงมากกว่าในปัจจุบัน วัว และม้าเลี้ยงไว้ใช้งานและบรรทุกสิ่งของ และวัวยังเลี้ยงไว้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เช่น งานศพของพ่อ แม่ ลูกชายทุกคนต้องฆ่าวัวให้ผู้ตายคนละ 1 ตัว เพื่อส่งวิญญาณของผู้ตายให้ได้ไปเกิดใหม่ในชาติหน้า หมูและไก่ เลี้ยงไว้เป็นอาหารและประกอบพิธีกรรม เช่นกัน วิธีการเลี้ยงจะเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเอง

สำหรับสินค้าที่จำเป็นใช้ในสมัยนี้มี เหลือ ถ่านไฟฉาย ยาแก้ปวด น้ำมันก๊าด เทียนไข ผ้าเป็นชิ้นสำหรับตัดชุดประจำเผ่า ฯลฯ ชาวบ้านจะซื้อโดยวิธีการไปติดต่อกับชาวพื้นราบที่คุ้นเคยและค้าขายด้วยกันล่วงหน้าก่อน 1 วัน โดยนัดให้เอาของมาส่งให้ตอนกลางคืนของคืนถัดไป แต่ถ้าไม่ได้นัดหมายก่อนจะเสียเวลา ถ้าจะซื้อตอนกลางวันก็กลัวทหารไทยจับได้แล้วจะฆ่าทิ้งเพราะสมัยนั้นเป็นฝ่ายทหารป่าหรือพวกคอมมิวนิสต์ เงินที่ใช้ซื้อของได้จากการขายหมู ไก่ ข้าวให้กับนักศึกษาและทหาร และได้จากการขายฝิ่นด้วย

ช่วงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อการค้า ปี พ.ศ.2525-ปัจจุบัน

สำหรับการทำการผลิตทางการเกษตรที่เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบ นายยุทธนาเล่าว่า “ที่เห็นได้ชัดคือ ตอนที่ออกมาอุปถัมภ์เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เมื่อปี พ.ศ.2525 โดยทางรัฐบาลได้อพยพชาวเขมาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรคือ บ้านรักแผ่นดินในปัจจุบัน อยู่ร่วมกับคนไทยพื้นราบมีทั้งหมด 49 หลังคาเรือน คนส่วนใหญ่เป็นคนไทยพื้นราบ มี 30 หลังคาเรือน ที่เหลือเป็นชาวม้งมี 19 หลังคาเรือน ในปีนี้มีชาวไทยพื้นราบได้ขึ้นมาเที่ยว และมาหาซื้อของป่าพืชผลทางการเกษตร เช่น ข้าว ผัก ต่างๆ สัตว์ป่า ฯลฯ และชาวม้งก็ได้ลงไปตลาดที่ตัวอำเภอเพื่อ ติดต่อราชการ หาซื้อของใช้ ,อาหาร ตลอดจนลงไปเที่ยวบ้านคนไทยพื้นราบ เอาผัก ผักต่างๆ ลงไปแลกข้าวและขาย ทำให้เห็นการทำมาหากินของคนพื้นราบและมีพ่อค้าขึ้นไปแนะนำให้ปลูกด้วย จึงมีชาวเขาส่วนใหญ่ทดลองปลูก” นายยุทธนาก็เป็นคนหนึ่งทดลองปลูก โดยขอซื้อเมล็ดพันธุ์จากคนพื้นราบมา 4 กิโลกรัม ได้ผลผลิต 3,200 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 3 บาท ได้เงิน 9,600 บาท ไม่ได้ใส่ปุ๋ยผลผลิตเจริญงอกงามดี เพราะที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ วิธีการปลูกใช้ขอบเขตดินเป็นหลุม ห่างกันหลุมละ 50 เซนติเมตร ใส่เมล็ดพันธุ์หลุมละ 3-4

เมล็ด หลังจากที่บ้านเห็นนายยุทธนาปลูก ส่งผลทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ทำการถางป่า เพื่อขยายพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มมากขึ้น โดยใช้พื้นที่แยกจากการปลูกข้าวไร่

ปี พ.ศ.2526 ยุทธนาเล่าว่า “ถ้าพวกผมยังอยู่ในป่าเหมือนเดิมป่าบริเวณที่เป็นที่จัดตั้ง หมู่บ้านแห่งนี้คงจะไม่ถูกทำลายมากกว่านี้ เพราะพออพยพมาอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ ทหารได้จัดสรรที่ดินให้เป็นที่ทำกิน มีการเปิดป่าให้ชาวบ้านเป็นที่ทำกินประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งป่าไม้บริเวณนี้เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ เวลาเดินทางเข้าไปในป่าลำบากมาก ผมเสียค่ายาเพราะปัจจุบันนี้ไม่มีป่าให้เห็นเหมือนในอดีตอีกแล้ว ทุกวันนี้เวลาเข้าไปในไร่ผมจะนึกถึงป่าในอดีตมาก น้ำตาแทบคลอเข้าตาทุกครั้งที่ได้เข้าไปในไร่”

ปี พ.ศ. 2528 ได้ทดลองปลูกขิงเพราะเห็นตัวอย่างของเพื่อนบ้านปลูกแล้วประสบผลสำเร็จ ใช้พันธุ์ขิง 60 กิโลกรัม ได้ผลผลิตขิงอ่อน 260 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 2,600 บาท ปีนี้เริ่มมีคนปลูกเพิ่มขึ้น การดูแลรักษาและการใส่ปุ๋ยเขาได้รับการแนะนำจากเพื่อนบ้านที่ได้ทำการปลูกมา ปุ๋ยที่ใช้เป็นสูตร 13-13-21 ใช้ไป 1 กระสอบ ราคา 250 บาท วิธีการปลูกขิงเริ่มจากการเตรียมดิน พอถางหญ้าเสร็จจะทิ้งไว้ให้แห้งแล้วทำการเผา หลังจากนั้นใช้จอบขุดดินพร้อมทำแปลงปลูกกว้าง 1 เมตร ใช้จอบขุดบนแปลงเป็นหลุม ห่างกัน 1 ศอก เอาปุ๋ยรองก้นหลุมก่อนปลูกหลุมละ 1 ช้อนแกง หลังจากนั้นนำพันธุ์ขิงลงปลูกกลบดินโดยไม่ต้องเหยียบ การปลูกบนแปลงกว้าง 1 เมตรจะได้ 3 แถว พอปลูกเสร็จใช้ฟางข้าวคลุมบนแปลงอีกทีหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้วัชพืชขึ้นและให้ความชุ่มชื้นแก่ดิน หลังจากนั้นจะทำการกำจัดวัชพืช และถ้าขิงลงหัวต้องเอาดินกลบหัวขิงที่โผล่พ้นดินเพื่อไม่ให้หัวขิงมีสีเขียวถ้าขิงอ่อนมีสีเขียวพอค้าจะไม่รับซื้อ การปลูกเริ่มเดือนเมษายน ปลูก 4 เดือนก็สามารถขุดขิงอ่อนขายได้ในเดือนสิงหาคม

ปี พ.ศ.2529 ทำการปลูกขิงเพิ่มขึ้นอีก ใช้พันธุ์ขิง 800 กิโลกรัม ซื้อพันธุ์ขิงกิโลกรัมละ 15 บาท หมดเงินไป 12,000 บาท ได้ผลผลิตทั้งหมด 3,200 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 10 บาท ได้เงิน 32,000 บาท ราคาขายผลผลิตที่ได้ในแต่ละปีขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลผลิตที่ปลูกและตลาดรับซื้อด้วย

ปี พ.ศ.2530 ได้ทดลองปลูกกะหล่ำปลี เพราะเห็นเพื่อนบ้านปลูกประสบผลสำเร็จ ขายได้ราคาดี และอยากเปรียบเทียบดูว่า การปลูกพืชชนิดไหนจะดีกว่ากัน ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 กระป๋องเล็กราคา 250 บาท ก่อนปลูกต้องหว่านเมล็ดในแปลงเพาะก่อน ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 5 บาท ได้เงิน 15,000 บาท ใช้เวลาปลูก 4 เดือน เริ่มปลูก เดือนกุมภาพันธ์ กะหล่ำปลีใช้เวลา 4 เดือน ก็สามารถเก็บผลผลิตได้ในเดือนพฤษภาคม ปุ๋ยที่ใช้สูตร 15-15-15 ใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรกใส่หลังจากปลูกได้ 2 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 ปลูกได้ ประมาณ 1

เดือน หลังจากนั้นจะให้แต่น้ำควบคู่ไปกับการพ่นยาฆ่าแมลง 2 สัปดาห์ พ่น 3 ครั้ง การพ่นยาครั้งหนึ่งหมดเงินประมาณ 1,000 บาท จะทำอย่างนี้ตลอดจนเก็บผลผลิต เพราะแมลงมีมาก

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมาจะทำการปลูกขิง ข้าวโพด และกะหล่ำปลี สลับกันมาตลอด การปลูกขิง และกะหล่ำปลีจะไม่ปลูกพร้อมกัน เพราะไม่มีเวลาดูแล พืชทั้งสองชนิดต้องใช้เวลาคูดูแลเอาใจใส่มาก ส่วนข้าวโพดไม่ต้องดูแลมากจึงปลูกควบคู่กับขิงหรือกะหล่ำปลีได้ แต่สำหรับข้าวไร่ปลูกทุกปี เพื่อเอาไว้บริโภค ปี 2531 นี้ ปลูกข้าวไร่เมล็ดพันธุ์ 3 ถัง โดยปลูกในที่ไร่ที่ได้รับจัดสรร นายยุทธนามีที่สำหรับปลูกข้าวไร่ 3 ไร่ ที่ละ 5 ไร่จะใช้หมุนเวียนกันไป 3 ปีถึงจะกลับมาทำที่ไร่เดิมอีกครั้งหนึ่ง ที่ทำอย่างนี้เพราะที่ดินจะได้พักตัวบ้าง ปีนี้ได้ผลผลิต 180 ถัง ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย 40 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง สาเหตุที่ได้ผลผลิตมากกว่าคนอื่น เพราะปลูกต่างจากคนอื่น คือใช้เมล็ดพันธุ์น้อยกว่า และปลูกระยะห่างกว่า ข้าวที่ปลูกพอกับการบริโภคตลอดปี การปลูกข้าวเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนตุลาคม การปลูกข้าวไร่ในปัจจุบันนี้ต้องใช้ปุ๋ยถ้าไม่ใส่ปุ๋ยจะได้จำนวนผลผลิตน้อยไม่พอบริโภค ใช้ปุ๋ยยูเรีย สูตร 16-16-16 ราคากระสอบละ 400 บาท ใส่ 2 กระสอบ ที่เลือกใส่ปุ๋ยยูเรีย เพราะเห็นผลเร็วข้าวเจริญงอกงามดี และได้ผลผลิตมากด้วย การใส่ปุ๋ยจะใส่ 1 ครั้ง ตอนเดือนสิงหาคม ก่อนข้าวจะตั้งท้อง โดยวิธีหว่านปุ๋ยลงในไร่ข้าว ก่อนปลูกข้าวหลังจากที่ถางและเผาเสร็จ จะใช้ยาฆ่าหญ้ากำมอกโซน พ่นก่อน 1 ครั้ง ช่วงที่ 2 จะพ่นยากำจัดวัชพืชชนิด ชินเด็กซ์เป็นยากำจัดวัชพืชชนิดใบกว้าง จะพ่นตอนปลูกได้ 1 เดือน ถ้าไม่ใช้ยาชนิดนี้จะไม่ได้ผลผลิต เพราะหญ้ามามากางไม่ทัน หลังจากนั้นก็รอเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยต้องหมั่นไปดูแลพรวนดิน และหนุ ที่มากินข้าว

การผลิตในปัจจุบันเขาบอกว่า “แตกต่างจากตอนเข้ามาบดตัวในปี พ.ศ.2525 มาก เพราะสมัยปี พ.ศ.2525 สภาพดินฟ้าอากาศมีความอุดมสมบูรณ์สูงดีกว่าสมัยปัจจุบันมาก ผลผลิตที่ปลูกก็ได้จำนวนมาก แต่การผลิตในปัจจุบันต้องใช้ปุ๋ยฆ่าแมลงเข้าช่วย ถ้าไม่ใช้ผลผลิตก็จะได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการบริโภค และบางปีมีแมลงรบกวนมากจึงต้องใช้ยาฆ่าแมลงในปริมาณที่สูง และในปัจจุบันถูกโคขึ้นทุกปีไม่เหมือนในอดีตที่ถูกยั้งเล็ก ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ค่าเสื้อผ้า อาหาร อุปกรณ์การเรียน ฯลฯ ของลูก และทุกวันนี้อาหารก็ต้องซื้อจากพ่อค้าที่นำเข้ามาขายในหมู่บ้านทุกมื้อ อาหารตามป่าเริ่มหายากเพราะมีคนเพิ่มมากขึ้นและมีพ่อค้าไปรับซื้อมาก การใช้จ่ายในปัจจุบันจะใช้เงินมากมีเท่าไรก็ไม่พอใช้ ไม่มีเงินเก็บไว้ใช้ในอนาคต เงินทองไม่รู้จะไปหาที่ไหน มีแต่ไร่แต่สวนที่ทำการผลิตเป็นปีๆ ไป และได้เงินครั้งเดียวแต่ใช้ตลอดปี” อีก 5-10 ปี ข้างหน้า คิดว่าการปลูกไม้ผลน่าจะได้ออกดีกว่า จากการที่ไปเห็นตัวอย่างจากญาติปลูกไม้ผลที่พญาพิทักษ์ได้ผลดี จึงลองปลูกตาม ไม้ผลที่ปลูกคือ ลิ้นจี่

ปัจจุบันปลูกมาได้ 5 ปีแล้ว จำนวน 100 ต้น โดยไปปลูกที่หมู่บ้านพญาพิทักษ์กับญาติ ส่วนที่ดินที่บ้านรักแผ่นดินในปี พ.ศ.2543 ใช้ปลูกส้มเขียวหวาน และส้มโอ โดยไปซื้อกิ่งพันธุ์ที่บ้านทรายทอง ตำบลป้อ อำเภอเวียงแก่น อย่างละ 100 ต้น สำหรับชิง กะหล่ำปลี และข้าวโพด เขาบอกว่า “เป็นพืชระยะสั้น ต้องปลูกไปเรื่อยๆ เพื่อเอาเงินใช้ในปัจจุบัน ส่วนไม้ผลปลูกไว้เพื่ออนาคต ให้ผลผลิตในระยะยาว” ซึ่งญาติที่พญาพิทักษ์ปลูกส้มก็ได้ผลดีมาก พวกเขาปลูกมาได้ 7 ปี แล้ว อีก 5 ปีข้างหน้า พวกเขาจะไม่ปลูกข้าว นำเงินจากการขายส้มไปซื้อข้าวไว้บริโภค ยุทธนาพูดว่า “ถ้าปลูกไม้ผลได้ผลดี อนาคตจะหยุดการปลูกพืชระยะสั้น และข้าวไร่ด้วย เพราะจะได้เอาเวลาไปดูแลสวน ไม้ผลอย่างเดียว จะปลูกไม้ผลทั้งหมดในที่ไร่ที่ได้รับจัดสรร”

จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต ทำให้เงินมีความจำเป็นต้องใช้มาก ต่างจากอดีตตอนอยู่ในป่าเงินไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามามีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิต ทำให้คนเราในปัจจุบันเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น มีการแข่งขันกันสูง ยิ่งเจริญก็ยิ่งเห็นแก่ตัว ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและไม่มีเวลาไปเที่ยวหาซึ่งกันและกัน นอกจากเวลาเจ็บป่วยไข้จริงๆ เท่านั้นจึงจะมีเวลาให้กัน

นายยุทธนาให้เหตุผลที่ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตไว้ว่า “พออพยพออกจากป่ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ ในปัจจุบันต้องช่วยตัวเองไม่มีใครช่วยเราได้ แต่ละครอบครัวต้องทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง มีการแข่งขันกันสูง จะต้องทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งเงิน เพราะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตของทุกคน เป็นค่าการศึกษาของลูกหลาน อยากให้ลูกหลานเรียนหนังสือเหมือนคนพื้นราบ เพื่อจะได้มีอาชีพที่ดีทำ ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อแม่ นอกจากนั้นยังนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว เช่น อาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าไฟฟ้า ฯลฯ ดังนั้นจึงต้องทำการผลิตตามที่ตลาดหรือพ่อค้ามีความต้องการ จะปลูกแต่ข้าวเหมือนในอดีตไม่ได้” และเขายังได้เล่าถึงความแตกต่างของการปลูกชิงและกะหล่ำปลีให้ฟังว่า การปลูกชิงไม่ต้องพ่นยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ใช้แต่ยาฆ่าเชื้อราและยาฆ่าหญ้าเท่านั้น ดูแลง่ายใส่แต่ปุ๋ยเอาดินกลบหัวชิงเพื่อไม่ให้หัวพินดิน ถ้าหัวพินดินจะมีสีเขียวไม่สวย ตลาดหรือพ่อค้าไม่ต้องการ และต้องดูแลทางหญ้าด้วย สำหรับพันธุ์ชิงราคา กิโลกรัมละ 15 บาท ขึ้นไป หากซื้อเยอะมากจะขายชิงอ่อน ไม่มีใครเก็บไว้ทำพันธุ์เพราะเสี่ยงต่อการที่ชิงเน่าเกิดจากการติดเชื้อรา ส่วนการปลูกกะหล่ำปลี ต้องใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีมาก ดูแลรักษายาก ต้องให้น้ำตลอด ใส่ปุ๋ย ฉีดพ่นยาฆ่าแมลงเป็นประจำ ลงทุนค่ายาฆ่าแมลง ยาคุมหญ้า และปุ๋ยเคมีสูง เมล็ดพันธุ์ราคาไม่แพง กระป๋องเล็กราคา 320 บาท กระป๋องใหญ่ราคา 580 บาท

การทำไร่ข้าวในปัจจุบันเขาเล่าให้ฟังว่า “จะทำเหมือนในอดีตที่ทำแบบไร่เลื่อนลอยหรือย้ายพื้นที่ทำกินทุกปีไม่ได้แล้ว เพราะพื้นที่ทำกินมีจำกัดจึงต้องทำในที่ไร่เดิมที่ได้รับจัด

สรรให้ทุกปี การที่ต้องทำการเพาะปลูกซ้ำในที่เดิมทำให้ได้ผลผลิตน้อยไม่เพียงพอกับการบริโภค ผมคิดตลอดเวลว่า วิธีที่จะเพิ่มผลผลิตจะทำอย่างไรดีใน ปี พ.ศ.2533 จึงลองเอาข้าวปลูกในพื้นที่ปลูกขิงและกะหล่ำปลี ที่เก็บผลผลิตแล้วโดยใช้ยาคุมฉีดคุมไว้ก่อนประมาณ 4-5 วัน แล้วจึงนำข้าวมาปลูก ข้าวที่ปลูกเจริญงอกงามดีกว่าที่ปลูกซ้ำในที่ไร่ข้าวเดิม ไม่ต้องใส่ปุ๋ยเพิ่มเพราะมีปุ๋ยตกค้างอยู่แล้วจากการปลูกขิงและกะหล่ำปลี ทำให้ได้วิธีการปลูกข้าวไร่แบบใหม่คือปลูกในที่ไร่ขิงและไร่กะหล่ำปลีที่เก็บผลผลิตแล้ว จะได้ผลผลิตมากกว่าการปลูกซ้ำในที่เดิมทุกปี และไม่ต้องไปเสียค่าถางไร่ใหม่อีกเพียงแต่ใช้ยาฆ่าหญ้าพ่นก่อนปลูกเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว” ในปี 2543 นี้ ครอบครัวของเขาปลูกข้าวไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ 6 ถัง ได้ผลผลิต 240 ถัง จะได้น้อยกว่าอดีต แต่ยังได้ผลผลิตมากกว่าคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเพราะเพราะใช้วิธีการปลูกระยะห่างกว่าคนส่วนใหญ่ปลูก ใช้เมล็ดพันธุ์น้อยกว่า และปลูกก่อน คนส่วนใหญ่จะได้ผลผลิตเฉลี่ย 30 ถัง ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 ถัง

จากข้อมูลรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของ 6 ครอบครัว ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันเป็นช่วงเวลาดังนี้

ช่วงแรกเป็นการผลิตแบบดั้งเดิมหรือเพื่อยังชีพ (พ.ศ.2516 –พ.ศ. 2524)

จากกรณีศึกษาครอบครัวเกษตรกร 6 ครอบครัว ในช่วงนี้เป็นการประกอบอาชีพการเกษตรแบบดั้งเดิมคือเป็นการผลิตแบบพอมีพอกิน หรือเพื่อยังชีพ โดยการทำไร่ข้าวไว้บริโภค ไร่ข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู ไก่ วัว และม้า ซึ่งเลี้ยงไว้บริโภคและใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เช่น ตอนที่พ่อแม่ เสียชีวิต ลูกชายจะต้องฆ่าวัวให้ผู้ตายคนละ 1 ตัว เพื่อบวงสรวงวิญญาณของผู้ตายให้ไปสู่สรวงสวรรค์ และจะได้กลับมาเกิดใหม่ในชาติหน้า บรรทุกสิ่งของ และแบ่งขายบางส่วน ทำไร่ฟันไร่ขาย การทำการผลิตเพื่อยังชีพคือมีจุดหมายของการผลิตว่า เพื่อยังชีพเป็นหลัก แต่อาจมีการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นของครอบครัว ผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนหลายคนให้ภาพการผลิตเพื่อยังชีพไว้ชัดเจน “ทำเพื่อกินไม่รู้จะไปขายทางไหน” “ทำเพื่อกินไม่ได้ทำเพื่อขาย” “อยู่ว่างๆ ไม่ได้ต้องไปหากิน”

การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมมีวิถีชีวิตที่ผูกพันและพึ่งพากับธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งแหล่งน้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และพืชผักนานาชนิด การทำการผลิตส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ไม่พึ่งพาปุ๋ย ยามาแมลง เหมือนปัจจุบัน การทำการผลิตเน้นเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกันสูง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานของสมาชิกในชุมชนเป็นลักษณะเด่นของความสัมพันธ์ในการผลิตของชุมชน เพื่อช่วยให้การทำงานทำได้รวดเร็วขึ้น จำนวนพื้นที่ทำกินจะกะประมาณเอาว่าใช้พื้นที่เท่าไรเพราะไม่

สามารถวัดขนาดของพื้นที่ได้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขาสูงมีความลาดชัน และการทำไร่จะใช้พื้นที่แบบหมุนเวียน 3-5 ปี จะเปลี่ยนพื้นที่ครั้งหนึ่ง แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

สำหรับการปลูกข้าวไร่ของทั้ง 6 ครอบครัวมีการทำที่คล้ายคลึงกัน เพราะมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษแผ่นดินเดียวกัน และการที่เป็นชุมชนเล็กๆ การทำงานทุกอย่างส่วนมากจะทำเหมือนกัน เนื่องจากมีการพบปะพูดคุยและช่วยเหลือกันเป็นประจำ การปลูกข้าวไร่เฉลี่ยผลผลิตที่ได้ 50 ถึง ต่อเมตต์พันธุ์ 1 ถึง ถือว่าเป็นผลผลิตที่มากพอสมควร เพราะปัจจุบันมีการไถ่ปุยด้วยผลผลิตที่ได้ 30 ถึง ต่อเมตต์พันธุ์ 1 ถึง ผลผลิตจะลดลง เพราะสภาพพื้นที่เสื่อมคุณภาพ การทำไร่ข้าวในแต่ละครอบครัวเริ่มจากการเลือกพื้นที่ก่อน โดยให้หัวหน้าครอบครัวเป็นคนเลือก เพราะอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่เขา ตามประเพณีของม้งภรรยาและลูกต้องยกย่องและให้เกียรติหัวหน้าครอบครัว พื้นที่ไร่ 1 ที่ใช้ปลูกข้าวได้ 3-5 ครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพของดินอีกที่หนึ่งเพราะฉะนั้นการเลือกพื้นที่ปลูกจะไม่ทำทุกปี เป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียน หลังจากเลือกพื้นที่ได้แล้วก็จะเริ่มการทำไร่ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต ใช้เวลาประมาณ 4 เดือน ใช้แรงงานจากสมาชิกของครอบครัวเป็นหลัก

ผลผลิตข้าวที่ได้จากการทำไร่ส่วนมากจะเพียงพอกับการบริโภคตลอดทั้งปี เนื่องจากแต่ละครอบครัวจะกะประมาณดีกว่าในแต่ละปีควรปลูกเท่าไรเพื่อให้เพียงพอกับการบริโภค เพราะทำทุกปี และมีบางครอบครัวยังมีข้าวเหลือไว้บริโภคในปีต่อไปอีก เพราะมีสมาชิกในครอบครัวน้อย ในไร่ข้าวยังมีพวกผักกาด ถั่ว พักทอง ฯลฯ ปลูกปนกับข้าวไว้เป็นอาหาร โดยนำเมล็ดผักต่างๆ ผสมลงในเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนจะทำการปลูก

การทำมาหากินของทั้ง 6 ครอบครัวจะพึ่งพาอาศัยธรรมชาติสูง อาหารหาตามป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ ฯลฯ ตามไร่ เช่น ถั่ว พริก มะเขือ แตง ฯลฯ เป็นส่วนมาก มีการแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนอาหารซึ่งกันและกัน เป็นแบบหมู่ไปไ่มา มีการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนร่วมกัน เวลาไม่สบาย หรือเจ็บป่วยจะมีเวลาไปเยี่ยมไข้ซึ่งกันและกัน ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุกด้าน

ครอบครัวของเกษตรกรที่ทำการผลิตทางการเกษตรแบบดั้งเดิมที่เป็นการผลิตแบบพอมีพอกิน มี 4 ครอบครัว ประกอบด้วย ครอบครัวของ นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล พ่อหลวงสุระชัย เกียรติไพรัช นายป้อ แซ่ฟ้า และครอบครัวของนายไสด้ว แซ่ฟ้า ทั้ง 4 ครอบครัวนี้จะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักไว้บริโภค และยังปลูกข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงมี หมู และไก่เลี้ยงไว้เป็นอาหารเป็นหลัก ใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และมีการแบ่งขายเป็นบางส่วน เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายซื้อของใช้ที่จำเป็น สำหรับอาหารนอกจากสัตว์เลี้ยงแล้วยังหาเอาตามป่าตามไร่

เพราะในไร่ข้าวจะปลูกพืชผักต่างๆ ผสมกับไร่ข้าว ทำให้มีอาหารสำหรับบริโภคตลอดปี โดยที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อ และยังได้อาหารจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ที่แบ่งปันให้

นายป้อ แซ่ฟ้า เล่าว่า “การทำมาหากินในช่วงปี 2516 พื้นที่ที่ใช้ทำไร่ต้องไปถางในป่า ที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ใหญ่ขึ้น หญ้าไม่มีขึ้น ไม่ใส่ปุ๋ยพ่นยา เหมือนปัจจุบันใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ได้ผลผลิตในปริมาณที่สูง แรงงานก็ช่วยกันทำทั้งพ่อ แม่ ลูก ไม่ยุ่งยากเหมือนปัจจุบันนี้ ที่ทำการผลิตทุกอย่างต้องใช้เงินลงทุนเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นค่าถางไร่ ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ ซึ่งต่างจากอดีตมาก”

สำหรับครอบครัวที่ทำการผลิตต่างจากครอบครัวส่วนใหญ่ มี 2 ครอบครัว คือ ครอบครัวของนายยุทธนา แซ่ลี และนายสมชัย วงศ์กาไพศาล ทั้งสองคนนี้ปลูกผักไว้ขาย เหตุผลที่ปลูกเพราะครอบครัวของทั้งสองคนมีคนรู้จักมาก นายสมชัย เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ส่วนนายยุทธนาเป็นทหารป่า ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตได้สะดวกและง่ายกว่าคนอื่น และเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว และครอบครัวของนายยุทธนาจะเป็นครอบครัวที่มีความขยันทำงานกว่าคนอื่น นอกจากจะปลูกผักแล้วยังเลี้ยงสัตว์หลายชนิด มีหมู ไก่ วัว และม้า เพื่อไว้เป็นอาหาร ใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ บรรพบุรุษของ และแบ่งขายเป็นบางส่วน การทำไร่ก็ต่างจากคนอื่นคือ จะปลูกข้าวในเดือนพฤษภาคมก่อนคนอื่น 1 เดือน ใส่เมล็ดพันธุ์จำนวนน้อย และปลูกระยะห่างกว่าคนอื่น เขาให้เหตุผลว่า “ที่เขาทำอย่างนี้ได้จากการสังเกตและการทดลองปลูกของเขาเองมาหลายปี วิธีนี้ทำให้ข้าวเจริญเติบโตเต็มที่และได้ผลผลิตมากกว่าคนอื่นที่ปลูกเท่ากัน” แต่คนอื่นจะไม่ทำเหมือนเขาเพราะเคยชินกับการปลูกที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว และทุกคนบอกว่า การปลูกแบบนายยุทธนาทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่ในการปลูกมาก

จากการกระทำของนายยุทธนา จะเห็นว่าเขาเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คนหนึ่ง ยอมรับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่าคนอื่น มีการคิดหาวิธีการใหม่ๆ จากประสบการณ์ของตัวเองอยู่เสมอ

สำหรับการใช้ปัจจัยการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินในช่วงปีพ.ศ.2516-พ.ศ.2524

การใช้ที่ดิน หรือพื้นที่ทำการผลิตส่วนมากจะมีการพึ่งพาธรรมชาติสูง สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งพื้นดินและแหล่งน้ำ ซึ่งเอื้อต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างดี จะไม่มีแมลงหรือศัตรูพืชรบกวนเหมือนปัจจุบันไม่มีการนำปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่างๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต

ทางด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิต เป็นการใช้แรงงานคนและสัตว์เลี้ยงในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างสมาชิกภายในครัวเรือน ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน ที่เรียกว่า การลงแขกหรือการเอามือเอารัน จะไม่มีการจ้างแรงงานมีแต่การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ด้านทุนที่ใช้ในการะบวนการผลิต ชาวบ้านใช้แรงงานของสมาชิกในครัวเรือนเป็นหลัก มีการเอามือเอารันระหว่าง ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน สำหรับพันธุ์พืชมีการเก็บรวบรวม เมล็ดพันธุ์เอง รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน มีการใช้ใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านหรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการะบวนการผลิตทุกขั้นตอน

การจัดการในการะบวนการผลิต มีการจัดการที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนรูปแบบของการผลิตเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ หรือบริโภค ภายในครัวเรือนเป็นหลัก พืชที่เพาะปลูกเป็นพืชที่เคยปลูกกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทั้งสิ้น ซึ่งชาวม้งมีความคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดีกับ ลักษณะของพืชแต่ละชนิดว่าควรจะปลูกดูแลรักษาเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างไร รวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ว่าควรใช้ชนิดไหน ใช้อย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นเทคโนโลยีพื้นบ้านของชาวบ้านทั้งสิ้น การเตรียมการในการะบวนการผลิตอาศัยแรงงานของสมาชิกในครอบครัว ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน และสัตว์เลี้ยงเท่านั้น ไม่มีการจ้างแรงงานเพิ่มเติม

ช่วงเริ่มการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การปลูกพืชเพื่อการค้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2525-ปัจจุบัน)

ครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษา 6 ครอบครัว ได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแบบดั้งเดิมที่เป็นการผลิตแบบพอมีพอกินหรือเพื่อยังชีพมาเป็นการทำการผลิตเพื่อขาย ซึ่งเป็นผลมาจากรัฐบาลได้อพยพให้ชาวเขาเผ่าม้งที่ร่วมขบวนการกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยออกจากป่ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ให้มาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน โดยมีทหารเป็นผู้ควบคุมดูแลความเป็นอยู่ มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมมากขึ้น มีการแนะนำอาชีพใหม่ให้ เช่น แนะนำให้ปลูกไม้ผล ปลูกพืชเศรษฐกิจ ฯลฯ ทำให้ชุมชนต้องมีการปรับตัวด้านการทำมาหากิน โดยเฉพาะเกษตรกร ทั้ง 6 ครอบครัวที่ศึกษา จะเห็นได้ว่าพวกเขาเป็นคนที่มีความก้าวหน้ายอมรับสิ่งใหม่ได้เร็วกว่าคนอื่น ชอบการทดลองสิ่งใหม่ๆ มีการปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อต้องการให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นผู้นำด้านอาชีพของชุมชน มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาในชุมชนจะรับไว้พิจารณาและทดลองทำก่อนคนอื่น

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 นี้ เป็นต้นมา ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน เริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง มีคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ทั้งทหาร พ่อค้า นายทุน

เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรเอกชน เพราะเป็นหมู่บ้านเปิดใหม่ แต่ละหน่วยงานที่เข้ามาในหมู่บ้านมีจุดประสงค์ต่างกันไป เช่น มาเที่ยว เยี่ยมญาติ หาซื้อของป่า แนะนำพืชเศรษฐกิจให้ชาวบ้านปลูก ฯลฯ และยังมีการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โรงเรียน ฯลฯ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสารจาก วิทยุ โทรทัศน์ จึงเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการทำการผลิตตามมาด้วย

ดังเช่นคำกล่าวของนายพิระชัย วงศ์ภาไพศาล “พออพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่นี้ มีพ่อค้าขึ้นมาหาซื้อของป่า ทำให้ผมเริ่มเปลี่ยนความคิดขึ้นมาทันทีว่าต้องทำเพื่อขาย และการหาเงินไม่ยุ่งยากมีช่องทางในการหาเงิน เพราะมีอะไรที่หามาได้ หรือที่เราปลูกไว้ก็ได้ขายหมด แม้แต่ของป่า สัตว์ป่าก็ขายได้ ซึ่งต่างจากอดีตของป่ามีมากไปหาหากินเท่านั้น ไม่มีการซื้อขายไม่รู้จะไปขายให้ใคร ถ้าหาได้มากจะแบ่งให้ญาติและเพื่อนบ้านเท่านั้น”

มีกลุ่มนายทุนจากพื้นราบคือ นายปัน คุณาเทพ ที่เข้ามาชักชวนให้ชาวบ้านทดลองปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พันธุ์สีเหลือง มีชาวบ้านส่วนน้อยทดลองปลูก เพราะเป็นการปลูกเพื่อขายครั้งแรก การปลูกข้าวโพดนี้พ่อค้าจะขึ้นมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน

ปี พ.ศ.2526 พวกทหารที่อยู่ในหมู่บ้านได้นำพันธุ์จิงมาให้ชาวบ้านปลูกบางส่วนที่สนใจ คนที่ปลูกมีนายพิระชัย วงศ์ภาไพศาล นายยุทธนา แซ่ลี และพ่อหลวงสุระชัย เกียรติไพรยศ แต่การปลูกไม่ได้ผลเพราะจิงเน่า เนื่องจากไม่เคยปลูกมาก่อน ทั้งสามคนน้อยใจจะทำการปลูกจึงให้สำเร็จ จึงได้ชวนกันไปดูเพื่อนบ้านชาวม้งที่อำเภอเวียงแก่นที่ทำการปลูกจึงอยู่ก่อนแล้ว พร้อมทั้งได้สอบถามวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ เกี่ยวกับการปลูกและยังได้ไปช่วยเขา ขุดขิงขายอีกด้วย หลังจากนั้นได้กลับมาปลูกใหม่ ในปี พ.ศ.2527 โดยซื้อพันธุ์จิงจากเพื่อนบ้านมาทดลองปลูก พวกชาวบ้านเริ่มใช้ปุ๋ยครั้งแรกในการผลิตและได้ผลผลิตที่มากขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่า การพึงปุ๋ยเคมีทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

ต่อมาปี พ.ศ.2528 มีพ่อค้าจากตัวอำเภอเทิงมาแนะนำให้ชาวบ้านทดลองปลูกกะหล่ำปลี มีครอบครัวของนายสมชัย วงศ์ภาไพศาล นายยุทธนา แซ่ลี พ่อหลวงสุระชัย เกียรติไพรยศ และนายไสั่ว แซ่ฟ้า ได้ทำการทดลองปลูกตามที่พ่อค้ามาแนะนำ ซึ่งพ่อค้าคนนี้รู้จักกับพ่อหลวงสุระชัยเป็นอย่างดี พ่อหลวงจึงได้รับพันธุ์จิงมาชักชวนให้ลูกบ้านปลูกด้วย โดยพ่อค้าที่มาแนะนำจะมารับซื้อผลผลิตทั้งหมด

ในช่วงนี้ทำให้มีการถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มปลูกตามผู้ที่ทำสำเร็จ

ดังคำกล่าวของนายยุทธนา แซ่ลี ที่ว่า “ถ้าพวกเราชาวมังยังอยู่ในป่าเหมือนในอดีต ป่าบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านคงจะไม่ถูกทำลายมากเหมือนปัจจุบันนี้ เนื่องจากพอมีการอพยพ พวกเราออกอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ ทำให้มีการเปิดป่าเพิ่มให้ชาวบ้านใช้เป็นที่ทำกิน ประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งเดิมป่าบริเวณนี้เป็นป่าดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เวลาเดินเข้าป่าคนเดียววน่ากลัว ผมเสียดายมากเพราะในปัจจุบันไม่มีป่าให้เห็นเหมือนในอดีตอีกแล้ว ทุกวันนี้เวลาที่ผมไปไร่ จะนึกถึงป่าในอดีตตลอด

ปี พ.ศ.2529 การเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านอีกประการหนึ่งคือ มีคนมั่งในหมู่บ้านคือ นายไสด้ว แซ่ฟ้า ได้ซื้อโรงสีข้าวมาติดตั้งในหมู่บ้านเพื่อให้บริการสีข้าวแก่ชาวบ้าน แทนการตำด้วยมือ จากการที่นายไสด้วได้นำโรงสีเข้ามาในหมู่บ้านส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ชาวบ้านใช้ครกกระเดื่องตำข้าว เป็นออกกำลังไปในตัวด้วยได้มีเวลาพบปะพูดคุยกัน และเป็นการร่วมมือกันทำงานในครอบครัวตอนตำข้าวด้วย แต่พอมีโรงสีใช้ในหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวก ทำให้ชาวบ้านมีเวลาไปทำงานในไร่เพิ่มขึ้นไม่ต้องมาพะวงเรื่องการตำข้าวไว้บริโภค ซึ่งถือว่าเป็นงานที่สำคัญ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้นำ “ข้าวเปียก” (เศษข้าว) มาใช้ในการเลี้ยงไก่ หมู และมีการเรียนรู้ในการนำ “แกลบ” (รำข้าว) มาเลี้ยงหมูด้วย ระบบการผลิตของหมู่บ้านจึงเพิ่มมาอีกคือ การเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อขาย ด้านลบ ทำให้ชาวบ้านมีเวลาว่างมากกว่าเดิมเริ่มขี้เกียจ การสีข้าวก็เอาไปคนเดียวได้ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวลดลง มีการเปลี่ยนคู่ไปมีความสัมพันธ์กับคนนอกครอบครัวมากขึ้น ทำให้เกิดการพึ่งพาอีกรูปแบบหนึ่งเกิดขึ้น จากการพึ่งพาในครอบครัวเปลี่ยนเป็นการพึ่งพานอกครอบครัว เพราะเกิดจากการไปใช้บริการสีข้าว

ปี พ.ศ. 2531 มีองค์กรเอกชนเข้าไปทำงานวิจัยในพื้นที่คือ ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ รองผู้อำนวยการมูลนิธิกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะนักวิจัยและคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เข้ามาทำงานวิจัย เพื่อต้องการให้ชาวบ้านหยุดการทำลายป่า มีการปลูกป่าทดแทน ลดการใช้สารเคมี ในการทำการผลิต และเพื่อวิจัยสภาพดิน ฟ้า อากาศ ว่าน่าจะเหมาะสมกับการปลูกพืชชนิดไหน เพื่อจะได้ส่งเสริมให้ปลูกในอนาคต โดยได้หาทุนสนับสนุนสร้างประปาภูเขาเพื่อใช้บริโภคและทำการเกษตร ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านทำการเกษตรจะรอแต่น้ำฝนเพราะพื้นที่ทำกินอยู่บนที่สูง แนะนำให้ปลูกไม้ผล เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย ปัจจุบันทีมงานวิจัยก็ยังทำงานในพื้นที่อยู่ตลอดมา นับว่าทีมงานวิจัยของ ดร.ประทีป มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตของชาวบ้านมาก เพราะได้ให้การส่งเสริมทั้งด้านความคิดและปัจจัยในการผลิต

ปี พ.ศ.2534 เกษตรกรเริ่มปลูกพืชเพื่อการค้าอย่างจริงจัง เนื่องจากมีกลุ่มนายทุนมาให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตคือ มีการเอาปุ๋ยและยาฆ่าเชื้อรามาให้เกษตรกรที่ปลูกเชิงเชื่อเอาไปใช้ก่อน แล้วหักค่าปุ๋ยค่ายาตอนขายผลผลิต ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเงินลงทุนเป็นคนยากจน จึงทำให้มีความมั่นใจในการปลูกมากขึ้นและนายทุนมีข้อตกลงว่าคนที่เอาปุ๋ยและยาไปต้องขายผลผลิตให้พวกเขาเท่านั้น ทำให้มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิม การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตโดยผ่านนายหน้าหรือตัวแทนของบริษัทที่เป็นคนมั่งมีในหมู่บ้าน ในช่วงนี้มีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้ปลูกพืชเพื่อการค้า จะสมัครเป็นแรงงานรับจ้างทำงานในไร่ให้กับเกษตรกรที่ปลูกเชิงและกะหล่ำปลีตั้งแต่การเตรียมดิน เตรียมแปลงสำหรับปลูก การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การใช้ยาฆ่าแมลง การดูแลกำจัดวัชพืช ตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยนายทุนจะเป็นผู้กำกับดูแลให้คำแนะนำแก่เจ้าของไร่และแรงงานรับจ้าง ทำให้เกิดการสะสมองค์ความรู้ต่างๆ ในกระบวนการผลิต ชาวม้งที่ไปรับจ้างเหล่านี้เมื่อมีความรู้และประสบการณ์จึงได้ลองปลูก จากการที่กลุ่มนายทุนได้มาให้การสนับสนุนปัจจัยในการผลิต ทำให้ชาวบ้านรักแผ่นดินเริ่มมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้ปลูกพืชเพื่อการค้า มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรถยนต์ขับเพิ่มขึ้นและมีการขยายพื้นที่การผลิตเพิ่มขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถทำการผลิตเหมือนคนอื่นเขาจึงได้ทำการปลูกด้วยตนเองมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2538 นายป้อ แซ่ฟ้า และนายไสด้ว แซ่ฟ้า ได้เริ่มปลูกไม้ผลครั้งแรกในหมู่บ้าน โดยที่นายป้อเป็นผู้ไปเห็นญาติปลูกก่อน ที่บ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ และที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ตอนที่ไปเที่ยวเทศกาลปีใหม่ม้งได้พูดคุยกันถึงเรื่องการทำมาหากิน และญาติจึงได้ชักชวนให้ทดลองปลูก จึงได้ชักชวนให้นายไสด้วซึ่งเป็นญาติกันปลูกด้วย และพากันไปดูและสอบถามรายละเอียดการปลูก คุศภาพพื้นที่ ดิน ฟ้า อากาศ ว่าเหมือนกันหรือไม่ ถึงที่สวนของญาติ และเปรียบเทียบผลดี ผลเสีย ระหว่างการปลูกบึง กะหล่ำ และส้มเขียวหวานอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะตัดสินใจปลูกไม้ผลที่เลือกปลูกคือส้มเขียวหวาน อีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากนายป้อได้รับคัดเลือกให้ทำไร่นาเพื่อการปลูกไม้ผล ของ ดร.ประทีป ที่ให้คำแนะนำส่งเสริมและให้ความรู้มาตลอด และในปี พ.ศ.2538 นี้ในหมู่บ้านได้ตั้งกลุ่มไม้ผลขึ้นครั้งแรก มีสมาชิก ประมาณ 10 ครอบครัว ในปัจจุบัน มีสมาชิก 45 ครอบครัว โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก ดร. ประทีป 20,000 บาท เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่ม

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประมาณ 70% ได้ปลูกไม้ผลเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากเห็นเพื่อนบ้านปลูกได้ผลดี และไม่เสี่ยงต่อการใช้สารเคมีเหมือนปลูกกะหล่ำปลี และจึง ไม้ผลเป็นพืชที่ปลูกไว้เพื่ออนาคตในระยะยาว

ดังเช่นคำกล่าวของนายป้อ แซ่ฟ้า ที่ว่า “การปลูกไม้ผลไม่เหนียวเหมือนปลูกชิงและกะหล่ำปลี ไม่ต้องเสี่ยงต่อการใช้สารเคมี และมีเวลาได้พักผ่อนบ้าง แต่การปลูกพืชเพื่อการค้าต้องเอาใจใส่ดูแลทุกวัน ไม่มีเวลาหยุดพักผ่อน ด้านการตลาดที่จำหน่ายผลผลิตก็ไม่แน่นอนราคาขึ้น ๆ ลง ๆ เสี่ยงต่อการขาดทุนสูง และการปลูกไม้ผลปลูกครั้งเดียวทำรายได้ให้กับครอบครัวระยะยาว”

และนายพีระชัย วงศ์กาไพศาล เกษตรกรที่ปลูกไม้ผลอีกคนหนึ่ง ให้เหตุผลที่เลือกปลูกไม้ผลว่า “การปลูกพืชเพื่อการค้าต้องใช้พื้นที่มาก แต่พื้นที่ในหมู่บ้านมีจำกัด และเนื่องจากผมทราบความเคลื่อนไหวของบริษัทรับซื้อจึงว่า มีนโยบายจะขยายการผลิตไปยังประเทศพม่า ลาว และกัมพูชา เพราะมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกมากกว่าในไทย ค่าจ้างแรงงานราคาถูก และอีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากที่ดินทำกินของหมู่บ้านทั้งหมดเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองมีแต่ใบจองเป็นเจ้าของที่ดินที่ได้รับจัดสรรจากทหารเท่านั้น กลัวเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะมายึดพื้นที่ทำกินคืนหากปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่า ไม่ใช่ประโยชน์และถ้าปลูกไม้ผลเจริญเติบโตคือออกดอกออกผลยังจะมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตในระยะยาวอีกด้วย”

สำหรับการใช้ปัจจัยการผลิตในปัจจุบันจะแตกต่างไปจากอดีตมาก มีเงินทุนเข้ามาเกี่ยวข้องเกือบทุกด้าน หรือต้องใช้เงินลงทุนเกือบทั้งหมดตั้งแต่ ที่ดินที่ใช้ในการผลิต การใช้ที่ดินหรือพื้นที่ทำการผลิตในปัจจุบัน ต้องใช้พื้นที่จำนวนมากในการปลูกพืชเพื่อการค้า แต่พื้นที่ทำกินของหมู่บ้านมีจำกัดและจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี การทำการผลิตในปัจจุบันจึงต้องหาพื้นที่เพิ่มเติมในกระบวนการผลิต ประกอบกับพื้นที่ที่ทำกินมีอยู่เท่าเดิม จึงมีการใช้ให้คุ้มค่ามากที่สุด และในปัจจุบันการผลิตจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต ต้องมีการปรับปรุงพื้นที่ มีการนำปุ๋ย และสารเคมีต่างๆ ที่ใช้ ปรับปรุงดิน และปราบศัตรูมาใช้ในปริมาณที่สูง มีการใช้เครื่องจักรกลในกระบวนการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพที่ดี มีปริมาณผลผลิตที่มากพอกับความต้องการของตลาด และเป็นการประหยัดเวลาในการทำการผลิตด้วย

ทางด้านแรงงาน ในกระบวนการผลิตในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านแรงงานหันมาใช้แรงงานที่ต้องจ้างแรงงานเข้าช่วยในกระบวนการผลิตทั้งแรงงานภายใน และแรงงานภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้น แทนแรงงานของสมาชิกในครอบครัว เพราะแรงงานของสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนลดลง เนื่องจากแรงงานส่วนหนึ่งเข้าสู่ระบบการศึกษา อีกส่วนหนึ่งออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ทำให้มีความจำเป็นต้องหันมาใช้เครื่องจักรกล และเครื่องผ่อนแรงต่างๆ

เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และเงินทุน ในกระบวนการผลิต

ทางด้านทุนที่ใช้ในกระบวนการผลิต เกี่ยวข้องกับระบบเงินตรามากขึ้น เป็นทุนด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ใช้ในกระบวนการผลิต ปุ๋ยเคมี สารเคมี เครื่องจักรกล แม้แต่ทุนที่เป็นแรงงานก็ยังต้องใช้ทุนที่เป็นตัวเงิน รวมทั้งความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต สิ่งเหล่านี้ทำให้เงินเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินในปัจจุบัน

การจัดการในปัจจุบันต้องอาศัยเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน มีการจัดการที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้รูปแบบการผลิตเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพหรือการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เปลี่ยนมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าหรือเพื่อขาย พืชที่ทำการผลิตหรือทำการเพาะปลูกเป็นพืชที่ตลาดหรือผู้บริโภคมีความต้องการ และต้องอาศัยความรู้หรือเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ทันสมัยจากผู้รู้ นักวิชาการหรือนายทุนที่มานำแนะนำ มีการนำเครื่องจักรกลต่างๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต เช่น รถไถ เครื่องพ่นยา เครื่องตัดหญ้า ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลผลิตออกมามีคุณภาพที่ดี และทันตามความต้องการของตลาด การจัดการกระบวนการผลิตในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยระบบเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องสูง

การใช้ปัจจัยการผลิตในปัจจุบันนี้ต้องใช้เงินลงทุนที่สูงมาก ตั้งแต่ค่าเช่าที่ดิน การเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่ายากำจัดศัตรูพืช ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ ซึ่งแม้แต่การทำไร่ข้าวในปัจจุบันยังจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยช่วยในการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปีของการผลิต เพราะต้องปลูกข้าวในที่ไร่เดิมทุกปีซึ่งสภาพพื้นดินเริ่มเสื่อมคุณภาพแล้ว ตรงกันข้ามกับในอดีตการทำไร่ข้าวไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ย หรือสารเคมีต่างๆ เข้าช่วย เพราะที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ทำให้ปลูกข้าวได้ผลผลิตจำนวนมาก ดังนั้นการทำการผลิตในปัจจุบันจึงต้องใช้เงินเข้ามาเกี่ยวข้องทุกขั้นตอนในกระบวนการผลิต

ดังจะเห็นได้จากคำพูดของชาวบ้าน ดังนี้

พ่อหลวงสุระชัย เกียรติไพรัช ได้พูดถึงการทำการผลิตในปัจจุบันว่า “ทุกวันนี้ปลูกอะไรต้องใช้เงินลงทุนที่สูงมาก ทั้งค่าเช่าที่ ค่าเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ต้องใช้เงินทั้งนั้น แม้แต่การทำไร่ข้าวยังต้องใช้ปุ๋ย ใช้ยาฆ่าแมลง เพราะฉะนั้นการปลูกพืชในปัจจุบันนี้ถ้าไม่มีตลาดรองรับหรือไม่ได้ขาย ผมจะไม่ปลูกยกเว้นแต่ข้าวที่ปลูกไว้เพื่อบริโภคเท่านั้น เพราะทำให้เสียเวลา ปัจจุบันความต้องการของคนเราคือเงินเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ทุกวันนี้ขอให้มีเงินอย่างเดียวก็พอแล้ว เพราะสามารถทำได้ทุกอย่าง”

และยังมีคำพูดของนายยุทธนา แซ่ลี เกษตรกรที่เปลี่ยนรูปแบบการผลิตอีกคนหนึ่ง พูดถึงการทำการผลิตในปัจจุบันว่า “การทำการผลิตในปัจจุบันแตกต่างจากตอนเข้ามาบดตัวใหม่ในปี พ.ศ.2525 มาก ตอนปี พ.ศ.2525 สภาพดินฟ้าอากาศมีความอุดมสมบูรณ์สูง ดีกว่าสมัยปัจจุบัน ผลผลิตที่ปลูกก็ได้จำนวนมาก แต่ปัจจุบันการทำการผลิตต้องดินร่นมาก มีการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงต่างๆ เข้าช่วยในปริมาณที่สูง ถ้าไม่ใช่สิ่งเหล่านี้เข้าช่วยผลผลิตจะได้น้อยหรือไม่ได้เลย เพราะมีแมลงรบกวนมาก และที่ดินก็เสื่อมสภาพ ปัจจุบันลูกโตขึ้น ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพิ่มขึ้น ตั้งแต่ค่าเสื้อผ้า อาหาร หนังสือเรียน ฯลฯ ของลูก ปัจจุบันนี้อาหารก็ต้องซื้อจากพ่อค้าที่นำเข้ามาขายทุกวัน อาหารป่าหายาก เพราะมีประชากรเพิ่มมากขึ้น มีอะไรก็ต้องแย่งชิงกันเพื่อปากเพื่อท้อง อนาคตยังไม่รู้จะทำอะไร ทุกวันนี้ใช้เงินมากมีเท่าไรก็ใช้หมด ทำให้ไม่มีเงินเก็บไว้ใช้ในอนาคต เงินทองก็ไม่รู้จะไปหาที่ไหน มีแต่ไร่แต่สวนที่ทำการผลิตเป็นปีๆ ได้เงินครั้งเดียวแต่ใช้ตลอดปี”

สำหรับที่ดินทำกินของหมู่บ้านในปัจจุบันนี้เริ่มมีปัญหาดินเสื่อมสภาพ เนื่องจากที่ดินทำกินของชุมชนมีจำนวนจำกัดไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินได้อีก เพราะเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ต้องมีการใช้ที่ดินซ้ำที่เดิมมาตลอดและถูกใช้อย่างเข้มข้นขึ้นเพื่อทำการผลิต

ดังเช่นคำกล่าวของนายสมชัย วงศ์ภาไพศาล ชาวบ้านคนหนึ่งทำการผลิตแบบสมัยใหม่กล่าวว่า “ในอนาคตผมเป็นห่วงลูกหลานมาก เพราะปัจจุบันที่ดินทำกินมีจำกัดอยู่แล้วอีก 10 ปี ข้างหน้าประชากรของหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีก พวกเขาจะไปทำมาหากินอะไรยัง 모르 ซึ่งในปัจจุบันคนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งที่อพยพมาอยู่ที่หลัง ก็ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองแล้ว ต้องเช่าที่ดินทำกินของเพื่อนบ้านหรือญาติเพื่อปลูกข้าวไร่ไว้บริโภค เพราะที่ดินถูกแบ่งเป็นสัดส่วนมีเจ้าของหมดแล้ว และจะขยายพื้นที่เพิ่มก็ไม่ได้ เพราะเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวน และที่ดินทำกินในปัจจุบันก็เริ่มมีปัญหา จากการสังเกตของผม เมื่อปี พ.ศ.2529-พ.ศ.2533 ผมปลูกกะหล่ำปลีเจริญเติบโตดีมาก ลำต้นโตหัวใหญ่ น้ำหนักมาก แต่ปัจจุบันหัวจะเล็ก ไม่สวยงาม และมีน้ำหนักที่เบาว่า ซึ่งปัจจุบันใส่ปุ๋ยมากกว่าในอดีต ยังสู้ในอดีตไม่ได้”

ผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตดังกล่าว ทำให้ชาวม้งต้องมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก รูปแบบการผลิตปรับเปลี่ยนไปสู่การบริโภคสินค้าจากตลาดภายนอกชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้านหนึ่งทำให้มาตรฐานการดำรงชีพของชาวบ้านสะดวกสบายขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งทำให้มาตรฐานการดำรงชีพตกอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาต่อระบบตลาดและนายทุนอยู่ตลอดเวลา ทำให้วิถีชีวิตต้องแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งเป็นไปอย่างเร่งรีบตามสภาพเศรษฐกิจที่ถูกกำหนดจากภายนอก

นอกจากหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคยพึ่งพาตนเองมาในอดีต มีการช่วยเหลือแรงงานซึ่งกันและกันในการผลิต เช่น การลงแขกหรือการเอามือ การใช้แรงงานร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนการมีความสนิทสนมกลมเกลียวแบบเครือญาติหรือแบบพี่แบบน้อง แต่หลังจากที่ชาวบ้านเปลี่ยนมาทำการผลิตเพื่อการค้าอย่างจริงจังการพึ่งพาอาศัยกันและกันลดน้อยลงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ทำให้ชาวบ้านห่างเหินกันมากขึ้น ความใกล้ชิด ความเห็นอกเห็นใจ ความรู้สึกเป็นเพื่อนพี่น้องค่อยๆ ถูกทอดทิ้งไป ไม่มีการช่วยเหลือกันเหมือนดังในอดีต วัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าถูกความเร่งรีบและการไม่มีเวลาทำลาขจนสูญหายไปในที่สุด แต่สิ่งที่อาจเปลี่ยนได้ซ้ำหรือยากกว่าอย่างอื่นคือเรื่อง ความคิด ความเชื่อ โดยเฉพาะในหมู่ผู้ใหญ่วัยหรือผู้สูงอายุที่ติดนิสัยสังคมแบบดั้งเดิมอยู่แล้ว เช่น ความเชื่อเรื่องการมีลูกมากจะได้เป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว ผู้ชายนิยมมีเมียหลายคนไว้ช่วยทำงาน เป็นต้น

การที่ชาวม้งมีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรทำให้ชาวม้งมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้วิถีชีวิตของชาวม้งต้องกลายเป็นผู้เห็นแก่ตัวมีการแข่งขันกันต้องคำนึงถึงเรื่องส่วนตัวไว้ก่อน จากตรงนี้เองทำให้ชาวม้งจะทำอะไรต้องนึกถึงราคาขายหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับไว้ก่อน การที่มีรายได้จากการขายพืชเศรษฐกิจทำให้ชาวม้งมีความสามารถในการซื้อหรือใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้ตามอัธยาศัยของแต่ละครอบครัว เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งเป็นอย่างมาก ทั้งในด้าน การรับข่าวสาร การขนส่ง การติดต่อกับชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนการได้รับความสะดวกสบาย นอกจากนี้ยังทำให้ค่านิยมของชาวม้งเปลี่ยนแปลงไป เช่น การดูรายการโทรทัศน์ ทำให้ชาวม้งรับวัฒนธรรมการบริโภค การแต่งกาย ตลอดจนการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตอีกด้วย

และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน ยังส่งผลให้ความเชื่อของชาวม้งที่มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ค่อยๆ ลดความสัมพันธ์ลง ชุมชนต้องหันมาพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกชุมชน ชุมชนไม่สามารถทำการผลิตปัจจัยเหล่านี้ขึ้นมาใช้เองได้ จึงมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น หรือเทคโนโลยีชาวบ้านสำหรับการพึ่งพาตนเองของชุมชนถูกทำลายลง นอกจากนี้โครงการจัดสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และระบบสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการขายตัวของการผลิตพืชเพื่อการค้า นอกจากนี้ยังทำให้ป่าถูกทำลายลงอีกด้วย เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการปลูกพืชเพื่อการค้าเพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและความเชื่อของชาวม้งจากการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางด้านสุขภาพอนามัย และการบริโภค กล่าวคือ การทำการผลิตทางการเกษตรแบบใหม่ที่ทำการผลิตเพื่อขาย เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมากและอย่างเข้มข้น ทำให้เกษตรกรเกิดเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมี เมื่อไม่สบายจะใช้การรักษาพยาบาลแผนใหม่โดยใช้บริการจากสถานอนามัยประจำหมู่บ้าน และถ้ามีอาการหนักจะส่งตัวไปรักษาตามโรงพยาบาลของรัฐ ควบคู่กันไปกับการรักษาแบบดั้งเดิม โดยใช้สมุนไพรในการรักษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของโรค หรืออาการของผู้ป่วย และกำลังทรัพย์ด้วย การที่ชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ยอมรับการรักษาแบบใหม่นี้เป็นเพราะว่า การรักษาพยาบาลแผนใหม่สามารถรักษาได้ในเวลาที่รวดเร็วและมีความปลอดภัยต่อชีวิตของผู้ป่วยสูง นอกจากนี้ชาวเขาเผ่าม้งยังยอมรับเรื่องการวางแผนครอบครัว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานอนามัยของหมู่บ้านเล่าว่า “ปัจจุบันขนาดของครอบครัวของชาวเขามีจำนวนสมาชิกลดลงจะมีลูก 2-3 คน ซึ่งเดิมนิยมมีลูกจำนวนมากตั้งแต่ 5-10 คนขึ้นไป เพื่อจะได้เป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปชาวเขานิยมส่งลูกหลานเรียนหนังสือทุกครอบครัวอย่างน้อยจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะเรียนที่โรงเรียนในหมู่บ้าน ค่านิยมที่จะใช้แรงงานลูกช่วยในการทำการผลิตเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงใช้บริการการคุมกำเนิดจากสถานอนามัยเพิ่มขึ้น ประกอบกับสภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันถ้ามีลูกมากจะยากจน” สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้จำนวนประชากรของชุมชนลดลง ซึ่งในอนาคตแรงงานในชุมชนมีแนวโน้มลดลง จะมีผลดีต่อการพัฒนาการผลิตหรือการเพิ่มคุณภาพผลผลิตที่ดีกว่าเดิม เพราะพื้นที่ทำการเกษตรลดลงเมื่อมีจำนวนประชากรลดน้อยลง

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหันมาปลูกพืชเพื่อการค้ามากขึ้นสิ่งเหล่านี้เกิดจากระบบคิด ความเชื่อ การให้คุณค่าต่อสิ่งที่พวกเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีของพวกเขาทั้งสิ้น พวกเขาคิดอย่างไรก็จะกระทำเช่นนั้นซึ่งจะลงสู่การปฏิบัติที่แท้จริง ให้เห็นผลการกระทำอย่างจริงจัง เพราะยุคปัจจุบันเป็นยุคการสื่อสารไร้พรมแดน สื่อต่างๆ เข้าถึงผู้บริโภคได้รวดเร็วมากไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าทันกันหมด สิ่งเหล่านี้จึงมีส่วนทำให้ชาวม้งต้องการที่จะบริโภคสินค้าหรือเครื่องอุปโภคบริโภคที่ทันสมัยกับเขาบ้าง ในเมื่อเขาคิดอยากได้ อยากใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ก็ต้องพยายามแสวงหาวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งเงินเพื่อใช้จ่ายหรือใช้บริการในสิ่งเหล่านั้น จึงต้องพยายามแสวงหาพืชชนิดต่างๆ ที่ตลาดมีความต้องการ และเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศของหมู่บ้านมาปลูก เพื่อที่จะเจริญเติบโตได้ดี และมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค และสิ่งที่จะทำได้ในชุมชนชาวเขาเผ่าม้งคือ การทำการเกษตรรูปแบบใหม่ที่ทำการผลิตเพื่อขาย

จากการศึกษาพัฒนาการของรูปแบบการผลิตทางการเกษตร พอสรุปขั้นตอนการพัฒนาการของการทำการผลิตได้ดังนี้ เริ่มจากการอพยพย้ายที่อยู่ใหม่ ขั้นตอนแรกเริ่มปลูกจากการทดลองปลูกขนาดเล็ก หรือจำนวนน้อยก่อน พร้อมกับหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องพืชที่ปลูก และเรื่องการตลาดไปด้วย จนมีความมั่นใจจึงทำการปลูกแปลงใหญ่ขึ้น ขยายพื้นที่ในการปลูกเพิ่มขึ้น จนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือทำการผลิตเพื่อขายอย่างเดียว

จากกรณีศึกษาครอบครัวเกษตรกร 6 ครอบครัว ทำการผลิตที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก มี 4 ครอบครัว ที่ยังมีการทำไร่ข้าวไว้บริโภคทุกปี และทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือปลูกพืชเพื่อขายควบคู่ไปด้วย พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด จิง กะหล่ำปลี และไม้ผล เป็นการทำการผลิตที่ผสมผสานระหว่างแบบเดิมและแบบใหม่ยังไม่ตัดขาดจากกัน การทำการผลิตของชุมชนมีจุดหมายของการผลิตว่า เพื่อขายเป็นหลัก แต่มีการผลิตเพื่อยังชีพรวมอยู่ด้วย เพราะข้าวถือเป็นอาหารหลัก

การทำการผลิตของครอบครัวเกษตรกรทั้ง 4 ครอบครัว เป็นการพัฒนาการของรูปแบบการผลิตช่วงกลางที่ยังทำการผลิตแบบผสมผสานระหว่างการผลิตเพื่อยังชีพ และการทำการผลิตเพื่อการค้า เป็นการพัฒนาการผลิตที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป

เกษตรกรที่ทำการผลิตเพื่อขายอย่างเดียว มี 2 ครอบครัว โดยที่ไม่ปลูกข้าวเลย คือ ครอบครัวของนายพิระชัย วงศ์นภาไพศาล และนายไสด้ว แซ่ฟ้า นายพิระชัย พืชที่ทำการปลูกจิงอย่างเดียวเพราะเขาเป็นตัวแทนของบริษัทรับซื้อจิงในหมู่บ้าน ต้องทำเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรทุกปีและต้องรับผิดชอบในการดูแลด้านปัจจัยการผลิตแทนบริษัท ไม่มีเวลาไปทำการผลิตอย่างอื่น และผลตอบแทนที่ได้จากการปลูกจิงก็เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในครอบครัว นายไสด้ว แซ่ฟ้า พืชที่ทำการปลูก ได้แก่ จิง ข้าวโพด กะหล่ำปลี และไม้ผล โดยจะทำการปลูกเว้นปีระหว่าง จิง และกะหล่ำปลี จะดูแลแนวโน้มของตลาดก่อน ส่วนข้าวโพดทำทุกปี และไม้ผลต้องดูแลทุกปี นอกจากการทำการผลิตแล้ว ครอบครัวนายไสด้วมีเครื่องสี่ข้าวไว้บริการในหมู่บ้าน โดยคิดค่าบริการเป็นข้าวสารแทนเงิน เพื่อเอาไว้บริโภคแทนการปลูกข้าวไร่

ซึ่งจากการทำการผลิตของ 2 ครอบครัวนี้ จะเป็นขั้นตอนการพัฒนาการรูปแบบการผลิตขั้นตอนสุดท้ายคือทำการผลิตเพื่อขายอย่างเดียว

ตอนที่ 3 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้ง

เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้ง จากดั้งเดิมที่เป็นการผลิตแบบพอมีพอกิน มาเป็นแบบสมัยใหม่ที่เป็นการค้า มีหลายเงื่อนไขทั้งที่เป็นเงื่อนไขภายใน และเงื่อนไขภายนอก ดังจะกล่าวต่อไปนี้

เงื่อนไขภายในชุมชน

1. สภาพการเรียนรู้

จากกรณีศึกษา 6 ครอบครัว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ และการติดต่อกับบุคคลต่างๆ เนื่องจากมีถนนตัดผ่าน ทำให้การคมนาคมติดต่อกับภายนอกได้สะดวก ชุมชนเริ่มมีคนแปลกหน้าเข้ามามากขึ้น ทั้งทหาร คนไทยพื้นราบ พ่อค้า ได้เข้ามาแนะนำ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ให้กับชาวเขา เช่น เรียนรู้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือเพื่อใช้ในการสื่อสาร เรียนรู้เรื่องการบริโภคอาหาร การทำการผลิตรูปแบบใหม่ ฯลฯ กระบวนการเหล่านี้ทำให้ชาวเผ่าเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมอย่างมีความสุข มีการปรับตัวในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการทำการผลิตรูปแบบใหม่ทางการเกษตร เพื่อเป็นการหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว

นอกจากนั้นยังได้เห็นตัวอย่างจากญาติ และเพื่อนบ้านที่ทำการผลิตรูปแบบใหม่ ประสบผลสำเร็จ จากประสบการณ์ในการทำงานของตนเอง นายทุน และองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ได้เข้ามาแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำการผลิต จากการที่เกษตรกรได้สะสมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำการผลิตรูปแบบใหม่จากหลายฝ่าย จึงส่งผลให้เกษตรกรเหล่านี้เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตมาเป็นแบบสมัยใหม่ที่เป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น เริ่มจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาชีพทำสำเร็จ ก็จะแผ่ขยายไปสู่เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องในชุมชนที่สนใจเริ่มทำตามผู้ที่ประสบผลสำเร็จ เพราะทุกคนมีความต้องการที่จะได้เงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และต้องการสร้างฐานะของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

เงื่อนไขด้านการเรียนรู้จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ตรง มีการแก้ไขจุดบกพร่องอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้เกิดความชำนาญมีความมั่นใจในการทำการผลิตรูปแบบใหม่

2. ความเป็นผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงการผลิตในหมู่บ้านรักแผ่นดินมี พ่อค้า ทหารที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพ คนพื้นราบ และครูประจำที่ รวมทั้ง นายสุระชัย เกียรติไพรัช นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล และนายยุทธนา แซ่ลี ที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นคนที่น่ารูปแบบหรือแนวความรู้เข้ามาในหมู่บ้านและเกษตรกรที่กล่าวถึงทั้ง 3 คน ก็นับว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนสำคัญต่อคนในหมู่บ้านพอสมควรเพราะเป็นคนริเริ่มปลูกพืชชนิดใหม่ๆ

บุคคลดังกล่าวมีหัวก้าวหน้า และชอบทดลองสิ่งใหม่ก่อนคนอื่นในชุมชน เมื่อประสบผลสำเร็จ จึงมีคนทำตาม และนายพีระชัยยังเป็นตัวแทนของบริษัทรับซื้อขิงในหมู่บ้านที่มีความซื่อสัตย์ ทำให้ผู้ปลูกไว้วางใจ ในกลุ่มผู้นำนี้นายสุระชัย มีตำแหน่งเป็นผู้นำที่เป็นทางการด้วย คือเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะมีอิทธิพลต่อการกระทำของลูกบ้านเป็นอย่างมาก เพราะลูกบ้านจะถือเอาผู้นำเป็นตัวอย่าง การพัฒนาอาชีพหรือการทำการผลิตจึงเป็นสิ่งที่เขาคำนึงถึงเพื่อให้ลูกบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีฐานะพอกินพอใช้ไม่ยากจน เพราะอาชีพหลักของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินคือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร เป้าหมายหลักที่ผู้เป็นผู้นำคำนึงถึงคือ จะทำอะไรที่จะให้ลูกบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย คนปัจจุบันคือ นายสุระชัย เกียรติไพรัช เป็นบุคคลที่มีความสามารถ ฉลาด เป็นคนที่ทันสมัย เป็นผู้ที่ชวนขวนขวายหาความรู้ด้านต่างๆ รวมถึงความรู้ด้านการเกษตรอยู่เสมอ ทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนผู้ใหญ่บ้านด้วยกัน ข้าราชการ เกษตรตำบล พัฒนาการ ที่มาแนะนำความรู้เทคนิควิธีการเพาะปลูก รวมถึงการศึกษาดูงานนอกหมู่บ้าน เพื่อนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกับลูกบ้าน แล้วนำมาทดลองปลูกในหมู่บ้านก่อนเป็นตัวอย่างพร้อมกับลูกบ้านอีก 3 ครอบครัวที่เป็นผู้มีความต้องการทดลองสิ่งใหม่เหมือนกัน รักความก้าวหน้า ยอมรับสิ่งใหม่ได้เร็ว ซึ่งหนึ่งใน 3 ครอบครัวนั้นก็มีความรอบรู้ของ นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล และ นายยุทธนา แซ่ลี ที่ทดลองปลูกพร้อมพ่อหลวง และประสบผลสำเร็จสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ พืชที่พ่อหลวง พีระชัย และยุทธนาทดลองปลูกมีทั้ง ข้าวโพด ขิง และกะหล่ำปลี เมื่อลูกบ้านคนอื่นเห็นตัวอย่างจึงได้ทดลองปลูกตามและพร้อมกับขอคำแนะนำการปลูก การเตรียมดินทุกขั้นตอน เมื่อชาวบ้านลงมือปลูกก็ประสบผลสำเร็จทำให้มีรายได้ดีขึ้น

ผู้นำด้านอาชีพ ในหมู่บ้านรักแผ่นดินผู้นำที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของหมู่บ้านคือ นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล ปัจจุบันเขาเป็นผู้นำด้านอาชีพหรือเป็นตัวแทนจากบริษัทขิงให้เป็นหัวหน้ากลุ่มจัดการดูแลให้สมาชิกกลุ่ม ที่ร่วมปลูกขิงกับเขา ซึ่งนายพีระชัยเป็นบุคคลที่ฉลาด ความคิดดี ซื่อสัตย์สุจริต และจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เทคนิควิธีการต่างๆ จากกลุ่มนายทุนให้แก่สมาชิกที่ปลูกขิงและผู้สนใจอีกทอดหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านให้ความไว้วางใจเขาเป็นอย่างมาก เพราะเขาเป็นรุ่นบุกเบิกในการปลูกขิง เพราะการที่นายทุนจะเข้ามาลงทุนหรือรับซื้อขิงเองในหมู่บ้านซึ่งเป็นคนแปลกหน้าจะไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านไม่เข้าใจกัน ไม่ไว้วางใจกันและที่สำคัญชาวบ้านจะมีความคิดอยู่เสมอว่า กลัวคนพื้นราบหลอก และถูกเหยียดหยาม ฉะนั้นนายทุนจะเข้ามาในหมู่บ้านนี้จะต้องผ่านผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำอาชีพก่อนจึงจะได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน

สำหรับนายยุทธนา แซ่ลี เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คนหนึ่ง ยอมรับสิ่งใหม่ได้เร็ว มีการคิดหาวิธีการใหม่ๆ จากประสบการณ์ของตนเองอยู่เสมอ หลังจากค้นพบสิ่งใหม่ๆ แล้วก็จะนำออกเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป เช่น การทดลองปลูกข้าวในไร่ซึ่งที่เก็บผลผลิตแล้ว ทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมากกว่าที่ปลูกในไร่ข้าวซ้ำที่เดิม

ดังนั้นผู้นำจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินมาก เพราะเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจเชื่อถือ ทั้งเป็นผู้แนะนำให้ความรู้เทคนิควิธีการต่างๆ ในการปลูกพืชชนิดใหม่แก่ชาวบ้าน และคนกลุ่มนี้มีโอกาสสูงกว่าสมาชิกคนอื่นในการออกไปพบปะติดต่อกับสื่อสารกับบุคคลภายนอก สิ่งเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้พวกเขามีโอกาสในการเลื่อนฐานะของตนเองได้ดีกว่าบุคคลกลุ่มอื่นในชุมชน และเมื่อกลุ่มบุคคลภายนอกเข้ามาติดต่อกับชุมชนบุคคลเหล่านี้สามารถได้รับการติดต่อก่อนคนอื่น ทำให้พวกเขาได้รับข่าวสาร ความรู้ต่างๆ มากขึ้น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่าคนอื่นซึ่งส่งผลทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับจากสมาชิกทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

3. สภาพพื้นที่ทำกิน

เนื่องจากพื้นที่ทำกินของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน เป็นพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ทางทหารได้ทำการจัดสรรให้เป็นที่ทำกินของชาวบ้านตอนที่จัดตั้งหมู่บ้านครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยจัดสรรให้ครอบครัวละ 20 ไร่ พื้นที่จัดสรรดังกล่าวเป็นทั้งพื้นที่ที่อยู่ระหว่างหุบเขา และบนภูเขาสูงลาดชัน บางพื้นที่มีก้อนหินมาก บางพื้นที่ไม่มีความสมบูรณ์ขาดน้ำ ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่แตกต่างกันไปชาวบ้านได้ใช้พื้นที่เหล่านี้ทำกินมาตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถูกจำกัดพื้นที่โดยรัฐเพื่อเร่งขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้น จึงทำให้พื้นที่ไม่เพียงพอสำหรับการทำการผลิต ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตแบบติดพื้นที่มากขึ้น หรือใช้พื้นที่อย่างเข้มข้นมากขึ้นทุกปีในกระบวนการผลิต เพราะพื้นที่ทำกินถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้ขยายพื้นที่ทำกินออกไปอีก จึงทำให้มีปัญหาในการทำเกษตรในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากพื้นที่ถูกใช้ทำการผลิตทุกปีและมีการใช้ สารเคมีอย่างเข้มข้นในกระบวนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ยาปราบศัตรูพืช ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็เลี้ยงไม่ได้เหมือนในอดีตที่เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามบริเวณบ้าน แต่ปัจจุบันจะเลี้ยงตามลานบ้านไม่ได้เพราะบ้านเรือนในปัจจุบันสร้างติดกันและการตั้งบ้านเรือนหรือหมู่บ้านจะเป็นการตั้งแบบถาวร ไม่อพยพเคลื่อนย้ายเหมือนในอดีตเลี้ยง เช่น หมู ไก่ จะไปรบกวนเพื่อนบ้านและที่สำคัญชี้หมูจะส่งกลิ่นรบกวนมากจะนำไป

เลี้ยงนอกบ้านก็มีพื้นที่จำกัดเป็นแต่ที่ไร่ ทำสวน จึงต้องหาซื้อเนื้อสัตว์จากตลาดหรือพ่อค้าที่นำมาขายในหมู่บ้านเพื่อนำมาบริโภคหรือประกอบพิธีกรรมแทนเป็นส่วนใหญ่ จะมีเลี้ยงเป็นบางครอบครัวเท่านั้นและต้องสร้างเล้าหรือคอกให้มิดชิด

ในปัจจุบันพื้นที่ทำกินมีจำกัดจึงทำให้ชาวบ้านต้องไปหาเช่าพื้นที่ทำกินเพิ่มเติมเพื่อทำการปลูกพืชเพื่อการค้าทั้งในและนอกชุมชน และมีการนำเอาความรู้หรือเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ทำกินจึงนับว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งเหมือนกัน

เงื่อนไขภายนอกชุมชน

1. วิธีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

จากเดิมในอดีตการทำมาหากินหรือการผลิตของเกษตรกรในหมู่บ้านรักแผ่นดิน เป็นการผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เพื่อใช้สำหรับการบริโภคภายในครัวเรือนไม่มีการซื้อขาย พอถึงปี 2525 ที่ทางรัฐบาลไทยได้ให้ชาวเขาที่อยู่ในป่าสมัย เหตุการณ์ 14 ตุลาคม ปี 2516 ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์ ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐสงสัยว่าชาวเขาเผ่าม้งที่อยู่บริเวณนี้เป็นแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กับรัฐบาล ต่อมาเมื่อรัฐสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ได้ จึงได้มีการอพยพชาวเขาเผ่าม้งออกจากป่าในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย มาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ แนวคิดในการพัฒนาชาวเขาจึงเกิดขึ้นเพื่อตัดเงื่อนไขการขัดแย้งทางการเมือง โดยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น มีการจัดตั้งหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน คือบ้านรักแผ่นดิน มีการสร้างที่พักอาศัยให้ และมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้ โดยให้อยู่ในความควบคุมดูแลของทหารจากกองทัพบกที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก ทางรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้มีความเจริญทัดเทียมกับหมู่บ้านคนไทยพื้นราบทั่วไปจึงได้มอบหมายให้ทหารเป็นผู้นำการพัฒนาดูแลความเป็นอยู่การทำมาหากินของชาวบ้าน มีการฝึกอบรมความรู้ในด้านต่างๆ และพาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้แก่ชาวบ้านในชุมชน เพื่อที่จะให้ชาวบ้านสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน มีเข้ามาแนะนำ ส่งเสริม เกี่ยวกับการปลูกพืชชนิดต่างๆ ตลอดจนทำการพัฒนาในทุกด้าน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาดีขึ้น นอกจากนี้ทางรัฐบาลได้ให้สัญญาชาติไทย จัดสร้างสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ให้ เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า มีการสร้างโรงเรียนให้เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.6 สิ่งต่างๆ เหล่านี้นับว่าเป็นเงื่อนไขที่

สำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้ง จากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นแบบสมัยใหม่ที่มีการผลิตเพื่อการค้าจนถึงทุกวันนี้

เงื่อนไขด้านเจ้าหน้าที่ทหารที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพด้านการเพาะปลูกให้ชาวบ้าน ถึงแม้จะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็เป็นการเริ่มต้นให้มีหน่วยงานหรือบุคคลอื่นได้ไปสานต่อ จึงถือได้ว่าเงื่อนไขด้านเจ้าหน้าที่ทหารที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพในชุมชน เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากแบบดั้งเดิมที่มีการผลิตแบบพอมีพอกินมาเป็นแบบสมัยใหม่ที่มีการค้า

2. สภาพการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และสิ่งสาธารณูปโภคที่สะดวกขึ้น

การคมนาคมติดต่อสื่อสารและสิ่งสาธารณูปโภค เนื่องจากหมู่บ้านบ้านรักแผ่นดิน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูง เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนไทย-ลาว เพื่อให้เกิดความมั่นคงของชาติรัฐบาลจึงมีนโยบายสร้างทางหลวงแผ่นดินตามเขตชายแดนของประเทศเพื่อใช้เป็นเส้นทางสายยุทธศาสตร์ จากอำเภอเทิง ถึงอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นระยะทาง 135 กิโลเมตร เส้นทางสายนี้เป็นถนนลาดยางพื้นผิวถนนกว้าง 4 เมตร ผ่านหมู่บ้านรักแผ่นดิน ทำให้การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว มีการต่อไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน การสร้างประปาภูเขา การสร้างที่พักอาศัย และการสร้างโรงเรียนให้ชุมชน ฯลฯ มีรถโดยสารสี่ล้อวิ่งประจำทางทุกวันๆ ละ 2 เที่ยว ซึ่งระยะทางจากที่ว่าการอำเภอเทิงถึง หมู่บ้านรักแผ่นดินเป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30-50 นาที เท่านั้น ทำให้การให้บริการจดหมาย สิ่งตีพิมพ์ พัสดุ โทรเลขให้บริการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ภายในตำบลตำบลมีเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ชนบทของการสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการอย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน และแต่ละหมู่บ้านจะมีตู้โทรศัพท์หยอดเหรียญสาธารณะขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยติดตั้งอยู่ทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวกสบายยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เริ่มมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตของชาวเขาเผ่าม้งเป็นอย่างมาก จากสภาพวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้เปลี่ยนมาพึ่งพาสิ่งที่มีจากภายนอกชุมชน เช่น มีการนำเทคโนโลยีสมัยทางการเกษตรเข้าช่วยในการผลิตเพิ่มขึ้น มีการติดต่อค้าขายกับคนนอกชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในด้านการค้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตแบบสมัยใหม่ที่มีการค้าขึ้น

สำหรับข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ หมู่บ้านรักแผ่นดินสามารถรับสัญญาณวิทยุได้ทั้งระบบเอเอ็ม และระบบเอฟเอ็มในเขตจังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยาได้อย่างชัดเจน ส่วนโทรทัศน์สามารถรับสัญญาณจากสถานีโทรทัศน์ได้ครบทุกช่อง คือ ช่อง 3,5,7,9,11 และ

ไอทีวี ซึ่งจากการศึกษาครัวเรือนที่มีเครื่องรับวิทยุมีจำนวน 50 ครัวเรือน 50 เครื่อง จากทั้งหมด 81 ครัวเรือน และมีเครื่องรับโทรทัศน์จำนวน 45 ครัวเรือน วิทยุและโทรทัศน์ถือว่าเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่ดีที่สุด และฉับไวที่สุด สำหรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ชาวบ้านจะได้รับทราบรับรู้ให้ทันเหตุการณ์ บ้านเมือง มีความคิดกว้างไกลทันคน ทันโลก รู้แนวทางการทำมาหากินในอนาคตว่าควรจะทำอย่างไรดี

การมีไฟฟ้าใช้ภายในหมู่บ้าน ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งสามารถติดตามข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรได้จากวิทยุโทรทัศน์ โดยการฟังการดูจากรายการการเกษตรโดยตรงหรือความรู้ที่สอดแทรกในความบันเทิง อาจมีทั้งการยอมรับและปฏิเสธในข่าวสารนั้นแล้วนำมาปรับใช้หรือนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับระบบการผลิตที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน เช่น การใช้สารเคมีสำหรับปราบศัตรูพืชหรือกำจัดเชื้อรา การใช้ปุ๋ยเคมี ตลอดจนการใช้เครื่องจักรกล เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำที่ใช้ระบบไฟฟ้า ทำให้การทำเกษตรมีการพัฒนาที่ดีขึ้น

น้ำประปา หมู่บ้านรักแผ่นดินเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนสันเขาห่างไกลจากลำห้วยมาก และน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนเรา การที่มีน้ำประปาภูเขาใช้ในหมู่บ้านซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้หมู่บ้านมีน้ำประปาสำหรับบริโภคและน้ำประปาสำหรับทำการเกษตรใช้ได้ตลอดปี ส่งผลทำให้ชาวม้งสามารถทำการผลิตทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชเพื่อการค้า พืชผักสวนครัว ทำสวนไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้บริโภค ดังนั้นน้ำประปาก็มีส่วนช่วยส่งเสริมให้รูปแบบการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

เพราะฉะนั้นการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน โดยชาวเขาจะนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากการติดต่อสื่อสาร และจากการที่เห็นตัวอย่างความสำเร็จของเพื่อนบ้าน ได้นำไปทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง กระบวนการเหล่านี้เกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาจากการทำการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น

3. แนวทางการสนับสนุนการผลิต

สำหรับทุนในการผลิตส่วนใหญ่ต้องพึ่งพากลุ่มนายทุนเป็นพวกเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ส่วนความรู้ได้จากการระดมองค์ความรู้ต่างๆ ทั้ง

จากประสบการณ์ของตนเอง จากการสอบถามผู้รู้ กลุ่มนายทุนแนะนำ และจากการติดตามทางสื่อต่างๆ และยังได้รับทุนสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นตัวเงินให้กู้ยืมทำการผลิต เรียกว่า เงินกองทุนแก้ไขความยากจน (กขคจ) เพื่อนำมาช่วยเหลือปัญหาของหมู่บ้านที่ตกเกณฑ์ จปฐ.ข้อ 9 คือ หมู่บ้านที่มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาท / ปี/ ครอบครัว ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยขั้นต่ำ ในปีงบประมาณ 2543 นี้ หมู่บ้านรักแผ่นดินได้เงินกองทุนทั้งสิ้น 180,000 บาท ให้กู้โดยไม่มีดอกเบี้ยและเงินต้นนี้จะหมุนเวียนให้กู้ภายในหมู่บ้านเท่านั้น และยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลอีก จำนวน 100,000 บาท โดยแบ่งให้กลุ่มปลูกขิง 50,000 บาท กลุ่มปลูกข้าวโพด 50,000 บาท เพื่อใช้เป็นกองทุนหมุนเวียนในกลุ่มให้สมาชิกกู้ยืมใช้จ่ายในการผลิต โดยมีกำหนดให้ส่งคืนภายในระยะเวลา 5 ปี นอกจากทุนดังกล่าวที่สนับสนุนการผลิตในปัจจุบันของหมู่บ้านแล้ว ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนสร้างประปาภูเขาเพื่อการเกษตรบนที่สูง จากกระทรวงปรมณีย์และการสื่อสารแห่งประเทศไทย และจากกระทรวงมหาดไทย รวม 2 จุดงบประมาณรวมทั้งสิ้น 800,000 บาท ทำให้ส่งผลดีต่อการทำการเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างมากเพราะสามารถใช้น้ำทำการเกษตรได้ตลอดปี ทั้งสวนไม้ผลและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ

ปัจจัยด้านการตลาดหรือพ่อค้าคนกลางเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งรวมไปถึงสภาพวิถีชีวิต ซึ่งแต่เดิมนั้นชาวเขาเผ่าม้งมีการผลิตเพื่อยังชีพหรือเอาไว้บริโภคเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีระบบตลาดหรือพ่อค้าคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น เพราะมีระบบตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน ทำให้ชาวเขาเกิดความมั่นใจในการทำการผลิตโดยมีระบบเงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

การปลูกพืชเพื่อการค้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดิน จะทำการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของระบบตลาดเป็นสำคัญ โดยผ่านพ่อค้าคนกลางหรือนายทุน ไปยังบริษัทหรือโรงงานต่างๆ ที่รับซื้อ เช่น บริษัทสหชัยจึงทองเชียงรายจำกัด บริษัทพีระมิตรจำกัด ซึ่งจะมีพ่อค้าคนกลางหรือนายทุนเข้าไปปรับซื้อผลผลิตถึงหมู่บ้าน มีผู้นำกลุ่มหรือตัวแทนรับซื้อผลผลิตในหมู่บ้านเป็นผู้รวบรวมอีกทอดหนึ่ง จะมีอยู่ 2 คน คือ นายพีระชัย วงศ์ภาไพศาล เป็นชาวเขาในหมู่บ้าน และนายนะ ธินชัย เป็นคนพื้นราบ เป็นตัวแทนของบริษัททั้งรับซื้อผลผลิต แนะนำการปลูก การดูแลรักษา จำหน่ายปุ๋ย และควบคุมปัจจัยการผลิต ควบคุมเรื่องการตลาด ทั้งสองคนจะได้ค่าตอบแทนจากบริษัทรับซื้อขิง กิโลกรัมละ 50 สตางค์ และได้เปอร์เซ็นต์จากการจำหน่ายขิงคนละ 1 เปอร์เซ็นต์ ส่วนพ่อค้าคนกลางหรือนายทุนที่รับซื้อกะหล่ำปลีเป็นคนละกลุ่มกับพ่อค้าที่รับซื้อขิง เขาจะมาแนะนำส่งเสริมดูแลกับการปลูกกะหล่ำ

ปลีเหมือนขิง โดยเอาเมล็ดพันธุ์กะหล่ำปลีมาลงให้ก่อน แล้วหักค่าเมล็ดพันธุ์ตอนขายผลผลิต มีตัวแทนรับซื้อเป็นคนมั่งเหมือนกัน นายทุนที่มาส่งเสริมเป็นคนพื้นราบ ส่วนใหญ่จะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่จังหวัดพิษณุโลก เพราะมีพ่อค้าปลีมารับช่วงต่อที่นั่น พ่อค้าที่รับซื้อกะหล่ำปลี มีสองลักษณะ คือ 1.เป็นผู้ลงทุนปัจจัยการผลิตให้ เช่น นำเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงมาให้ก่อน 2. เป็นพ่อค้าที่ไม่มีการผูกขาดหรือลงทุนปัจจัยการผลิตให้ก่อน โดยให้อิสระแก่เกษตรกร และเกษตรกรที่ปลูกกะหล่ำปลีก็มี 2 ลักษณะเหมือนกัน คือ 1. ลงทุนเองทุกอย่าง 2. ให้นายทุนลงทุนให้ จึงทำให้พ่อค้าที่รับซื้อกะหล่ำปลีมีหลายกลุ่ม ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตตัวแทนบริษัทจะจัดการทุกอย่าง เช่น การกำหนดวันปลูก วันเก็บผลผลิต วันรับซื้อ ราคาผลผลิต เตรียมกระสอบปุ๋ยเพื่อการบรรจุผลผลิต ใ้รถบรรทุกส่งโรงงานหรือตลาด เป็นต้น การจำหน่ายผลผลิตตัวแทนบริษัทจะเป็นคนกำหนดราคาเอง เกษตรกรผู้ปลูกไม่มีอำนาจที่จะต่อรองราคาได้ และการจำหน่ายผลผลิตให้กับ บริษัท โรงงาน หรือตลาด สำหรับคนที่ปลูกจึงจะมีข้อตกลงร่วมกัน คือ ถ้าใครไม่รวมกลุ่ม หรือเข้ากลุ่มกับตัวแทนบริษัทเพื่อทำการปลูก และเอาปุ๋ยไปใช้ก่อนในลักษณะเงินเชื่อ ผู้ที่เข้ากลุ่มจะต้องขายผลผลิตให้กับบริษัทที่ลงทุนให้ทุกคน เพื่อจะได้หักค่าปุ๋ยตอนขายผลผลิต สำหรับคนที่ไม่เข้ากลุ่ม ถ้าปีไหนราคาผลผลิตไม่ดีหรือไม่มีราคา ทางบริษัทจะไม่รับซื้อผลผลิตที่ผลิตออกมา จึงทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกับตัวแทนบริษัท เพื่อที่จะเกิดความมั่นใจในระบบการตลาดรับซื้อผลผลิต ส่วนกะหล่ำปลีนายทุนหรือพ่อค้าคนกลางจะไม่มีการผูกขาดในการซื้อขาย จะมีพ่อค้าขายไปรับซื้อก็ได้ เพราะกะหล่ำปลีมีตลาดต้องการมากกว่า ทั้งขายสดและเข้าโรงงาน และถ้าพ่อค้าซื้อไว้จำนวนมากขายไม่ทันก็จะทำให้เน่าเสียหายได้ง่ายกว่าจึง

ในด้านความสัมพันธ์กับตลาดหรือพ่อค้าคนกลาง ในฐานะผู้ผลิตเกษตรกรชาวม้งมิได้มีความสัมพันธ์กับตลาดอย่างอิสระ ในการแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีการแข่งขันจะพบว่า นับตั้งแต่ผลผลิตของเกษตรกรออกจากครัวเรือนหรือในไร่ ส่วนมากจะถูกผูกขาดทุกขั้นตอน ซึ่งบางครั้งก็ทำให้หลายขั้นตอนกว่าจะถึงตลาดหรือผู้บริโภคที่แท้จริง ดังนั้นพืชผลทุกชนิดที่ถูกขายออกสู่ตลาด มีเกษตรกรน้อยคนที่สามารถส่งผลผลิตถึงตลาดหรือโรงงานเองโดยตรง ส่วนใหญ่มักขายให้กับตัวแทนบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนในการผลิต ตั้งแต่ช่วงเริ่มฤดูการผลิต ซึ่งพ่อค้าคนกลาง หรือตัวแทนบริษัทเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กับเจ้าของโรงงานหรือบริษัทรับซื้อเป็นอย่างดีที่อุปถัมภ์กันมาก่อน

การสนับสนุนด้านทุนในการผลิตจากทั้งนายทุน รัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งบ้านรักแผ่นดินมีการขยายการผลิตทางการเกษตรเพื่อการค้าเพิ่มขึ้น ทุนสนับสนุนการผลิตนับว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้รูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น